

1296 (1879) TARİHLİ
USUL-İ MUHAKEMAT-I CEZAIYE KANUN-I
MUVAKKATI (1)

MUKADDİME

Dr. Ahmet GÖKCEN (*)

1 — Alel-ıtlak mücazat-ı kanuniye icrasını dava etmek (2), hukuk-ı umumiyedendir. Binaenaleyh bu makule deaviyi ikame, mücerret kanunun tayin ettiği memurlara aittir. Bir cinayet veya cünha veyahut kabahatin (3) sebebiyet verdiği tazminat iddiası hukuk-ı şahsiyedendir. Binaenaleyh bu makule tazminatı ve katl maddelerinde kısas icrasını dava edip etmemek mutazarrır olanların ihtiyarına menuttur (4).

2 — Hukuk-ı umumiye davası (5) maznununaleyhin (6) vefatı ile sakıt olur. Hukuk-ı şahsiye davası (7) maznununaleyhin vefatı halinde veresesinin aleyhinde ikame olunmak eshabının ihtiyarına menuttur. Gerek hukuk-ı umumiye ve gerek hukuk-ı şahsiye davaları işbu kanunun mevadd-ı mahsusasında (8) tayin olunan zamanın müruru ile sakıt olur.

3 — Hukuk-ı şahsiye davası hukuk-ı umumiye davasıyla beraber ve bir mahkemede görülür ve ayrıca bir mahkemede dahi görülebilir ise de bu halde hukuk-ı umumiye davası gerek hukuk-ı şahsiye davası esnasında veyahut evvelce ikame olunmuş olsun ka-tiyyen faysalpezir (9) olmadıkça hukuk-ı şahsiye davasına bakılamaz.

(*) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Ana-bilim Dalı Öğretim Görevlisi - İzmir. Burada, ülkemizde bugün yürürlükte olan CMUK'dan önce 50 yıl süreyle uygulanmış olan Usul-ı Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı'nın eski yazıdan yeni yazıya aktarılmış metni ile, bunun kolay anlaşılmasını sağlayacağı düşünülen bazı kelime ve terkiplerin açıklamaları verilmiştir. Kanun-ı Muvakkatın tarihcesi, değerlendirilmesi ve CMUK ile mukayesesi bir başka çalışmada yapılacaktır.

- (1) Metin için bkz. : 1. Tertip Düstur, 4. Cilt, s. 136 vd.
- (2) Alel-ıtlak mücazat-ı kanuniye icrasını dava etmek : Genel olarak sanıkların cezalandırılması için dava açmak.
- (3) 1274 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu Suçları bu tarz üçlü tasnife (m. 3) tabi tutmuştur. Bkz. : Gkcn Ahmet, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul, 1989, s. 28 vd.
- (4) Menü : Bağlı.
- (5) Hukuk-ı umumiye davası : Kamu Davası.
- (6) Maznununaleyh : Sanık.
- (7) Hukuk-ı şahsiye davası : Şahsi hak davası.
- (8) Mevadd-ı mahsusa : İlgili maddeler.
- (9) Faysalpezir : Hâl ve faslolma, nihayet bulma.

4 — Hukuk-ı şahsiye davasından keff-i yed olunmak (10) hukuk-ı umumiye davasının rüyetine mani olamaz.

5 — Tebea-yı Devlet-i Aliyye'den (11) her kim olursa olsun Memalik-i Osmaniye haricinde emniyet-i Devlet-i Aliyye'yi ihlal eylemek ve devlete mahsus resmi mühürleri ve meskukat-ı rayiceyi ve esham-ı umumiye ve tahvilatı ve sergi ve her nevi senadat-ı hazineneyi ve tedavülü kanunen mücaz olan banka tahvilatını taklit etmek cinayetiyle müttehem (12) olup da memalik-i ecnebiyede (13) muhakemesi icra olunmadığı halde Memalik-i Osmaniye'de kanun-u devlete tatbikan muhakeme ve mücazâtı icra olunur.

6 — Madde-i sabıkada (14) beyan olunan ahkam, cinayat-ı mezkûreyi ika veya iştirak ile müttehem olup Memalik-i Osmaniye'de tevkif olunan veyahut celp ve istirdat olunabilecek olan tebea-i ecnebiyeye dahi şamildir.

7 — Tebea-yı Devlet-i Aliyye'den biri Memalik-i Osmaniye haricinde tebe-yı Devlet-i Aliyye'den diğeri aleyhinde bir cinayete mütecasir olduğu halde Memalik-i Osmaniye'ye avdet eder ve mürtekip olduğu cinayetten dolayı memalik-i ecnebiyede mücazât-ı kanuniyesini görmediği tahakkuk eyler ise hakkında muamele-i kanuniye icra olunur.

Kitab-ı Evvel

Zabıta-i Adliyeye (15) ve Onun Memurin-i İcraiyesine Dairdir.

Fasl-ı Evvel

Zabıta-i Adliyeye Dairdir.

8 — Zabıta-i adliye memurları, cinayat ve cünha ve kabahatleri taharri (16) ve delailini cem ve zabt ile mütecasirlerini tutup müteallik oldukları mehakim-i cezaiyyeye teslim etmeye memurdurlar.

9 — Cinayet davalarını rüyet eden mahkemelerin nezaretleri altında olmak ve atide tayin olunacak ahkâm-ı mahsûsaya tabi bulunmak üzere zabıta-i adliye vezaifi, kaymakam veya müdür ve tefiş memurları ve müddeiumumiler ve müstantikler ve zabtiye zabi-

(10) Keff-i yed olunmak : El çekme, vazgeçme, karışmama.

(11) Tebea-yı Devlet-i Aliyye : Osmanlı devleti vatandaşı.

(12) Müttehem : Sanık.

(13) Memelik-i ecnebie : Yabancı devlet.

(14) Madde-i sabıka : Geçen (önceki) madde.

(15) Zabıta-i adliye : Ali zabıta.

(16) Taharri : Arama, araştırma.

tanı ve köy muhtarları ve ihtiyar meclisleri azası ve köy ve orman bekçileri marifetiyle icra olunur.

10 — Valiler ve mutasarrıflar ve payitahta şehremini ve zabıtiye nâzırı vukua gelen cinayet veya cünha veya kabahatin sübutuna medar olan muâmelât-ı lâzimeyi (17) ya bizzat veyahut cürmün derecesine göre ait olduğu zabıta-i adliye memurları vasıtasıyla icra ve faillerini lazım gelen mahkemeye teslim ettirebileceklerdir.

Fasl-ı Sani (18)

Kaymakam ve Müdür ve Teftiş Memurlarına Dairdir.

11 — Teftiş memurları ve teftiş memurları bulunmayan kazalarda kaymakam veya müdürlük kabahat derecesinde olan her nevi ceraimi taharri ve o kabahatlere müteferri' olan ihbarat ve şikayati havi beyannameleri ahz eyleyecek ve kabahatin nevi ve esbabını (19) ve mahal ve zaman-ı vukuunu ve delail ve emârâtını mübeyyin bir zabıt varakası tanzim edeceklerdir ve zikrolunan memurlar taharri ve tahkiki orman ve köy bekçileri vezaifine ait olan ceza hakkında dahi ledel-hace (20) muamelat-ı mezkûreyi icra edeceklerdir.

12 — Müteaddit daire-yi zabıtaya münkasım olan kazalarda (21) bulunan teftiş memurları buldukları kazalar dahilinde alelumum zuhur eden kabahatler hakkında zabıta-i adliyeyi icra edecek ve kabahatin memur oldukları daire-i mahsusa haricinde vuku bulmasını vesile-i mania addedemeyeceklerdir.

13 — Bir kazada bulunan teftiş memurlarının birisi özri makbûle mebnî mevki-i memuriyetinde bulunmadığı halde, civarında bulunan daire-i zabıta teftiş memuru, onun memuriyetini icra edecek ve kendi dairesi, memur-ı mazurun dairesine en yakın daire olmadığını veyahut mazeretin makbul ve müsbet bulunmadığını vesile ederek o dairede zuhur eden işleri tehir edemeyecektir.

14 — Yalnız bir teftiş memuru bulunan kaza ve nahiyelerde teftiş memurunun mani-i meşruu (22) olduğu müddetçe onun göreceği vezaif o kaza ve nahiyenin kaymakam ve müdürüne aittir.

(17) Muamelat-ı lazime : Gerekli işlemler.

(18) Fasl-ı Sani : İkinci fasıl.

(19) Esbab : Sebepler.

(20) Ledel-hace : İhtiyaç halinde.

(21) Müteaddit daire-yi zabıtaya münkasım olan kazalar : Birden çok zabıta dairesi olan kazalar.

(22) Mani-i meşruu : Meşru engel.

15 — Kaza kaymakamları ve nahiye müdürleri kabahate müteallik olan evrak ve senedatı icra-i taharriyata tasaddi eyledikleri (23) günden itibaren nihayet beş güne kadar davayı görecek olan kaza bidayet mahkemesinde müddeiumumiliği icra eden memura teslim eylemeye mecburdur.

16 — Köy ve orman bekçileri nezaretine memur oldukları daire dahilinde bulunan arazi ve ormanlarda vukubulacak kabahat ve cünhaları taharri ve ceraim-i vakianın cins ve esbabını ve zaman ve mekanını ve delail ve emâratını mübeyyin bir zabt varakası tanzim edecekleri gibi gasbolunan emvali dahi bulup tevkif ve muhafaza eyleceklerdir. Fakat muhtar veya ihtiyar meclisi azasından biri veyahut teftiş memuru veya kaymakam ve müdür hazır bulunmadıkça hane ve dükkan ve fabrika ve ebniye-i saire (24) ve duvar ile muhat (25) olan müstemilata duhul edemeyecekler ve bu babta tutulacak zabt varakasını hazır bulunana dahi imza veya temhir ettireceklerdir (26). Ve hapis ve ondan ziyade bir ceza müstelzim olan cünha ve kabahatı icra eylediği esnada veyahut velvele-i nas (27) üzerine tutacakları eşhası ahz ve tevkif ve ihtiyar meclisine veya kaymakam veya müdüre teslim edeceklerdir. Ve bunun için kaymakam ve müdürden dahi muavenet-i lazime (28) talep edecek ve onlar dahi muavenete mecbur bulunacaklardır.

17 — Köy ve orman bekçileri zabita-i adliye memurlarından bulunmak hasebiyle mülkiye cihetindeki amirlerine olan taalluklarına kat'a halel gelmeyerek kaza bidayet mahkemesinde bulunan müddeiumuminin nezareti altında bulunacaklardır.

18 — Devlete ve bir sınıf ahaliye veya bir cihet-i hayriyeye merbut olan ormanların bekçileri tanzim eyledikleri zabt varakalarını onbeşinci maddenin tayin eylediği müddet zarfında orman memurlarına ve orman memurları olmadığı halde en yakın yerde bulunan hükümet memuruna vermeye mecbur olacaklar ve bunlar dahi o haftanın içinde bidayet mahkemesi müddeiumumisine göndereceklerdir.

19 — Orman memurları maznununaleyhi veyahut mesul-i bilmal olan eşhası kaza bidayet mahkemesine celp ettirecektir.

(23) İcra-i taharriyata tasaddi eylemek : Araştırmaya, aramaya başlamak.

(24) Ebniye-i saire : Sair binalar.

(25) Muhat : Çevrili.

(26) Temhir ettirmek : Mühürletmek.

(27) Velvele-i nas : İnsanların gürültüsü.

(28) Muavenet-i lazime : Gerekli yardım.

Müddeiumumilere Dairdir Kısm-ı Evvel

Bidayet Mahkemeleri Müddeiumumileriyle Muavinlerinin Zabıta-i Adliyeve Müteallik Vezaifi Beyanındadır.

20 — Müddeiumumiler cünha ve cinayet derecesinde bulunan kaffe-i ceraimi taharri ve tecessüse ve mürtekibi aleyhinde ikame-i davaya memurdurlar.

21 — Madde-i sabıkada beyan olunan vezaifi ifada, cinayet veyahut cünhanın vuku bulduğu mahal ile maznununaleyhin ikamet ettiği veyahut tevkif olduğu mevkiin müddeiumumileri seviyen (29) memurdurlar.

22 — Memalik-i Osmaniye'nin haricinde bir cinayet veya cünha vukuu gibi 5. ve 6. ve 7. maddelerde beyan olunan ahvalde ve zaif-i mezkure maznununaleyhin asıl ikamet ettiği veya derdest edildiği mahallin veya ikametgah-ı ahirinin (30) müddeiumumisi tarafından icra olunur.

23 — Müddeiumumilerin ve sair zabıta-i adliye memurlarının icra-i memuriyetleri esnasında bizzat kuvve-i müselleha (31) talep ve istishabına (32) hak ve salahiyetleri olacaktır.

24 — Müddeiumuminin manii olduğu halde hizmetini reis-i mahkemenin emriyle azadan veyahut mümeyyizlerden tayin edeceği zat ifa eyleyecektir. Ve müvakkaten müddeiumumilik memuriyetine tayin olunan azanın memur olduğu işde azalık sıfatını icraya salahiyeti yoktur.

25 — Müddeiumumiler müstantikler tarafından verilecek kararnamele müstantikler faslında beyan olunan usul ve kavaide tatbikan tebliğ ve irsal edeceklerdir.

Kısm-ı Sani

Müddeiumumilerin Vezaif-i Memurelerinin Suver-i İcraiyesine Dairdir.

26 — Devletin her bir memuru esna-yı memuriyetinde bir cünha veyahut bir cinayetin vukuuna muttali olduğu halde cünha veya cinayet hangi mahkemenin dairesi dahilinde vuku bulmuş ise

-
- (29) Seviyyen : Eşit olarak.
(30) İkametgah-ı ahır : Son ikametgah.
(31) Kuvve-i müselleha : Silahlı kuvvet.
(32) İstishab : Beraber götürme.

orada veyahut maznununaleyhin derdest edilebileceği mahallin tâbi olduğu mahkemede bulunan müddeiumumiye derhal keyfiyeti ihbar eylemeye ve bununla beraber ol babta malumat-ı müstahsaleyi (33) ve zabt varakası ile evrak-ı saireyi işar ve irsal etmeye mecburdur.

27 — Gerek emniyet-i umumiye ve gerek efrad-ı nasın can ve malı aleyhinde suikast vukuunu her kim görür ise keyfiyeti cünha veyahut cinayetin vuku bulduğu veyahut maznununaleyhin derdest edilebileceği mahallin mahkemesinde bulunan müddeiumumiye ihbar etmeğe mecbur olacaktır.

28 — İhbarnameler muhbirleri veya vekil-i mahsusları canibinden veyahut talep vuku bulur ise müddeiumumiler tarafından kaleme alınacak ve her halde ihbarnamelerin her sahifesi müddeiumumi ile muhbir veyahut vekili tarafından imza edilecektir. Muhbir veyahut vekili imza etmek bilmediği veyahut istemediği halde keyfiyet ihbarnamede derc ve tasrih kılınacaktır. Daima vekaletname ihbarnameye merbut bulunacak ve muhbir ihbarnamesinin bir suretini alabilecektir.

29 — Cürmün meşhuden vukuu halinde eğer irtikap olunan şey mücazat-ı terhibiyeyi (34) istilzam eder ceraimden ise müddeiumumi derhal cinayetin mahall-i vukuuna azimet edip zat-ı vak'ayı ve suret-i vukuunu ve mevkiinin ahvalini zabt ve tahrir edecek ve esna-yı vak'ada hazır bulunanların veyahut vak'aya dair malumat verebilecek olanların ifadatını zabtedecektir. Müddeiumumi keyfiyet-i azimetini müstantike bildirecek ise de işbu faslında beyan kılındığı üzere onun vüruduna intizara mecbur olmayacaktır.

30 — Müddeiumumi madde-i sabıkada beyan olunan ahvalde zabt-ı ifadat eder iken vak'a hakkında malumat itasına muktedir addolunacak ekarib (35) ve komşu ve hizmetkârları huzuruna celp edebilecek ve bunların ifadat-ı vakıalarını kendilerine imza ettirecektir. Gerek bu madde ve gerek madde-i sabıka hükmünce zabtolunan ifadatı tarafeyn imza edecek ve istinkaf vukuunda keyfiyet, evrakında zikr ve tasrih edilecektir.

31 — Müddeiumumi zabt varakasını ikmal edinceye kadar cürmün vuku bulduğu hane veyahut mahalde bulunanlar kimler olursa olsun dışarıya çıkmalarını veyahut tebâut etmelerini (36) men-

(33) Malumat-ı müstahsale : Elde edilen bilgiler.

(34) 1274 tarihli Ceza Kanununa göre; idam, kürek, kalebentlik, mütebbet sürgün gibi cezaları gerektiren fiiller bu kabildendir. Bkz. Gökçen, s. 28 vd.

(35) Ekarib : Akrabalar, hısımlar.

(36) Tebaut etmek : Uzaklaşmak.

debilir ve bu memnuiyyet hilafında hareket edenler derdest edilebilir ise tevkifhaneye konulur. Mücazat-ı kanuniyesi, kabahati irtikap eden şahıs mevcut ise ihzar ve istintak olunduktan sonra, değil ise gıyabından müddeiumuminin talebi üzerine müstantik tarafından hükmolunur ve bundan başka muamele ve mehle hacet kalmayarak ve itiraz ve istinaf makbul olmayarak hükm-i vaki icra kılınır ve bu makule ahvalde hükmolunacak ceza üç gün hapis ve iki adet Osmanlı Lirası ceza-i nakdiyi tecavüz etmeyecektir.

32 — Müddeiumumi cürmü irtikap için istimal veyahut teh-yie (37) olduğu anlaşılan esliha ve her türlü eşyayı ve kezalik cürmün asarından olduğu görünen velhasıl hakikatini meydana çıkarmağa medar olan şeyleri zabt edecek ve eşya-yı mazbutayı maznununaleyhe irae ile izahat isteyecek ve o babta tanzim edeceği zabt varakasını maznununaleyhe imza ettirecek ve istinkafı (38) halinde keyfiyeti zabt varakasına derceyleyecektir.

33 — Cürmün mahiyeti iktizasınca maznununaleyhin nezdinde bulunan evrak ve eşyanın sübut-ı vukuuna medar-ı istidlal olabileceği anlaşılıyor ise bunları taharri için müddeiumumi maznununaleyhin derhal ikametgahına azimet edecektir.

34 — Maznununaleyhin ikametgahında şubut-ı töhmetini veyahut beraet-i zimmetini teyit edecek evrak ve eşya mevcut olduğu halde müddeiumumi zabt varakasını yapmakla beraber evrak ve eşya-yı mezkûreyi zabtedecektir.

35 — Eşya-yı mazbute mümkün ise bağlanıp temhir edilecek (39) ve üzerine yazı yazılmak kabil olmadığı halde bir mahfaza veya torba içine konulup ve üzerine bağ raptolunup müddeiumumi mührü ile temhir kılınacaktır.

36 — Mevadd-ı sabıkada (40) beyan olunan muamelat, maznununaleyh ele geçirilmiş ise huzurunda ve eğer hazır bulunmayı istemez veya muktedir olamaz ise tayin edebileceği vekil muvacehesinde icra kılınır. Eşya-yı mazbute tasdik ve ledel-hace (41) imza edilmek üzere kendisine irae olunacak ve imtinaı halinde keyfiyet zabt varakasına yazılacaktır.

37 — Müddeiumumi bir cürmün meşhuden vukuu ve mücazat-ı terhibiyeyi istilzamı halinde onun mürtekibi olduğu emarat-ı

(37) Tehyie : Hazırlama.

(38) İstinkaf : Çekinme.

(39) Temhir etmek : Mühürlemek.

(40) Mevadd-ı sabıka : Geçen maddeler.

(41) Ledel-hace : İhtiyaç görüldüğü zaman.

kaviyye ile anlaşılın eşhas hazır ise tevkif ettirecek değil ise ihzar için emir verecektir. Bu emri mutazammın olan varakaya ihzar müzekkeresi denilir. İhbar mücerret ikametgahı olanlara ihzarname irsali için sebep-i kafi olamaz. Müddeiumumi, huzuruna getirilen maznununaleyhi derhal istintak edecektir.

38 — İcra olunmakta veyahut henüz icra olunmuş olan cürüm, cürm-i meşhuttur. Velvele-i nas üzerine tutulan veyahut cürmün irtikabını müteakiben anın faili veyahut şeriki olduğunu müeyyit (42) olan eşya ve esliha ve edavat ve evrak ile derdest edilen eşhasın mürtekip oldukları ceraim dahi cürm-i meşhut kabilinden addolunur.

39 — Mevadd-ı sabıka hükmünce müddeiumumilerin tanzim edecekleri zabıt varakaları cürmün irtikap olunduğu kazanın teftiş memuru veyahut kaymakam ve müdürü veyahut o kazada ikametgahı olan iki şahıs huzurunda yapılacak ve bunlardan hangisi hazır ise onun imzası ile mümza (43) olacaktır. Şu kadar ki derhal şuhut tedariki kabil olamadığı halde şuhut huzuruna hacet kalmayarak zabıt varakasını tanzime müddeiumumi mezundur. Zabıt varakasının her sahifesi müddeiumumi ve mevki-i tahkikte hazır olan eşhas tarafından imza edilecek ve huzzarın istinkafı vukuunda veyahut imza etmesi kabil olamadığı halde keyfiyet zabıt varakasında beyan olunacaktır.

40 — Müddeiumumi bir cünha veyahut cinayetin mahiyet ve ahvalinin temyizi bazı fen ve sanata tevakkuf ettiği halde erbabından bir iki kişi istishap edecektir.

41 — Birinin katil ve idamı veyahut esbabı meçhul ve şüpheli olarak vefatı halinde müddeiumumi bir veyahut iki tabip ve cerrah istishap edecek ve bunlar cenazenin bulunduğu hal ile esbab-ı mevti hakkında bir takrir yapacaklardır. Madde-i sabıka ile işbu maddede beyan olunan ahvalde celp olunacak adamlar takrirlerini bigarazane yapacaklarına ve mütalaalarını vicdan-ı sahih üzerine bildireceklerine dair müddeiumumi huzurunda yemin edeceklerdir.

42 — Müddeiumumi mevadd-ı sabıka icabınca tanzim kılınan zabıt varakasıyla evrak-ı saire ve eşya-yı mazbuteyi bila tehir müsantika irsal edecek bu dahi fasl-ı mahsusunda beyan olunduğu vec-hile muamelat-ı muktaziyeyi icra eylecektir. Mamafih maznununaleyh istenildikçe celp olunabilmek üzere zabitanın nezareti altında bulunacaktır.

(42) Müeyyit : Teyit eden.

(43) Mümza : İmzalanmış.

43 — Ceraim-i meşhude için bálâda müddeiumumiyyeye tahsis olunan vezaif icra kılınmak üzer ceraim-i meşhude kabilinden olmasa bile hane derununda vuku bulmuş bir cürümden dolayı hane sahibi müddeiumumiye müracaat edecektir.

44 — 29. ve 43. maddelerde beyan olunan ahval haricinde müddeiumumi gerek ihbar tarikiye veyahut başka bir suretle memur olduğu daire dahilinde bir cünha veyahut cinayet vukuuna veyahut dahil-i dairesinde o cünha veya cinayetin faili olmak üzere maznun olan şahsın mevcut olduğuna vakıf olduğu halde müstantikler faslında tafsil olunduğu üzere tahkikat icrası için emir verilmesini ve ledel-icap (44) mahalline bizzat azimet ile iktiza eden zabıt varakalarının yapılmasını müstantiklerden birine havale edecektir.

Fasl-ı Hamis

Müddeiumumilere Muavenet Edecek Zabıta-i Adliye Memurları Beyanıdır.

45 — Kaymakam ve müdürler ve ihtiyar meclisleri rüesası ve zabtiye zabitanı ve teftiş memurları daire-yi memuriyetleri dahilinde vukua gelen ceraime müteallik ihbaratı kabul etmeye mecburdurlar.

46 — Cürm-i meşhut halinde veyahut bir hane sahibi tarafından talep vukuunda madde-i sabıkada beyan olunan memurlar zabıt varakasını tanzim ve şuhudun ifadatını istima eyleyecekler ve ahval-i mebsutada (45) müddeiumuminin cümle-i vezaifinden olan taharriyat ve ziyaret ve muamelat-ı saireyi icra edeceklerdir ve bu muamelatın cümlesi müddeiumumi faslında beyan olunan suver ve kavaide tatbikan icra olunacaktır.

47 — Müddeiumumiler ile bálâda beyan olunan memurlar mevki-i tahkikte içtima eyledikleri halde zabıta-i adliyeye ait olan muamelatı müddeiumumi icra eyleyecektir. Fakat zikrolunan memurlardan biri evvelce gelip işe başlamış olur ise o halde itmamını ya müddeiumumi deruhte edecek veyahut başlamış olan memura havale edecektir.

48 — Bálâda beyan olunan memurlar mezun oldukları ahvalde tanzim eyledikleri ihbarname ve zabıt varakaları ile evrak-ı saireyi bila tehir müddeiumumiye gönderecekler ve bu dahi derhal evrak-ı mezkûreyi bittetik daha ne yapılmak lazım gelir ise icrasını müstantike havale eyleyecektir.

(44) Ledel-hace : İcabi halinde.

(45) Ahval-i mebsuta : Muamelenin ayrıntılı olarak yapılmasının gerekli olduğu haller.

49 — Zabıta-i adliye memurları tahkikine doğrudan doğruya memur olmadıkları bir cünha veyahut cinayetin vukuu kendilerine haber verildiği halde ihbarnamesini derhal müddeiumumiye gönderecekler ve bu dahi ididaneme-i mahsus ile müstantike irsal eyleyecektir.

Fasl-ı Sadis (46)
Müstantiklere Dairdir.

Kısm-ı Evvel
Müstantiklerin Tayinine Dairdir.

50 — Her kazada üç sene ifa-yı memuriyet etmek üzere irade-i seniyye-i hazreti padişahi ile mansup bir müstantik bulunacak ve müddet-i memuriyetlerinin hitamında temdidi caiz olabilecektir.

51 — Müstantikler mehakim-i ibtidaiye azasından tayin olunabilecektir ve lüzumu takdirinde aza-yı mahkemeden biri dahi asıl müstantik ile beraber ifa-yı memuriyet etmek üzere reis-i mahkeme tarafından suret-i muvakkatada müstantik tayin olunabilir.

52 — Müstantikler zabıta-i adliyeye müteferri olan vezaif-i memuriyetlerince mahkeme-i istinaf müddeiumumisinin zir-i nezaretinde bulunacaklardır.

53 — Bir mahalde yalnız bir müstantik olup da hastalığı veya sair bir sebebe mebni gaybubeti (47) vuku bulur ise yerine reis, mahkeme-i ibtidaiye azasından birini intihap ve tayin eder.

Kısm-ı Sani
Müstantiklerin Vezaifi Beyanındadır.

Cüz-ü Evvel
Ceraim-i Meşhudeye Dairdir.

54 — Müstantikler ceraim-i meşhude vukuunda müddeiumuminin vezaifinden olan kaffe-i muamelatı müddeiumumiler ile muavinlerine dair olan babda muayyen olan usul ve kavaide tevfikân doğrudan doğruya ve hod ve hod icra edebilirler ve muamelat-ı mezkûreyi kat'a tehir etmemek üzere müddeiumuminin hazır bulunmasını dahi talep etmeye mezundurlar.

55 — Cürm-i meşhut evvelce tebeyyün etmiş olupda ona müteallik muamelatı havi olan evrak müddeiumumi tarafından müstantika irsal olunduğu takdirde müstantik muamelat-ı vakianın bila te-

(46) Fasl-ı Sadis : Altıncı fasıl.

(47) Gaybubet : Yokluk.

hir tetkikine ibtidar etmeye mecburdur ve muamelat-ı vakianın cümlesini veyahut bazılarını nakıs addederse yeniden icra etmeye selahiyeti vardır.

Cüz-i Sani

Muamelat-ı Tahkikiye Beyanındadır.

Birinci Fıkra

Ahkam-ı Umumiye

56 — Müstantikler ceraim-i meşhudeden maada ahvalde bir cürmün emr-i tahkik ve takibine dair icra etmiş oldukları her gına muamelatı müddeiumumiye bildireceklerdir ve müddeiumumi tahkikat müddeti içinde her ne vakit isterse muamelat-ı mezkûrenin kendisine bildirilmesini talep edebilecek ise de ahzettiği evrakı 24 saat zarfında iade etmeye mecbur olacaktır. Fakat müstantikler icabı takdirinde müddeiumumi tarafından talep vukuundan evvel dahi ihzar müzekkeresi veyahut muvakkat tevkif müzekkeresi itasına mezdurlar.

57 — Müstantik bizzat mevki-i cürme azimet edecek olduğu halde müddeiumumi ile zabıt katibi birlikte bulunacaktır.

İkinci Fıkra

Şikayete Dairdir.

58 — Bir cinayet veya cünhadan dolayı kendisini mutazarrır adeden eşhas gerek cürmün vuku bulduğu ve gerek maznununaleyhin ikamet ettiği veya bulunabileceği mahal müstantiki huzurunda dava-yı şahsi ikame edebilecektir.

59 — Müddeiumumi kendisine arz-ı şikayet olunduğu şikayetnameyi tarafından bir iddianame ile müstantika irsal edecek ve zabıta-i adliye muavinleri dahi kendilerine arzolunan şikayetnameleri müddeiumumiye takdim edeceklerinden bunları daha kendi iddianameleriyle beraber müstantika göndercektir. Cünha nevinden olan efalden dolayı mazur olan şahıs, âtide tayin olunacak surette doğrudan doğruya cünha mahkemesine arz-ı şikayet edebilir.

60 — 28. maddenin ihbarata dair olan ahkâmı şikayet hakkında dahi cari olacaktır.

61 — Müştekilere dava-yı şahsi ikame ettiklerini veyahut tazminat iddiasında bulduklarını ya şikayetnameleri veyahut muahharan verecekleri bir varaka-yı mahsusa ile beyan etmedikçe müdde-i şahsi addolunamayacaklar ve 24 saat zarfında davalarından feragat edebileceklerdir. Ve bu halde feragatın tebliginden sonraki dava

masarifi kendilerine ait olmayacaktır. Şu kadar ki maznununaleyhin kendilerinden zarar ve ziyan iddiasına hakkı baki olacaktır.

62 — Müşteki hitam-ı murafaya (48) kadar davasının her halinde hukuk-ı şahsiyelerini dava edebilirler. Ancak hüküm terettüp ettikten sonra velev bu hüküm ikame-i davadan yalnız 24 saat mürurunda ita olunmuş olsa bile feragatları kat'a makbul olmayacaktır.

63 — Tahkikatın icra olunduğu kazada ikamet etmeyen müdde-i şahsi o kazada bir ikametgah intihap etmeye mecbur olup mahkeme-i iptidaiye katibine usulü üzere kayıt ettirecek ve etmediği surette kendisine kanunen icrası lazım gelen tebligatın adem-i vukuundan bahisle itiraza hakkı olmayacaktır.

64 — Kendisine müracaat vuku bulan müstantik cürmün vuku bulduğu veya maznununaleyhin ikamet ettiği yahut bulunabildiği mahaller müstantiklerinden olmadığı takdirde şikayet-i vakıayı hangi mahâl müstantikine ait ise ona irsal edecektir.

65 — Şikayetin ait olduğu müstantik davanın icabı icra olunmak üzere şikayet-i vakıayı müddeiumumiye tebliğ edecektir.

Üçüncü Fıkra

Şahitlerin İstima Hakkındadır.

66 — Müstantik gerek vaki olan ceraine ve gerek ona müteferri ahval ve keyfiyata malumatları olduğu muhbir ve müsteki ve müddeiumumi veya aharı tarafından haber verilen eşhası huzuruna celp ettirecektir.

67 — Şahitler müddeiumumin talebi üzerine bir muhbir veya zabtiye marifetiyle celp olunacaklardır.

68 — Şahitler mahkeme katibi hazır olduğu halde maznununaleyhin huzurunda olmamak şartıyla ayrı ayrı müstantik tarafından istima olunacaktır.

69 — Şahitler kablel-istima (49) şهادet için almış oldukları celpnameyi ibraz edecekler ve ibraz keyfiyeti zabıt varakasına dercolunacaktır.

70 — Şahitler artık-eksik olmayarak hakikat-i hali söyleyeceklerine yemin edecekler ve isim ve şöhret ve sin ve sanat ve sıfat ve mahall-i ikametleri ve tarafeynin hizmetkâr veya akrabasından olup

(48) Hitam-ı murafa : Duruşmanın (yargılamanın) sonu.

(49) Kablel-istima : Dinlenmeden önce.

olmadıkları ve derece-i karabetleri müstantik tarafından sual olunacak ve bu sualler ile alınacak cevaplar zabıt varakasına derc kılınacaktır.

71 — İsticvapname şahitlerin önünde okunup zabtolunan ifadatını tasdik ettiği halde müstantik ve mahkeme katibi ile şahit tarafından imza veya temhir kılınacak ve şahit imza veya temhir etmek istemez veya edemez ise isticvapnamede tasrih olunacak ve isticvapnamelerin her sahifesi müstantik ile katip tarafından imza kılınacaktır.

72 — Mevadd-ı selase-i sabıkada (50) tayin olunan muamelat icra olunmaz ise katipten iki altun ceza-yı nakdi alınabilecek ve ledel-icap müstantik aleyhinde istikâi anıl hükkam (51) selahiyeti istimal olunabilecektir.

73 — İsticvapnamelerde hakk (52) ve satırları arasında çıkıntı olmayacaktır. Ve çizilen ve kanara ilave olunan ibareler müstantik ve katip ile şahit tarafından tasdik ve imza veya temhir kılınacak ve hilafında hareket madde-i sabıkada muharrer mücazati istilzam edecektir. Satır arasında olan çıkıntı ve çizilip ve kenara yazılıp da tasdik olunmayan ibareler keenlemyekün hükmünde tutulacaktır.

74 — Onbeş yaşından aşağı erkek ve kız çocukların ifadeleri malumat kabilinden olmak üzere bila tahlif (53) istima olunabileceklerdir.

75 — Her kim istişhat (54) için celp olunur ise müstantik huzuruna gelerek edilecek suale cevap vermeye mecburdur. Gelip cevap vermediği halde icbar olunabilecektir. Şöyle ki; müstantik müddeiumuminin talebi üzerine istinaf olunamamak ve başka muamelata hacet kalmamak ve dört Osmanlı yüzlük altınını tecavüz etmek üzere bilâ imhal (55) ceza-i nakdi hükmedecek ve gelip şehadet etmeleri için cebren ihzarlarını dahi emredebilecektir.

76 — Madde-i sabıkada gösterildiği vechile birinci defa olarak ceza-i nakdi ile hükmolunan şahit ikinci defa ihzar olunduğu halde ilk defa gelemediğine dair a'zar-ı makbûle (56) beyan eyler ise müddeiumuminin talebi üzerine ceza-i nakdiden af olunabilecektir.

(50) Mevadd-ı selase-i sabıka : Geçen üç madde.

(51) İstikâi anıl hükkam : Hakimlerin görevlerini ihmal etmeleri sebebiyle haklarında dava açılması. Benzeri hükümler TCK m. 231 ve HUMK. m. 573'de de bulunmaktadır.

(52) Hakk : Kazıntı.

(53) Bilâ tahlif : Yeminsiz.

(54) İstişhat : Şehadet.

(55) Bilâ imhal : Mühlet vermeksizin.

(56) A'zar-ı makbûle : Geçerli mazeretler.

77 — Tazminat talebinde bulunan şahitlere tarifesi mucibince ifası lazım gelen mebalig müstantik tarafından tayin olunacaktır.

78 — Şahitlerin hastalık cihetiyle davete icabete muktedir olmadıkları bir tabip veyahut sıhhiye memuru şhadetnamesiyle tebeyün ettiği takdirde o makuleler müstantikin ikamet ettiği kasaba sekencesinden (57) iseler müstantik bizzat hanelerine azimet edecek ve ahar kasaba ve karye ahalisinden iseler istima-ı şhadetleri müstantik tarafından karye ve mahalleleri muhtarlarına havale olunabilecek ve bu surette ne madde hakkında şhadetleri matlup olduğuna dair muhtarlara talimat-ı mukteziye irsal olunacaktır.

79 — Şahidler müstantikin bulunduğu kaza haricinde sakin oldukları halde nezdlerine gidip şhadetlerini istima etmesini müstantik şahitlerin mütemekkin (58) oldukları kaza müstantikinden talep edecektir ve kendisinden bu vecihte talep vuku bulan müstantik dahi kendi kasaba ve mahallesinde mütemekkin olmayan şahitlerin madde-i sabıkaya tevfikan istima-ı şhadetlerini sakin oldukları mahalle ve karyeleri muhtarına havale edebilecektir.

80 — 78. ve 79. maddeler iktizasınca istima-ı şhadet eden müstantik veya muhtar isticvabnameleri melfuf ve mahtum (59) olarak keyfiyetin rüyetine ibtidar etmiş olan mahkeme müstantikine irsal edecektir.

81 — Mevadd-ı selase-i sabıka ahkâmınca müstantik, bir şahidin nezdine gittikte bunun gelemeyecek bir halde olmadığı anlaşılır ise o şahit ile 78. maddede mezkûr şhadetnameyi vermiş olan tabip veyahut sıhhiye memuru hakkında muvakkat tevkif müzekkeresi ita edecektir. Ve bu halde lazım gelen ceza, müddeiumuminin iddiası üzerine 75. maddede gösterilen surete tevfikan şahitlerin bulunduğu mahal müstantiki tarafından hükmolunacaktır.

Dördüncü Fıkra

Beyyinat-ı Tahririyeye ve Subut-ı Cürme Medar Olan Eşyaya Dairdir.

82 — Müstantik hakikatın zahire ihracı için muktazi addolunan evrak ve senedatı ve alelumum kaffe-i eşyayı taharri etmek üzer müddeiumumi tarafından talep vukuunda ve ledel-icab kendiliğinden maznunuraleyhin hanesine azimet ve duhul edecektir.

(57) Sekene : Sakin olanlar.

(58) Mütemekkin : Mekan tuttıkları yer.

(59) Melfuk ve mahtum : Dürülmüş ve mühürlenmiş.

83 — Müstantik madde-i sabıkada zikrolunan evrak ve seneda-
tın ihfa kılınmış olduğu maznun olan (60) sair mahallelere dahi gi-
dip icra-i taharriyat edebilecektir.

84 — Cürm-i meşhut vukuunda müddeiumuminin 32. ve 33. ve
34. ve 35. ve 36. maddeler mucibince icrasına mezun olduğu mua-
melatı müstantik dahi icra edebilecektir.

85 — Taharrisi icap eden evrak ve eşya müstantikin bulundu-
ğu kaza haricinde olduğu halde müstantik mevadd-ı sabıkada tayin
olunan muamelatın icrasını evrak ve eşya-yı mezkûrenin bulunması
me'mül (61) olan mahal müstantikine havale edecektir.

Fasl-ı Sabi' (62)

Celp ve İhzar ve Muvakkat ve Gayri Muvakkat Tevkif Müzek-
kereleri Beyanındadır.

86 — Cinayet veya cünha kabilinden olan mevadda müstantik
maznununaleyh aleyhine yalnız celp müzekkeresi itasıyla iktifa ede-
bilir. Ancak badel-istintak maznununaleyhin tevkifine lüzum görün-
düğü halde iktiza eden müzekkeresini ita edebilecek ve maznunun-
aleyh icabet etmediği halde hakkında ihzar müzekkeresi ita eyleye-
cektir.

87 — Davete icabet etmeyen şahit hakkında 75. madde iktiza-
sınca kezalik ihzar müzekkeresi verilebilecek ve madde-i mezkûre-
de muayyen ceza-i nakdi başkaca hükmolunabilecektir.

88 — Celp müzekkeresi ile getirilen eşhas derhal ve ihzar mü-
zekkeresi ile getirilenler nihayet 24 saat zarfında müstantik tarafın-
dan istintak olunacaktır.

89 — İstintaktan sonra veyahut maznununaleyh firar ettiği hal-
de hareket-i vakıası hapis cezası veya daha ağır bir cezayı müstel-
zim ise muvakkat veyahut gayri muvakkat tevkif müzekkeresi ve-
rilebilir. Ve gayri muvakkat tevkif müzekkeresi müddeiumumi isti-
ma olunmadıkça verilemez. Muvakkat tevkif nihayet 30 gün imti-
dat edebilir (63). Ve gayri muvakkat tevkif mahkemedan hükmün
suduruna kadar mümted olur (64). Esna-i tahkikatda müddeiumu-
mi tarafından talep olunur ise maznununaleyhin hareket-i vakıası

(60) İhfa kılınmış olduğu maznun olan : Gizlenmiş olduğu zannedilen.

(61) Me'mül : Umulan.

(62) Fasl-ı Sabi' : Yedinci fasıl.

(63) İmtidat etmek : Uzamak.

(64) Mümted olmak : Uzatılmak.

herhangi nevi ceraimden olur ise olsun müstantik muvakkat veyahut gayri muvakkat tevkif emrini istirdat edebilip ancak bu takdirde maznununaleyh istenildikçe kaffe-i muamelat-ı tahkikiyede (65) hazır bulunacağına ve tereddüp edecek hüküm icra olunmak üzere mahkemeye geleceğine dair teminat verecektir. Tevkif emrinin istirdadı aleyhine itiraz caiz değildir.

90 — Celp ve ihzar ve muvakkat tevkif müzekkereleri bunları veren müstantik tarafından imza ve memuriyetine mahsus mührüyle temhir kılınacak ve derununda maznununaleyhin ismi veyahut evsaf-ı mümeyyizesi sarahat-ı mümkinine ile derc ve tasrih olunacaktır.

91 — Gayri muvakkat tevkif müzekkeresi dahi madde-i sabıkada tayin olunan surette tanzim olunmak lazım gelip bundan maada itasını istilzam etmiş olan fiil ile bunun cinayet veya cünha nev'inden olduğunu mübeyyin olan madde-i kanuniye dahi derununda zikrolunacaktır.

92 — Celp ve ihzar ve muvakkat ve gayri muvakkat tevkif müzekkereleri bir muhızır veya zabtiye marifetiyle maznununaleyhe tebliğ ve ibraz olunduktan sonra bir kıt'a sureti dahi ita kılınacaktır. Maznununaleyh muvakkaten mevkuf olsa bile gayri muvakkat tevkif müzekkeresi yine kendisine ibraz ile sureti ita kılınmak lazımdır.

93 — Celp ve ihzar ve muvakkat ve gayri muvakkat tevkif müzekkerelerinin ahkâmı Memalik-i Şahane'nin her tarafında nafizdir. Maznununaleyh muvakkat veya gayri muvakkat tevkif müzekkeresini ita etmiş olan müstantikin memur olduğu kaza haricinde bulunur ise mahalle muhtarının ve bunun gaybubetinde orada bulunan teftiş memurunun veya zabtiye zabitinin huzuruna getirilecek ve bu dahi icrasını men ve tehir etmeye muktedir olamayıp müzekkerenin kendisine irae olunduğunu (66) tasdikan imza etmeye mecbur olacaktır.

94 — İhzar müzekkeresine mutavaat (67) etmeyen veyahut itaat edeceğini beyandan sonra firara teşebbüs eden şahıs icbar olunacaktır. Şöyle ki, ihzar müzekkeresini hâmil olan memur iktiza eder ise en yakın mahalde bulunan kuvve-i müsellehaya (68) müracaat edecek ve bu dahi ihzar müzekkeresinin ahkam-ı mündericesini icraya mecbur olacaktır.

(65) Kaffe-i muamelat-ı tahkikiye : Soruşturma işlemlerinin tamamı.

(66) İrae olunmak : Gösterilmek.

(67) Mutavaat : İtaat etme, baş eğme.

(68) Kuvve-i müselleha : Silahlı kuvvetler.

95 — Maznununaleyh ihzar müzekkeresi tarihinden itibaren iki gün geçtikten sonra gelmemiş olupda iş bu tezkereyi vermiş olan müstantikin memur olduğu kaza haricinde ve müstantikin ikamet-gahından 5 mirya metre (69) uzak bir mahalde bulunur ise işbu tezkere- nin ahkamina ittibaya icbar edilmemesi caiz olabilir. Fakat bu takdirde bulunduğu kaza müddeiumumisi huzuruna getirilerek tevkifhaneye konulmak üzere müddeiumumi tarafından muvakkat tevkif müzekkeresi verilir. Eğer maznununaleyh aranmasına sebebiyet veren fiilin fail veya şeriki olduğunu zannettirecek eşya ve evrak ve aletleri hâmil ise ihzar müzekkeresi tarihinden itibaren kaç gün geçmiş olursa olsun ve her nerede bulunursa bulunsun hakkında işbu tezkere ahkâmı tamamıyla icra kılınacaktır.

96 — Müddeiumumi madde-i sabıka mucibince ita etmiş olacağı muvakkat tevkif müzekkeresinin icrasından 24 saat zarfında ihzar müzekkeresini vermiş olan memura keyfiyeti ihbar ve zabıt varakası tanzim olunmuş ise onu dahi tebliğ eyleyecektir.

97 — İhzar müzekkeresini ita etmiş olan ve zabıt varakasını ahzeden memur, müstantikin gayri bir memur ise yedinde bulunan evrakın kaffesini yine 24 saat zarfında mahallî müstantikina tebliğ edecek ve bu dahi 85. madde ahkamina tevfi kan hareket eyleyecektir.

98 — Doğrudan doğruya veyahut 85. madde hükmünce havale- ten tahkikata ibtidar eden (70) müstantik vuku bulan cürme dair mevcut olan evrak ve eşyayı ve istihsal ettiği malumatı maznunun- aleyhin istintakı icra olunmak üzere derdest olunmuş olduğu mahal müstantikina memhûren (71) tebliğ ve irsal edecektir. Ve badehü evrak ve eşya-yı mezkûrenin cümlesi istintakname ile beraber ibti- da (72) işe başlamış olan müstantika iade kılınacaktır.

99 — İbtida işe başlamış olan müstantik gayri muvakkat tevkif müzekkeresi vermiş olduğu halde maznununaleyhin tahkikatı- nın icra olunduğu mahal tevkifhanesine naklini o müzekkereye dercedebilir. Nakil maddesi müzekkerede münderic değilse 122. ve 123. ve 124. ve 125. ve 126. ve 127. ve 128. maddeler ahkâmınca müs- tantik tarafından bir karar verilinceye kadar derdest olunduğu ka- za tevkifhanesinde kalacaktır.

(69) Mirya metre : 1 mirya metre 10.000 metrelik mesafedir. Ceza muhakeme- sinde her mirya metre 2 saatlik uzaklığa delalet eder.

(70) İbtidar etmek : Bir işe süratle başlama.

(71) Memhûren : Mühürlenmiş olarak.

(72) İbtida : İlk önce.

100 — Aleyhine ihzar müzekkeresi verilmiş olan şahıs bulunamaz ise işbu müzekkere sakın olduğu mahall-i merkez, kaza ise kaymakama, nahiye ise müdüre, karye ise muhtara veyahut orada veya civarda bulunan teftiş memuru veya zabtiye zabıtine ibraz olunacak ve bunlardan hangisine ibraz olunur ise müzekkerenin kendisine irae olunduğunu (73) tasdiklan imza edecektir.

101 — Hükümet memurlarından ve ahad-ı nasdan (74) dahi her kim olursa olsun cürm-i meşhut halinde tutulan veyahut vel-vele-i nas ile takip olunan veya ceraim-i meşhudeden madud olan ahval-i sairenin birinde bulunan şahsı, fiil-i vaki, mücazat-ı terhibiyeyi icap eden efalden ise, ihzar müzekkeresine hacet olmayarak tutup müddeiumumi huzuruna getirmeye mecburdur.

102 — Muvakkat tevkif müzekkeresinin ibrazında maznununaleyh bidayet mahkemesinin tevkifhanesinde alınacak ve tevkifhane müdürü maznununaleyhin kendisine teslim olunduğunu mübeyyin müzekkere-i mezkûreyi getiren muhızır veya zabtiyeye senet ita edecektir.

103 — Muvakkat veyahut gayr-i muvakkat tevkif müzekkeresini icra edecek memur maznununaleyhin ahz ve giriftine (75) kafi olacak kuvve-i müselleha istishab edecek ve iktiza eden neferat (76), tevkif müzekkeresinin icra olunduğu yerde en yakın olan mevkiden alınacak ve mevki zabiti müzekkere ahkâmına tevfiikan hareket etmeye mecbur olacaktır.

104 — Maznununaleyh ahz ve girift olunamaz ise gayri muvakkat tevkif müzekkeresi en sonraki meskenine tebliğ kılınacak ve keyfiyet-i taharriyi mübeyyen zabıt varakası tutulacaktır. İşbu zabıt varakası müzekkereyi hâmil olan memurun maznununaleyhin en yakın olan komşularından bulabileceği iki kişi huzurunda tanzim olunacak ve bunlar varaka-i mezkûreyi imza veya temhir edecekler ve edemedikleri veya etmek istemedikleri halde keyfiyet imza için teklif vuku bulduğunun tasrihiyle zabıt varakasına dercolunacaktır. Gayr-i muvakkat tevkif müzekkeresinin hâmili, zabıt varakasını 10. maddede beyan olunan memurlardan birine tasdik ettirecek ve bir kıt'a suretini dahi bırakacaktır. Badehü (77) gayr-i muvakkat tevkif müzekkeresi ile zabıt varakası mahkeme kalemine teslim kılınacaktır.

(73) İrae olunmak : Gösterilmek.

(74) Ahad-ı nas : İnsan fertleri.

(75) Ahz ve girift : Yakalama, tutma.

(76) Neferat : Neferler, askerler.

(77) Badehü : Bundan sonra.

105 — Muvakkat ve gayr-i muvakkat tevkif müzekkeresi üzerine tutulan şahıs bila tehir (78) müzekkerede gösterilen tevkifhaneye gönderilecektir.

106 — İşbu müzekkereyi icra edecek memur, maznununaleyhi tevkifhane memuruna teslim ile 102. madde hükmünce senet ahz ettikten sonra maznununaleyhin ahz ve giriftine dair olan evrakı ve işbu iki ilmühaberi yirmidört saat zarfında müstantika ibraz edecek ve müstantik ikisinin üzerine dahi görülmüştür diye işaret ile tarih ve imza vaz'eyleyecektir.

107 — Celp ve ihzar ve muvakkat ve gayr-i muvakkat tevkif müzekkerelerine dair tayin olunan muamelat ifa olunmazsa mahkeme katibinden lâ-akal (79) iki altın ceza-yı nakdi alınacak ve ledel-icap müstantik ile müddeiumumiye icra-yı tenbihat olunacak ve haklarında iştikâi anil hükkam selahiyeti dahi istimal olunabicedir.

Sekizinci Fasl

Muvakkaten Tahliye-i Sebil ile Kefalet Beyanındadır.

108 — Her nevi mevadda maznununaleyhin istidası vuku bulunduğu halde müddeiumumi istima olunduktan sonra maznununaleyh kaffe-i muamelat-ı tahkikiyede bulunmak ve hakkında terettüp edecek hüküm icra edilmek üzere istenildiği halde geleceğini taahhüt etmek şartıyla muvakkaten tahliye-i sebilini (80) müstantik emredebilecektir. Cünha nevinden olan ceraimde cünhanın kanunen müstelzim olacağı mücazatın nihayet derecesi iki seneden eksik hapis cezası olduğu ve maznununaleyh ikametgah sahibi bulunduğu takdirde istintakından beş gün sonra muvakkaten tahliye-i sebilini bihakkin icra olunur. Bu madde ahkâmının mukaddemen cinayet yahut bir seneden ziyade hapis ile mahkum olmuş olanlara şümulü olmayacaktır.

109 — Maznununaleyhin muvakkaten tahliye-i sebilini bihakkin lazım gelmeyen ahvalde 115. madde ahkâmına tevfikân maznununaleyh kefalet-i nakdiye vermek şartıyla salıverilebilir. İşbu kefalet, evvela maznununaleyhin bilcümle muamelat-ı tahkikiyede hazır bulunmasını ve terettüp edecek hüküm icra edilmek üzere gelmesini saniyen mesarif-i âtiyenin yani evvel emirde müddeiumumiye müteallik olan ve ikinci derecede müdde-i şahsi tarafından edilen me-

(78) Bila tehir : Vakit geçirmeksizin.

(79) Lâ akal : En az.

(80) Tahliye-i sebil : Yolun açılması, salıverilme.

sarifin ve üçüncü derecede icap eden ceza-yı nakdinin tesviyesini zâmindir. Kefaletin işbu kısmından her birine mahsus olacak akçe-nin miktarı tahliye-i sebil emrinde tayin olunacaktır.

110 — Maznununaleyhin tahliye-i sebilinden sonra zuhur edebilecek esbab-ı müşeddede üzerine lüzumunu gördüğü takdirde müstantik yeniden ihzar veya muvakkat veya gayri muvakkat tev-kif müzekkeresi ita edebilecektir. Şu kadar ki müstantikin emrini tadilen daire-i ithamiye tarafından maznununaleyhin muvakkaten tahliye-i sebiline karar verilmiş bulunur ise müddeiumuminin id-diası üzerine karar-ı sabıkın feshini mahkeme emretmedikçe müs-tantikin yeniden müzekkere itasına salahiyeti olmayacaktır.

111 — Maznununaleyh tahkikat ve muhakemenin her hal ve zamanında muvakkaten tahliye-i sebilini istida edebilir ve dava han-gi mahkemede görülmekte ise istidasını oraya ita etmesi lazım gel-ir. Mahkumunaleyh 327. madde iktizasınca nakz-ı hüküm istidası-na salahiyeti olmak için tahliye-i sebilini istida edecek olduğu halde mahbusiyetini hükmetmiş olan mahkemeye müracaat edecektir.

112 — Madde-i sabıkada gösterilen bilcümle ahvalde maznu-nunaleyh veya müttehem veya mahkumunaleyhin yalnız istidana-mesi üzerine müddeiumumi istima olunduktan sonra aleni olmaya-rak karar verilecek ise de maznununaleyh veya müttehem veya mahkumunaleyh istidasını teyit için beyan-ı mutalaat edebilecektir.

113 — Muvakkaten tahliye-i sebil istidanamesi müdde-i şahsinin zâtına veyahut daimi veyahut muvakkat ikametgahına tebliğ olu-nacak ve müdde-i şahsi istidasının kendisine tebliğinden itibaren 24 saat zarfında tahriran mütalâatını beyan edebilecektir.

114 — Muvakkaten tahliye-i sebile istidasından dolayı 24 saat zarfında itiraz veya istinaf caizdir. İşbu müddet-i itiraz veya istinaf müddeiumumi aleyhine ise müstantikin emri veya mahkemenin hükmü tarihinden ve maznununaleyh veya müttehem veya mahkü-munaleyh veya müdde-i şahsi aleyhine ise zikrolunan emir veya hük-mün tebliği gününden itibaren cereyan edecek ve mahkeme kale-minde tutulacak defter-i mahsusuna kaydolunacaktır. Müddeiumu-minin 130. maddenin son üç fıkrasında tayin olunan suret ve me-hillere ittibaan (81) itiraza salahiyeti olacaktır.

115 — Maznununaleyh veya müttehem veya mahkumunaley-hin muvakkaten tahliye-i sebili kefalet-i nakdiye ile meşrut olduğu takdirde bu akçe maznun veya müttehem veya mahkumunaleyh ta-

(81) İttibaan : Uymak suretiyle.

rafından veyahut uhra canibinden ifa olunacak ve miktarı dahi müstantık veyahut mahkeme tarafından işin nevine göre tayin olunacaktır. Maznununaleyh veya müttehem veya mahkumunaleyhin mahkemeye vukubulacak her davete icabet edeceğini ve etmediği halde tayin olunan meblağı kendileri ita eyleyeceğini taahhüt ederek kendilerinin ifa-yı taahhüde muktedir olduğu anlaşılan eşhas-ı sairenin dahi kefaleti kabul olunabilecektir.

116 — Nakden kefalet alındığı takdirde kefalet akçesi mal sandığına teslim olunacak ve müddeiumumi sandık ilmühaberinin ibrazı üzerine muvakkaten tahliye-i sebil emrini icra ettirecektir. Ve bir şahs-ı aharın kefaleti kabul olunmuş ise mahkeme kaleminde tanzim olunacak taahhünamesinin ibrazı üzerine tahliye-i sebil emri icra olunacaktır. Gerek kefalet ile ve gerek kefaletsiz muvakkaten sebil-i tahliye kılınacak olan şahıs mahkeme kalemine senet itasıyla evvel be evvel bir ikametgah intihap ve irae etmeğe mecbur olacaktır.

117 — Mekfûlünleh (82) bilcümle muamelat-ı tahkikiyede hazır bulunur ve vaki olan hükmün icrası için mahkemeye gelir ise kefalet akçesi kurtulmuş olur ve bir özr-i makbûlü olmayarak muamelat-ı tahkikiyeden birinde hazır bulunmaz veya ita olunan hükmün icrası için mahkemeye gelmez ise kefalet akçesinin birinci kısmı hazine-mande (83) olur ancak kefalete rabtolunan şahsın tebriye-i zimmeti veyahut kanunen ceza olmamak cihetiyle adem-i mesuliyeti veyahut men-i muhakemesi halinde kefalet akçesinin bu kısmının iadesi mahkeme ilamında emrolunabilir.

118 — Kefalet rabtolunan şahsın beraet-i zimmeti veya adem-i mesuliyeti veyahut men-i muhakemesi takdirinde kefalet akçesinin kısm-ı sânisini mutlaka iade olunur ve mahkûmiyeti halinde 109. maddede muayyen kaideye tatbikan dava masarifiyle ceza-yı nakdiyenin ifasına sarf olunduktan sonra fazlası var ise iade kılınır.

119 — Müddeiumumi gerek 117. maddede ahkâmının ifası lazım geldiğine dair evrak-ı resmîyeye mübteni mahkeme kaleminden verilecek tasdiknameyi ve gerek mahkeme ilamının 118. maddenin fıkra-i sânisine müteallik olan ahkâmının hûlasasını resmen veya müdde-i şahsinin talebi üzerine mal sandığına ibraz etmeğe memurdur ve itası lazım gelen mebalîğ teslim olunmamış ise mal sandığı marifetiyle tahsil olunacak ve ledel-icap muamele-i cebriye-i kanu-

(82) Mekfûlünleh : Kendisine kefil olunan kimse.

(83) Hazine-mande : Hazineye ait.

niye (84) dahi istimal olunabilecektir. Mukaddemce teslim olunmuş olan veya sonradan tahsil olunan mebalîğ mahkeme marifetiyle bila tehir kanunen lazım gelenlere taksim olunacaktır. Bu hususata dair tehdüd edecek kaffe-i münazaat (85) vaki olan hükmün icrasına müteferri mevaddan addolunarak istidaname takdimi üzerine aleni olmayarak faslolunacaktır.

120 — Kefili alınan şahıs muvakkaten sebili tahliye olunduktan sonra davet olunupda gelmez ise hale göre müstantik veyahut mahkeme tarafından aleyhine muvakkat veyahut gayr-ı muvakkat tevkif müzekkeresi ita olunacaktır.

121 — Sebili muvakkaten tahliye kılınmış olan müttehem mahkeme tarafından emir sudurunda derhal tevkif kılınacaktır.

Dokuzuncu Fası

İkmal-i Tahkikatdan Sonra Müstantik Tarafından İtâ Olunacak Kararnamelere Dairdir.

122 — Muamelat-ı tahkikiye ikmal olunduğu gibi müstantik tahkikat-ı vakiyayı müddeiumumiye tebliğ edecek ve müddeiumumi dahi iddia edeceği mevaddı nihayet üç gün zarfında müstentika beyan edecektir.

123 — Müstantik vaki olan fiilin ne cinayet ve cünha ve ne de kabahat nevinden olmadığı reyinde bulunduğu veyahut isnat olunan fiili maznununaleyhin irtikap ettiğine dair bir güne delil ve emare görmediği takdirde men-i muhakemeyi yani mahkemeye mahal olmadığını bir kıta kararname ile beyan edecek ve maznununaleyh tevkif olunmuş ise sebili tahliye kılınacaktır.

124 — Müstantik isnat olunan fiili kabahat nevinden addettiği halde, maznununaleyhi kaza bidayet mahkemesine gönderecek ve maznununaleyh mevkuf ise sebili tahliye kılınacaktır. İşbu madde ile madde-i sabika ahkamı müdde-i şahsi ve müddeiumuminin âtide beyan olunacak hukukuna halel getirmeyecektir.

125 — Cürm-i vâki mücazat-ı tedibiyeyi (86) müstelzim mevaddan addolunduğu halde müstantik maznununaleyhi mahkemeye irsal eyleyecek ve cürm-i vâki hapsi istilzam edebileceği takdirde maznununaleyh zaten tevkif olunmuş ise muvakkaten mevkuf kalacaktır.

(84) Muamele-i cebriye-i kanuniye : Kanuni zorlama işlemleri.

(85) Bu hususata dair tehdüd edecek kaffe-i münazaat : Bu konuda ortaya çıkacak her türlü ihtilaflar.

(86) Mücazat-ı tedibiye, cünhalar için öngörülen cezalardır. Bkz. m. 482.

126 — Cürüm hapis cezasını mucip olmadığı takdirde maznunaleyhin yevm-i muayyeninde (87) iktiza eden mahkemeye gelmek şartıyla sebili tahliye kılınacaktır.

127 — Davanın mahkemeye havalesi takdirinde müddeiumumi, bilcümle evrak-ı davayı tertip ve numaralarını vaz'ettikten sonra nihayet 48 sat zarfında işi ait olduğu mahkemeye irsal edecek ve deavi cünhaya müteallik ise maznununaleyh 168. maddede tayin olunan mehil kaidesine tevfikân ihbar vukuundan 48 saat zarfında gelmek üzere mahkemeye davet ettirecektir.

128 — Müstantik vaki olan cürmü mücazat-ı terhibiyeyi müstelzim ve isnadat-ı vakıayı derece-i kifayede müsbit addeyleyler ise tahkikatı havi evrakın ve zat-ı vak'ayı müsbit olan zabıt varakasıyla sübut-ı cinayete medar olacak eşyanın bir kıta pusulasının fasl-ı mahsusunda beyan olunduğu vechile icabı icra olunmak üzere müddeiumumi tarafından bila tehir cinayeti rüyete memur mahkeme nezdinde bulunan müddeiumumiye tebliğ olunmasını emredecektir. Sübut-ı cinayete medar olan eşya 210 ve 246. maddeler ahkâmına hâlel gelmemek üzere müstantikin mensup olduğu mahkemede kalacaktır.

129 — Madde-i sabıkada beyan olunan ahvalde maznununaleyh hakkında verilmiş olan muvakkat tevkif müzekkeresinin hükmü li-va bidayet mahkemesi ve mahkeme-i istinafiye tarafından karar verilinceye kadar cari olacaktır. 123. ve 124. ve 125. ve 126. ve 127. ve 128. maddeler ahkâmınca müstantik tarafından ita olunacak karar-nameler müddeiumuminin iddianemesi zîrine yazılacak ve bu karar-namelerde maznununaleyhin isim ve şöhret ve sinni ve mahall-i veladet ve ikameti ve sanatı ve kendisine isnat olunan filin muhtasarca tarifiyle kanunen hangi nevi ceraimden olduğu ve isnadat-ı vakıaya dair delail-i kâfiye olup olmadığı münderic bulunacaktır.

-130 — Müddeiumumi müstantik tarafından ita olunan karar-nameler aleyhine her halde itiraz edilebilecektir. Müdde-i şahsinin 109. ve 123. ve 124. ve 126. ve 431. maddelerde münderic ahvalde verilen ve alel-ıtlak huku-ı şahsiyesine dokunan karar-nameler aleyhine itiraz selahiyeti olacaktır. Maznununaleyh ancak 109. madde mucibince ita olunan karar-nameler aleyhine ve 431. maddede beyan olunan hal vukuunda itiraz edebilecektir.

İtirazname 24 saat zarfında ita olunmak lazım gelip müddeiumumi aleyhine ise kararname tarihinde ve müdde-i şahsi veya mevkuf

(87) Yevm-i muayyen : Tayin edilen gün.

olmayan bir maznununaleyh hakkında ise kararnamenin merkez mahkemede intihap eyledikleri ikametgahlarına tebliğinden ve mev-kuf bulunan maznununaleyh hakkında ise kararnamenin mahkeme katibi tarafından kendisine ibrazından itibaren müddet-i itiraz ce-
rayan edecektir. Kararnamenin ber vech-i muharrer (88) tebliğ ve ibrazı kararname tarihinden 24 saat zarfında icra olunmak lazım gelir. Ve vaki olan itirazname cinayeti rüyete memur mahkemeye verilecek ve masalih-i saireye (89) takdimen derhal rüyet-i masla-
hat olunacaktır. İtiraza dair olan evrak 128. maddeye tevfiakan mah-
kemesine irsal kılınacaktır. Mevkuf bulunan maznununaleyh itiraz hakkında bir karar suduruna ve her halde müddet-i itirazın inkı-
zasına değin mahpus kalacaktır. İtiraz hakkı herhalde liva bidayet mahkemesinde veya mahkeme-i istinafiyede bulunan müddeiumu-
miye ait olacak ve müstantik tarafından ita olunan kararname ta-
rihinden itibaren on gün zarfında itiraz ettiğini beyan etmesi lazım gelecektir. Bu cümle ile beraber kararnamenin maznununaleyhin tahliye-i sebiline dair olan ahkam suret-i muvakkatede icra oluna-
caktır.

131 — İtiraz edipde haksız çıkan müdde-i şahsinin maznunun-
aleyhe tazminat ita etmesi hükmolunacaktır.

Kitab-ı Sâni

Muhakemeta Dairdir.

Birinci Bab

Kabahat ve Cünhaya Müteallik Deaviyi Rüyet Eden Mehakime Dairdir.

Birinci Fası

Kabahate Müteallik Deaviyi Rüyet Eden Mehakime Dairdir.

132 — Kazaların bidayet mahkemeleri, mahkeme teşkilatına dair olan kanunnamede muharrer olduğu üzere kabahat davalarını katiyen ve cünha davalarını kabil-i istinaf olmak şartıyla bidayeten hükmedeceklerdir.

133 — Kaza bidayet mahkemeleri münhasıran ati-üz-zikr mev-
vaddı (90) yani evvela madde-i sabıkada (91) derecesi tayin olunan efale müteallik kaza dahilinde vuku bulan ceraimi, saniyen rüyet

(88) Ber vech-i muharrer : Yazılmış olduğu gibi.

(89) Masalih-i saireye : Diğer işler, maslahatlar.

(90) Ati-üz-zikr mevad : Aşağıda zikredilen maddeler.

(91) Madde-i sabıka : Geçen madde.

ve hükmüne mezun olduğu ceraimden tevellüt eden bilcümle tazminat davalarını rüyet ve fasledecektir.

Fıkra-i üla (92) Kabahat Davasının Suret-i Rüyeti.

134 — Kaza bidayet mahkemelerine mahsus müddeiumumi muavini yok ise müddeiumumilik vazifesini teftiş memuru ve teftiş memuru olmadığı halde zabtiye zabiti ile ifa eyleyecektir. Müteaddit teftiş memurları bulunduğu halde bunlardan hangisi vazife-i mezkûreyi ifa etmek lazım geleceğini liva bidayet mahkemesi nezdinde bulunan müddeiumumi muavini intihap ve tayin eyleyecektir.

135 — Kabahatten dolayı gönderilerek celpnameler müddeiumuminin vazifesini ifa eden memurun veyahut müdde-i şahsinin istidası üzerine tanzim olunur ve mahkemenin muhuru marifetiyle maznununaleyh ile mesul-i bil-male tebliğ ile beraber birer sureti bırakılır.

136 — Celpname beher mirya metre için ikişer gün ilave olunmak üzere ekalli (93) yirmidört saaten aşağı müddet için yazılamaz. Aksi halinde gerek celp ve gerek gıyaben verilecek olan hüküm münfesihtir. Fakat mefsuhiyet iddiası her nevi itiraz ve müdafadan evvel ilk mürafaada dermeyan olunmak lazım gelir. Ahval-i mübremede (94) celp için muayyen olan müddet-i mezkûre taklil (95) ve hatta reis tarafından verilecek pusula mucibince tarafeyn o gün içinde tayin olunacak saatde ihzar olunabilecektir.

137 — Celpnameye hacet bırakmayarak adi bir haber üzerine tarafeyn mahkemeye gelmekte muhayyerdur.

138 — Kaza bidayet mahkemesi murafaa gününden evvel müddeiumumi ve müdde-i şahsinin iddiası üzerine vuku bulan zararı takdir ile zabt varakasını tanzim ve müstacel olan kaffe-i muamela-tı (96) icra edecektir.

139 — Davet olunan kimsenin celpnamede tayin olunan vakitte mahkemeye gelmediği halde muhakemesi gıyaben icra kılınacaktır.

140 — Gıyaben mahkûm olan şahsın madde-i atide tayin olunan zamanda mahkemeye gelmediği halde aleyhinde verilen ilamın icrasına muhalefetle vuku bulacak itirazı kabul olunmayacaktır. Şu

(92) Fıkra-i üla : Birinci fıkra.

(93) Ekalli : En azı.

(94) Ahval-i mübremede : Kaçınılmaz, önlenemez hallerde.

(95) Taklil : Azaltma.

(96) Kaffe-i muamelat : İşlemlerin hepsi.

kadar ki istinaf ve temyiz dava selahiyeti âtide beyan olunan ahkam-ı mahsusuna (97) tâbi olacaktır.

141 — Gıyaben verilen ilam aleyhinde olunan itiraz, tebliğname-nin zirine cevaben yazılabilecek veyahut her bir mirya metre me-safe için ikişer gün zammolunmak üzere tebliğnamenin vürudu ta-rihinden üç güne kadar varaka-i mahsusa ile bildirilecektir. İtiraz mahkemeye bihakın celbi mutezammındır. Yani muteriz, itiraz et-mekle beraber mahkemeye med'uv (98) addolunur. Celb için muayyen olan müddetin inkızasını mutekiben en evvel açılacak meclis-i mu-rafaada, muteriz hazır bulunmak lazım gelir. Hazır bulunmaz ise iti-raz keenlemyekün (99) hükmünde addolunur.

142 — Mahkemeye celp olunan şahıs ya bizzat hazır olur veya vekaletname-i mahsus ile bir vekil gönderir.

143 — Her davanın muhakemesi suret-i alenide olacak ve aleni olmayan muhakemat keenlemyekün hükmünde tutulacaktır. Muha-kemat ber vech-i âti (100) cereyan edecektir. Zabıt varakaları var ise mahkeme katibi tarafından kıraat olunur. Müddeiumumi veya müdde-i şahsi tarafından şahit davet olunmuş olduğu ve lüzum gö-rüldüğü halde istima olunur. Müdde-i şahsi hukuk-ı şahsiyesini id-dia eder mahkemeye celp olunan şahıs müdafaa eder ve madde-i atiye mucibince ikame-i şühuda (101) selahiyeti var ise getirmiş ve-ya celp ettirmiş olduğu şahidleri istima (102) ettirir. Müddeiumu-mi hülasa-i maslahatı ve müddeasını beyan eder. Müddeialeyh o babta olan ihtarat ve itirazatını dermeyan edebilir. Kaza bidayet mahkemesi muhakemenin ikmal olunduğu mecliste ve nihayet mec-lis-i âtide davaya hükmeder.

144 — Kabayih (103) zabıt varakaları ve takrirlerle ve bunlar olmadığı veyahut olupta nakıs veya gayri vazih bulunduğu halde şahadetle isbat olunur. Zabıt varakaları ile takrirler sahteliği iddia olununcaya kadar mamul (104) ve muteber olması kanunen meşrut

(97) Âtide beyan olunan ahkam-ı mahsus : Aşağıda açıklanacak olan özel hü-kümler.

(98) Med'uv : Davet edilmiş.

(99) Keenlemyekün : Yok gibi.

(100) Ber vech-i âti : İleride anlatılacağı şekilde.

(101) Madde-i atiye mucibince ikame-i şühud : Gelecek maddeye göre şahit-ler ikamesi.

(102) İstima : Dinleme, dinletme.

(103) Kabayih : Kabahatler.

(104) Mamul : Yapılmış, amel olunmuş.

olan vesaik cümlesinden ise mazmun (105) ve münderecatı hilafını isbat için ikame-i şuhud olunamaz, olunur ise keenlemyekün hük-mündedir. Sahteliği iddia olununcaya kadar mamuliyeti meşrut olmayan zabıt varakları ve takrirler mazmun ve münderecatı hilafında mahkemece tensip olunduğu halde gerek edille-i tahririye (106) ve gerek şahit ibraz ve ikame olunabilir.

145 — İkame olunan şuhud, zaid ve nakıs (107) olmayarak hakikat-ı hâli söyleyeceklerine mahkeme huzurunda yemin edeceklerdir. Ve bu vechile yemin etmeyen şahidlerin şهادeti keenlemyekün hükmünde tutulur. Mahkeme katibi tahlif (108) keyfiyetini ve şahidlerin isim ve şöhret ve sin (109) ve sanat ve mahall-i ikametlerini ve şهادet-i vakıalarının hikemli fıkralarını zabdedecektir.

146 — Maznununaleyhin âbâ ve ecdad (110) ve evladı ve ahfadından (111) ve birader ve hemşirelerinden veyahut bu derecede sıhran karabeti (112) olanlardan ve talak (113) vukuundan sonra bile zevc ve zevceden hiç birinin şهادeti makbûl değildir. Bu makulelerin şهادetleri istima olunupda gerek müddeiumumi ve gerek müdde-i şahsi ve gerek maznununaleyh tarafından bir günâ itiraz edilmemiş olur ise keenlemyekün hükmünde tutulmayıp mer'i ve muteber olur.

147 — Davete icabet etmeyen şuhud mahkeme tarafından icbar olunabilir. Ve bu adem-i icabet için müddeiumuminin iddiası üzerine yine o mecliste ilk defası için ceza-yı nakdi ve ikincisinden dolayı hapis cezası mahkemece hükmolunur.

148 — Birinci defa gelmemesinden dolayı ceza-yı nakdi ile mücazat olunan şahit mahkemenin ikinci davetinde a'zâr-ı meşrua (114) beyan ettiği halde müddeiumumi istima olunduktan sonra şahit ceza-yı nakdiden af olunabilir. Eğer şahit tekrar davet olunmamış olduğu halde kendisi veyahut vekili mahkemenin ikinci ictimaında gelip a'zâr-ı meşrua beyan ederse ceza-yı nakdiye dair olan hükümde muafiyetini istihsal edebilir.

(105) Mazmun : Mânâ, kavram.

(106) Edille-i tahririye : Yazılı deliller.

(107) Zaid ve nakıs : Fazla ve eksik.

(108) Tahlif : Yemin.

(109) Sin : Yaş.

(110) Aba ve ecdad : Atalar, babalar ve dedeler.

(111) Ahfad : Oğul oğulları, torunlar.

(112) Karabet : Yakınlık, akrabalık.

(113) Talak : Boşanma.

(114) A'zâr-ı meşrua : Meşru özürler.

149 — İddia olunan madde ne kabahat ve ne cünha kabilinden değilse mahkeme celp ve sair usul-ı muhakemece cereyan etmiş olan muamelatı fesh ve iptal ile tazminata müteallik iddia olduğu halde onu rüyet ve hükmeder.

150 — İddia olunan madde mücazat-ı tedibiyeyi veyahut daha şedit bir cezayı müstelzim olan cürüm kabilinden ise mahkeme tarafeyni müddeiumumiye gönderir.

151 — Maznununaleyhin kabahati sabit olur ise mahkeme bir ilâmda mücazatına hüküm ile beraber istirdad-ı hak ve tazminata müteallik davaya dahi hükmeder.

152 — Mahkumunaleyh muhakeme masrafını tediyyeye mecbur olduktan başka müddeiumuminin masarısını dahi itaya mecbur olacaktır. Ve verilecek ilâmda masarının miktarı tayin kılınacaktır.

153 — Her hüküm-i kat'iyi mutezamın olan ilamda esbab-ı mucibe beyan olunacak ve ilamın müstenit olduğu ahkam-ı kanuniye tasrih kılınacaktır. Bu şeraiti havi olmayan ilam keenlemyekün hükmünde tutulacaktır. İlamın kabil-i istinaf olup olmadığı metninde tasrih kılınacaktır.

154 — İlâm müsveddesi mahkeme reisi ve azası tarafından nihayet 24 saat zarfında imza olunur. 24 saati tecavüz ettiği halde mahkeme katibinden bir altın cezayı nakdi alındıktan başka gerek reis ve aza ve gerek katip aleyhinde iştikâ anil hükkam (115) olunabilir.

155 — Müddeiumumi ve müdde-i şahsi hüküm-i ilâmdan kendilerine ait olan mevaddın icrasını talep edecektir.

Fıkra-i Saniye (116)

Kabahata Müteallik İlâmatın Usul-ı İstinafı

156 — Kaza bidayet mahkemelerinde kabahata dair verilen hükümler kabil-i istinaf olmayıp fakat Mehakimin Teşkilatı Kanunnamesinin 4. maddesinde muharrer olduğu üzere kaza dahilinde vaki nahiye meclislerinden kabil-i istinaf olmak üzere verilen hükümler ber vech-i âti kaza bidayet mahkemelerinde istinafen rüyet olunur.

157 — İstinaf-ı dava, hükmün infazını talik eder.

158 — İstinaf istidası nahiye meclisinden verilecek ilamın mah-

(115) İştikâ anil hükkam : Bkz. m. 72.

(116) Fıkra-i Saniye : İkinci fıkra.

kumunaleyhin şahsına veyahut ikametgahına tebliği tarihinden itibaren on gün zarfında takdim olunmak lazım gelir.

159 — Esna-yı istinafta müddeiumumi veyahut tarafeynden biri şuhudun tekrar istinamını ve başka şahidlerin dahi celbini talep edebilir.

160 — Mevadd-ı sabıkanın aleniyeti tahkikata ve delailin nevi ve cins ve usulüne ve hükm-ı katisinin sıhhatine ve imzasına ve mäsarif ve mücazat hükmüne müteallik olan ahkamı, istinafen rüyet olunan mevadda dahi caridir.

161 — Gerek müddeiumumi ve gerek tarafeynden biri katiyyen veyahut istinafen verilen ilamları mahkeme-i temyizde temyiz ettirebilir. Temyiz iddiası âtidede beyan olunacak usul ve müddette vaki olmak lazım gelir.

162 — Kazalar bidayet mahkemeleri verdikleri hükümlerin hülasa ctevelini üç ayda bir livalar bidayet mahkemeleri müddeiumumisine göndereceklerdir.

İkinci Fasil

Cünhaya Müteallik Davayı Rüyet Eden Mehakime Dairdir.

163 — Cünhaya müteallik deavi, mehakim teşkilatı kanunnamesinin tayin eylediği dereceye göre kaza ve livaların bidayet mahkemelerinde rüyet olunacaktır. Orman idaresi tarafından ormana dair ikame olunan bilcümle cünha davaları tefrik-i derece olunmayarak mahkeme-i kaza ve livadan hangisi akrab ise orada rüyet olunur.

164 — Vilayetlerde kaza bidayet mahkemeleri heyetleri lâ akal (117) üç kişiden ve merkez liva bidayet mahkemeleri heyetleri beşer kişiden ibaret bulunmadıkça ve dersaadetde nizamname-i mahsusunda muayyen olan miktar mevcut olmadıkça davaya hükmedemeyecektir.

165 — Muhakeme esnasında huzur-ı mahkemede bir cünha vuku bulur ise o mahkeme velev hukuk-ı adiyeye davalarını rüyete mahsus bulunsun reis tarafından vak'anın zabıt ceridesi tanzim ve müttehem ile şahitler istima olunup o sırada kanunen lazım gelen ceza derhal mahkeme tarafından hükmolunur. Ve bu makule hükümler hakkında dahi kaidesine tevfikân istinaf salahiyeti bakidir.

(117) Lâ akal : En az.

166 — Mahkemeler rüyet-i daire-i selahiyyeti dahilinde olan cünha davalarını gerek 125. ve 150. maddeler ahkâmınca havale tarikiyle ve gerek müdde-i şahsi tarafından müttehem veyahut mesulün bil-mal aleyhinde istid'a vukuuyla gelmiş olsa rüyet edecekleri gibi ormana müteallik bilcümle cünha davalarını dahi orman muhafız ve müfettişleriyle korucubaşları tarafından vuku bulan istida üzerine rüyet eder her halde müddeiumumi tarafından istida vukuu üzerine dava-i mezkûre mahkemece rüyet olunur.

167 — Müdde-i şahsi vereceği istidanamede mahkemenin bulunduğu şehir dahilinde olmak üzere bir ikametgah tayin ile beraber davası neden ibaret olduğunu beyan edecektir. Ve bu istida şikayetname hükmünde tutulacaktır.

168 — İstid'anamenin mahkeme tarafından davet olunan şahsa veya ikametgahına tebliği tarihinden beher mirya metre (118) için ikişer gün ilave olunmak üzere üç gün mürur etmedikçe hükm-i gıyabi verilemeyecek ve verildiği halde keenlemyekün hükmünde tutulacaktır. Bu şartla ki hükm-i gıyabının mefsuhiyeti iddiası her nevi itiraz ve müdafaadan evvel ilk mürafaada dermeyan olunmak lazım gelir.

169 — Hapsi müstelzim olmayan cünhalarda maznununaleyh müdafaa için birini tevkil edebilir. Fakat mahkeme tensip eder ise maznununaleyhin bizzat gelmesini dahi emredebilir.

170 — Maznununaleyh mahkemeye bizzat gelmek emrine icabetden imtina ederse hakkında gıyaben hükmolunur.

171 — Hükm-i gıyabi mahkumunaleyhin zatına veya ikametgahına tebliğ olduğu tarihten itibaren beher mirya metre için bir gün ilave olunmak üzere beş gün zarfında mahkumunaleyh bu hükmün icrasına itiraz eder. Ve itirazını müddeiumumiye ve müdde-i şahsiye tebliğ eyler ise hükm-i gıyabi keenlemyekün addolunur. Fakat hükm-i gıyabi ilamının tebliği masarifiyle itiraz masrafı maznununaleyhe hükmolunabilir. Eğer hükm-i gıyabi ilamı mahkumunaleyhin zatına tebliğ olunmamış olur veyahut hükmün icrasından haberdar olduğu sabit olmazsa cezanın müruruzaman ile sukutu için muayyen olan müddet-i kanuniyenin inkızasına kadar itiraz istid'ası kabul olunur.

172 — Muhakeme itirazname takdim olduğu halde birinci yevm-i ictimada muhakeme olunmak üzere tarafeyni davet etmeye mecburdur. Eğer muteriz bu davete icabet etmez ise itirazı keenlemyekün addolunur. Ve bu hükm-i gıyabiye bir daha itiraz caiz ol-

(118) Mirya metre : Bkz. m. 95.

mayıp zirde beyan olunacağı üzere istinaf olunabilir. Ancak mahkeme lüzum gördüğü halde tazminat-ı nakdiyenin bir miktarının müdde-i şahsi tarafına verilmesine muvakaten hükmedebilir. Ve işbu hüküm badehü istinaf olursa bile derhal icra olunur.

173 — Cünhaya müteallik deavi dahi 144. ve 145. ve 146. maddelerde kabahatlerin isbatı için tayin olunan usule tevfikân isbat olunur. Mahkeme katibi şuhudun ifadatını ve maznununaleyhin ecvibesini kayıt ve zabt edecek ve bu zabıtlar hükmün itası için tayin olunan üç gün zarfında reis-i mahkeme tarafından imza olunacaktır. 147. ve 148. ve 149. ve 150. ve 151. maddelerin ahkamı, cünhaya müteallik deavi hakkında dahi cari olacaktır.

174 — Muhakemat aleni olacak ve aleni olmazsa keenlemyekün hükmünde tutulacaktır. Müddeiumumi ve müdde-i şahsi veyahut ve kili ve ormana dair cünha davalarında orman muhafızları ve müfettiş-i sanileri ve giyapları halinde korucubaşları huzur-ı mahkemede ikame-i dava edeceklerdir. Ve davanın zabt varakaları ve takrir dahi var ise mahkeme katibi tarafından kiraat olunacak ve tarafeynin şahidleri olduğu halde ledel-iktiza istima edilecektir. Ve şahidlerin makbülüş-şehade olmadıklarına dair vaki olabilecek iddialara hüküm olunacak ve itham veya tebriyeye medar olabilecek eşya şahidlere ve tarafeyne irae olunacaktır. Maznununaleyh istintak olunacak ve maznununaleyh ile mesulün bil-mal olanlar müdafaa edeceklerdir.

Müddeiumumi hülasa-i maslahati ve netice-i müddeasını beyan edecek ve maznununaleyh ile mesulün bil-mal olanlar mukabele eyleyecektir. Mahkeme bu muamelatın akabinde ve nihayet meclis-i atide davaya hükmedecektir.

175 — Dava olunan madde ne kabahat ve ne de cünha nevin-den olmadığı tahakkuk eylediği halde maznununaleyh hakkında usul-i muhakemece cerayan etmiş olan kâffe-i muamelat fesholunarak müdde-i muarazadan menolunur ve bununla beraber tazminat davalarına bakılır.

176 — Dava olunan madde kabahat nevinde olup ta müddeiumumi veya müdde-i şahsi veyahut maznununaleyh tarafından işin ait olduğu mahkemede rüyeti talep olunmadığı halde mahkeme iktiza eden cezayı tayin ve hüküm ile beraber tazminat davası var ise onu dahi rüyet eder bu halde hükm-i vaki kabil-i istinaf değildir.

177 — Dava olunan madde mücazat-ı terhibiyeyi istilzam eder cerayim nevinde ise mahkeme derhal muvakkat veya gayr-i mu-

vakkat tevkif emrini verebilir. Maznununaleyhi lazım gelen müstentikim huzuruna gönderir.

178 — Maznununaleyh ve mesul-i bil-mal veya müdde-i şahsi aleyhinde hüküm lahik olduğu halde davanın hukuk-ı umumiye ve şahsiye cihetine tealluk eden bilcümle masarısını dahi tediye etmelerine hüküm olunur ve miktar-ı masarısı dahi ceza için verilen ilamda tayin edilir.

179 — Hüküm ilâmının fıkra-i hükmiyesinde, mahkemeye ihzar olunan eşhasın mücrim veya mesul olmalarını icap eden efal ile mücazat ve hukuk-ı şahsiye hakkında terettüp eden ahkam tasrih olunacak ve hükmün müstenit olduğu medeni kanun dahi reis tarafından hîn-i tefhimde kıraat olunarak keyfiyet, kıraat-ı ilamda zikir ve beyan ve metn-i kanun dahi derc olunacak ve olmadığı halde mahkeme katibi bir lira ceza-yı nakdi itasıyle mahkum olacaktır.

180 — İlam müsveddesi hükmü veren mahkeme erkanı tarafından nihayet 24 saat zarfında imza olunacaktır. Mahkeme katipleri kablel-imza (119) müsveddenin suretini verdikleri halde haklarında sahtekar muamelesi olunacaktır. Müddeiumumiler ilâmât müsveddatını her ay muayene edecek ve bu madde hükmüne muhalif ahvalde iktiza eden muamele icra olunmak üzere bir zabıt varakası tanzim eyleyeceklerdir.

181 — Hüküm-i ilam müddeiumumi ve müdde-i şahsinin kendilerine ait olan cihetince vuku bulacak talep ve istid'aları üzerine icra olunur, fakat tahsil ve zabıtına hükmolunan ceza-i nakdi ve emval ve eşyanın mütalebesi (120) ait oldukları devair namına olarak müddeiumumi tarafından icra edilir.

182 — Müddeiumumi muavini hükmün sudurundan itibaren 15 gün zarfında bir kıta hülasasını mahkeme-i istinafiye nezdinde bulunan müddeiumumiye irsale mecburdur.

183 — Cünha davalarına müteallik hükümler Mehakimin Teşkilat-ı Kanunıyesine mucibince kabil-i istinafdır.

184 — İstinaf hakkı evvela mücrim veya mesul olanlara saniyen yalnız hukuk-ı şahsiyesinden dolayı müdde-i şahsiye salisen liva bidayet mahkemelerinde bulunan müddeiumumilere rabian mahkeme-i istinafiyede bulunan müddeiumumiye aittir. Ormana müteallik cünhalardan dolayı orman idaresinin dahi istinaf hakkı vardır.

(119) Kablel-imza : İmzadan önce.

(120) Mütalebe : Talep edilme.

185 — 187. maddede edilen istisnadan maada hükmün verildiği günden itibaren 10 gün zarfında hükmü veren mahkemenin kalemine istinaf olunacağı beyan olunmaz ise istinaf hakkı sakıt olur. Eğer hüküm gıyaben verilmiş ise beher mirya metre için 2 gün ilave olunmak üzere hükmün mahkumaleyhin zatına veya ikamet-gahına tebliğ olduğu günden itibaren kezalık 10 gün zarfında istinaf olunmak lazım gelir. Bu müddet tecavüz ederse hakk-ı istinaf sakıt olur. Gerek müddet-i istinafiyede ve gerek davanın istinafen rüyeti esnasında hükm-i ilam icra olunmaz.

186 — Esbab-i istinafiyeyi havi istid'a, müddet-i mezkure zarfında mahkeme-i mezkûre kalemine ita olunabilir. Ve bu istidaname müstenif veya vekili tarafından imza olunmak ve vekil imzasıyla olduğu halde vekaletname istidanameye melfuf (121) bulunmak lazımdır. Ve istida-i mezkûre doğrudan doğruya davayı istinafen rüyet edecek mahkemenin kalemine dahi takdim olunabilir.

187 — Mahkeme-i istinafiyede bulunan müddeiumumi hükmün sadır olduğu günden itibaren 2 ay zarfında ve hüküm tarafeynden biri canibinden kaideten kendisine tebliğ edilmiş ise tebliğ tarihinden itibaren 1 ay zarfında istinaf-ı dava edeceğini gerek mütehhe-me ve gerek mesulün bil-male bildirmek lazım gelir. İnkıza-yı müddetle hakk-ı istinaf sakıt olur.

188 — Maznununaleyh tebriye-i zimmet eylediği halde istinaf vuku bulsa bile derhal sebili tahliye olunur.

189 — İstinaf istidası derece-i ulâ mahkemesi kalemine verilmiş ise itası tarihinden itibaren evrak-ı müteferriası ile beraber üç günden ziyade tevkif olunmayıp müddeiumumi tarafından mahkeme-i istinafiyeye irsal olunacaktır. Mahkumunaleyh mevkuf ise müddet-i mezkûre zarfında mahkeme-i istinafiyenin bulunduğu mahal tevkiftanesine nakil olunması için müddeiumumi tarafından emir verilir.

190 — İstinaf üzerine gıyaben verilen hükümler aleyhinde bi-dayeten verilen hükm-i gıyabiler hakkında müttehaz ve muayyen olan usul ve müddetde itiraz olunabilir. İtiraz vuku halinde mahkemenin 1. yevm-i ictimainda tarafeyn mahkemeye davet olunacaktır. Muteriz mahkemeye gelmez ise itirazı keenlemyekün hükmünde tutulur. İtiraz üzerine verilen ilam aleyhinde muteriz ancak davanın mahkeme-i temyizde temyizen rüyet olunmasını iddia edebilir.

(121) Melfuf : Leffedilmiş, eklenmiş.

191 — İstinaf olunan dava, azadan birinin takriri üzerine bir ay içinde mahkemece rüyet ve hükmolunur.

192 — Takrir kiraat olunduktan sonra takriri veren zat ile azayı saire reylerini vermezden evvel gerek mahkûm ve gerek beri-üz-zimme (122) bulunsun maznununaleyh ile mesul-i bil-mal ve müddei şahsi ve müddeiumumi 174. maddede tayin olunan usul ve ter-tip üzerine istima olunur.

193 — Muhakemenin aleniyetine ve beyanatın mahiyetine ve derece-i ûlâ mahkemesi ilâm-ı katisinin suver-i tanzimiye ve imzaiyesine ve dava mesarifi ile cezanın tayin ve hükmüne müteallik mevadd-ı sabıkada beyan olunan ahkam-ı istinaf üzerine verilen hükümlere dahi şamildir.

194 — Dava olunan madde kanunen ne cünha ve ne de kabahata mütealik efal kabilinden olmadığı cihetle mahkeme-i istinaf, hükmü tadil ve tagyir eder ise, mahkumunaleyh hakkında muarazayı men eder ve kendisinin tazminat iddiası var ise ona dahi hükmeyleyler.

195 — Dava olunan madde kabahat nevinden olduğu cihetle mahkeme-i istinaf hükm-ü vakii feshederse, müdde-i şahsi ve müddeiumumi ve maznununaleyh, davanın ait olduğu muhakemeye naklini istida etmedikleri halde cezaya hükmedeceği misillü tazminat iddiası var ise ona dahi hükmeder.

196 — Dava olunan madde mücazat-ı terhibiyeyi müstelzim efalden olduğu cihetle hükm-i vaki fesh ve iptal olunur ise, iktizasına göre davayı istinafen rüyet eden mahkeme müttehemin muvakat veya gayr-i muvakkat suretde tevkifine emir verir. Ve davaya kendisi bakmak üzere tahkikat icrasını nezdinde bulunan müstantika havale eyler.

197 — Usulü muhakemece mefsuhiyet hükmü müstelzim olur. Hatiet ve nakaisten dolayı hükm-i vaki fesh ve iptal olunur ise, mahkeme esasa davaya hükmeder.

198 — Müdde-i şahsi ve maznununaleyh ve müddeiumumi ve mesulün bil-mal hükm-i istinafin temyizen rüyetini istida edebilirler.

Bab-ı Sani

Cinayati Rüyete Memur Mahkemelere Dairdir.

(122) Beri-üz-zimme : Beraat etmiş.

Fasl-ı Evvel

Suret-i İthamiyeye Mütealliktir.

199 — Liva bidayet mahkemesinde bulunan müddeiumumi muavini 128. veyahut 130. maddeler ahkâmınca kendisine tevdi olunmuş olan evrakı aldığı gündən itibaren 5 gün zarfında işi tertip ve tehyie etmeye ve ondan sonra nihayet beş gün zarfında dahi takririni tanzim eylemeye mecbur olacak ve bu on gün zarfında müdde-i şahsi ve maznununaleyh takririn tehirine sebep olmamak şartıyla bâmüzekkere (123) arz-ı ifadat edebileceklerdir.

200 — Müddeiumumi muavininin takririni kiraat ile netayic-i müddeası hakkında bir karar vermek için liva bidayet mahkemesi azasından üç zat bittefrik teşkil olunacak, heyet-i mahsusa-yı ithamiye iktiza etdikçe müddeiumumi muavininin talebi veyahut reis-i mahkemenin daveti üzerine ictima edecektir.

Heyet-i ithamiyede bulunan aza itham ettikleri şahsın mahkemedede hîn-i muhakemesinde rey vermeyeceklerdir. Verirler ise mahkemenin hükmü keenlemyekün addolunur.

201 — Reis-i mahkeme müddeiumuminin takriri ita olunduğunu müteakiben ve mümkün olamadığı surette nihayet üç gün zarfında işbu takrir hakkında heyet-i ithamiyeye bir karar verdirmeye ve heyet dahi ifa-yı memuriyete mecbur olacaktır.

202 — Dava olunan madde doğrudan doğruya mahkeme-i temyize ait mevaddan ise ikmal-i tahkikata bakılmayarak işin derhal mahkeme-i mezkûreye havale olunmasını müddeiumumi talep eylemeye ve heyet-i itthamiye dahi işi oraya havale etmeye mecburdur.

203 — Madde-i sabıkada beyan olunan halin gayrinde heyet-i ithamiye maznununaleyhin kanunen cinayet addolunur bir fiili mürtekip olduğuna dair bir delil veyahut emare olup olmadığını ve olduğu halde medar-ı itham olacak derecede kavi olup olmadığını tetkik eyleyecektir.

204 — Zabıt katibi müddeiumumi dahi hazır olduğu halde davaya müteallik kaffe-i evrakı heyet-i ithamiye huzurunda kiraat eyleyecek ve badel-kırae (124) evrak-ı mezkûreyi müdde-i şahsi maznununaleyh tarafından verilen müzekkere ile beraber heyete teslim edecektir.

(123) Bâmüzekkere : Müzekkere ile.

(124) Badel-kırae : Okumadan sonra.

205 — Müdde-i şahsi ve maznununaleyh ve şahitler asla heyet-i ithamiye huzuruna celp olunmayacaktır.

206 — Müddeiumumi mümzi iddianamesini heyete teslim eyledikten sonra zabıt katipleriyle beraber odadan çıkacaklardır.

207 — Heyet-i ithamiye hariçten hiç kimesne ile ihtilat etmeyerek bila fasıla müzakere edecektir.

208 — Heyet-i ithamiye evrakı birlikte tebliğ olunmuş olan müşterek ceraim hakkında karar müzakeresini bir mazbataya dercedecektir.

209 — Evvelen eşhas-ı müctemia tarafından bir zamanda ve sa-niyen evvelce beyinlerinde hasıl olan ittifak üzerine eşhas-ı müte-addide tarafından müteferrikan ezmine ve mahall-i muhtelifede iş-lenilen salisen biri diğerini irtikap veya teshille veya husulünü ve-yahut cezasız kalmasını temine medar olmak için edilen cürümler ceraim-i müştereke addolunur.

210 — Heyet-i ithamiye azası ledel-iktiza (125) malumat-ı ce-dide istihsalini ve derece-i ülâ mahkemesinde kalmış ne kadar me-dar-ı hüküm olacak evrak ve eşya var ise onların celbini mümkün olduğu kadar az zamanda emredebilecektir.

211 — Heyet-i ithamiye maznununaleyhin fiilinde kanunen cü-rüm addolunur bir eser veyahut ithamı için emarat-ı kafiye bulu-namadığı halde tahliye-i sebilini emredip bu emir dahi maznunun-aleyh bir sebeb-i ahara mebni mevkuf değil ise darhal icra olunur. Bu makule ahvalde maznununaleyhin tahliye-i sebiline müstantik tarafından emir verilmiş olup da aleyhinde itiraz olunur ise mü-s-tantikin emri tasdik olunur.

212 — Heyet-i ithamiye maznununaleyhi kabahat veyahut cün-hadan dolayı müttehem görür ise ait olduğu mahkemeye gönderir ve cürmün kabahat nevinden olduğu anlaşılır ise maznununaleyhin sebili tahliye edilir.

213 — Heyet-i ithamiye maznununaleyhin fiili kanunen cinayet-ten madud olduğu ve ithamı için delail-i kafiye bulunduğu halde liva bidayet mahkemesine veyahut mahkeme-i istinafiyeye irsalini emreder. Müstantikin emri her ne surette bulunur ise bulunsun he-yet-i ithamiye huzuruna gönderilmiş olan maznununaleyhimden her biri hakkında müddeiumuminin iddası üzerine tahkikat-ı vakiadan

(125) Ledel-iktiza : Gerektiğinde.

müsteban (126) olan bilcümle cinayet ve cünha ve kabahatlar için bir karar vermeye her halde mecburdur.

214 — Heyet-i ithamiye maznununaleyhin ithamına karar verdiği halde ahz ve girift olunmasını tahriran emreder. Bu emr-i tahriyede müttehem'in isim ve şöret ve sin ve mevlid ve sanat ve ikametgahı gösterileceği gibi ithamını istilzam eden fiilin tarif-i mücmeli ile kanunen hangi nevi ceraimden madut olduğu, beyan olunacak ve metninde fiilin tarifi mücmel ve cürmün nev-i kanunisi beyan olunmayan ahz ve girift evamiri keenlemyekün hükmünde tutulacaktır.

215 — Müttehem'in ahz ve girifti emri itham mazbatasına derc olunacak ve bu mazbtaa müttehem'in gönderildiği mahkemeye men-sup olan tevkifhaneye gönderilmesi emrini dahi havi olacaktır.

216 — İtham mazbataları heyet-i ithamiye azasının herbiri tarafından imza olunacak ve derununda herbirinin ismi ve müddeiumuminin iddiası münderic bulunup bu surette olmayan mazbatalar keenlemyekün hükmünde tutulacaktır.

217 — Heyet-i ithamiyenin her nevi mevadda maznununaleyhin itham olunup olunmamasına henüz karar verilmemiş bulunduğu halde, evvelce başka taraftan takikata mübaşeret olunmuş olsun olmasın taharriyat icrasını emreylemeye ve davaya taalluk eden evrakı celbeylemeye ve icra-yı tahkikat etmeye selahiyeti vardır.

218 — Madde-i sabıkada beyan olunan ahvalde 200. maddede muharrer olan heyet-i ithamiye azasından biri müstantıklık memuriyetinde bulunacaktır.

219 — Madde-i sabıka mucibince tayin olunan müstantik şahitleri bizzat istima veyahut ikamet ettikleri mahal derece-i ülâ mehakiminden hangisine tabi ise lieclil-istima (127) o mahkeme azasından birini tayin ve maznununaleyhi istintak edecek ve istihsal olunabilecek delail ve emarati zabt ve tahrir ettirecek ve icabına göre celp veya muvakkat gayr-i muvakkat tevkif müzekkeresi ita eyleyecektir.

220 — Müddeiumumi evrak ve eşyanın müstantik tarafından kendisine teslim olunduğu günden itibaren beş gün zarfında takririni tanzim eyleyecektir.

(126) Müsteban : Açık olarak anlaşılan.

(127) Lieclil-istima : Dinlemek için.

221 — İşbu tahkikatdan maznununaleyhin liva bidayet mahkemesine veyahut mahkeme-i istinafiyeye irsali icap edeceği tebeyün ettiği halde heyet-i ithamiye 213. ve 214. ve 215. maddeler ve kaza bidayet mahkemesine irsali lazım geldiği surette 212. madde ahkamina tevkif-i hareket edecek ve bu halde maznununaleyh tevkif olunmuş bulunur ve cinayeti dahi hapis cezasını müstelzim olabilir ise hitam-ı muhakemeye kadar mahbeste kalacaktır.

222 — Maznununaleyh mahkeme-i cinayete gönderileceği takdirde müddeiumumi bir kıta ithamname tanzim eylemeye mecburdur. İşbu ithamnamede evvela ithama esas olan cürmün mahiyeti, saniyen vuku-ı hal ve cezayı teşdid veya tahfif edebilecek esbab ve ahval tafsil ve teşrih ve maznununaleyhin isim ve hali beyan ve tasrih olunacaktır. Ve nihayetinde keyfiyyet vech-i ati üzere hülasa edilecektir. Binaenaleyh filan kimse fılan katlin veya filan sirkatin veyahut filan cinayetin şu surette faili bulunmakla itham olunmuştur.

223 — Heyet-i ithamiyenin mazbatası ve müddeiumuminin ithamnamesi mütteheme tebliğ ve bunların birer sureti kendisine ita olunacaktır.

224 — Vakt-i tebliğden itibaren 24 saat zarfında müttehem heyet-i ithamiyenin bulunduğu mahal tevkifhanesinden muhakeme olunacağı liva bidayet mahkemesi veyahut mahkeme-i istinafiye tevkifhanesine gönderilecektir.

225 — Müttehem derdest edilemediği veya asla isbat-ı vücut etmediği halde icap eden muamele bab-ı rabiin fasl-ı sanisinde gösterileceği vechile gıyaben icra olunacaktır.

226 — Müddeiumumi müttehem liva bidayet mahkemesine veyahut mahkeme-i istinafiyeye irsali hakkında heyet-i ithamiye tarafından mazbata verildiğini müttehem in ikametgahı malum olduğu halde, gerek onun ve gerek cürmün vuku bulduğu mahallin tâbi olduğu kaza kaymakamlarına bildirecektir.

227 — Heyet-i ithamiyenin liva bidayet mahkemesine veyahut mahkeme-i istinafiyeye irsaline mahal olmadığına karar vermiş olduğu maznununaleyhin töhmeti için delil-i cedide meydana çıkmadıkça o dava için mahkemeye gönderilemeyecektir.

228 — Heyet-i ithamiye mazbatasında da zayıf addolunmuş delaili, takviye edecek veyahut vuku-ı hale daha ziyade itilaa medar olarak hakikat-ı halin zahire çıkmasını mucib olacak surette vuku-

bulan şehadetler ve zuhur eden zabıt cerideleri ve evrak-ı saire delail-i cedide addolunur.

229 — Bu halde zabıta-i adliye memuru veyahut müstantik zuhur eden evrak ve delail-i sairenin bir suretini bila tehir müddeiumumiyeye irsal ve müddeiumuminin iddiası üzerine cinayeti rüyete memur mahkeme reisi hangi müstantik tarafından tahkikat-ı cedide icra olunacağını tayin eyler. Fakat icabı halinde müstantik 211. madde ahkâmınca sebili tahliye olunmuş olan maznununaleyhin tevkifi için evrak-ı mezburenin müddeiumumiyeye irsalinden evvel bir muvakkat tevkif müzekkeresi ita edebilir.

230 — Müddeiumumi heyet-i ithamıyeye gelen cinayet ve cünha ve kabahat davalarının bir kıta defterini her ayda mahkeme-i istinafiye müddeiumumisine gönderecektir.

231 — Mahkeme-i istinafiye müddeiumumisi cünha ve kabahat defterlerinde gösterilen cürümleri daha ağır addettiği surette o cürümlere dair evrakın kendisine irsalini defter-i mezkûru ahzettığı tarihten itibaren onbeşgün zarfında emredebilüp evrakın kendisine teslim olduğu günden itibaren onbeşgün zarfında dahi mutalaa ve iddiasını heyet-i ithamıyeye iş'ar ve heyet dahi üç gün içinde o babda kararını ita eyleyecektir.

Fasl-ı Sani

Cinayeti Rüyete Memur Mahkeme Reislerine Dairdir.

232 — Cinayeti rüyete memur mahkeme reisi izhar-ı hakka medar addedeceği vesait-i mümkineyi kendi reyiyile istimalde mezuniyet-i kamileyi haizdir. Bu mezuniyetin hüsnü istimali için nazar-ı kanunda kendisinin namus ve vicdanı kâfil ve zamindir.

233 — Reis-i mahkeme hin-i muhakemede gerek müttehemim ve gerek şuhudun ifadatından hakikati hali izhara medar olacağını anlayacağı kesan ve evrak ve eşyayı celp edebilecektir. Hatta izhar müzekkeresi göndererek celp olunan kesan (128) tahlif olunmayıp ifadeleri dahi malumat kabilinden addolunacaktır.

234 — Reis mahkemede netice-i davaca bir gûna faidesi olmayıp mebahisin uzamasını icab edecek şeyleri red ve men edecektir.

Fasl-ı Salis

Cinayati Rüyete Memur Mahkemelerde Bulunan Müddeiumumilerin Vezaifi.

(128) Kesan : Kişiler.

235 — Müddeiumumiler itham fashında beyan olunan usul üzere itham olunmuş olan eşhas aleyhinde mücerret itham mazbatatasında münderiç töhmetten dolayı bizzat ikame-i dava edecek veya muavinlerine ettirecektir. Ve itham mazbatasının haricinde müttehem aleyhinde ikame-i dava ederler ise keenlemyekün addolunduktan başka müttehem tarafından aleyhlerine iştikâi anil hükkam davası dahi ikame olunabilir.

236 — Müddeiumumi evrak-ı davayı aldığı gibi muamelat-ı ibtidaiyenin ikmaline ve muhakemenin yevm-i muayyeninde icra olunabilmesi esbabının istihsaline gayret edecektir.

237 — Müddeiumumi esna-yı muhakemede hazır olup mücazat-ı kanuniyenin müttehem hakkında icrasını iddia eyleyecek ve hükmün tefhimi esnasında dahi bulunacaktır.

238 — Müddeiumumi deavi-i vakıada kanun namına olarak münasip gördüğü ihtar ve ifadatı tahriren mahkemeye arz edecek ve mahkeme dahi o ihtar ve ifadatı mevki-i bahse vazetmeye mecbur olacaktır.

239 — Müddeiumumi ihtar ve ifadat-ı tahririyesini imza edecek ve esna-yı muhakemede vakit olacak ifadat katip tarafından tutulacak zabt ceridesine bilkayd yine kendi tarafından imza olunacaktır. Ve bunun üzerine verilecek kararlar reis ile katip tarafından imza edilecektir.

240 — Müddeiumumi tarafından esna-yı muhakemede vukubulan ihtar ve ifadat mahkeme tarafından kabul olunmadığı halde ne muhakeme ve ne hüküm tehir olunamaz fakat müddeiumumi badel-hüküm (129) adem-i kabul kararını temyiz ettirebilir.

241 — Zabita-yı adliye memurlarının kaffesi ve müstantıklar mahkeme-i istinafiye müddeiumumisinin taht-ı nezaretinde bulunacak ve işbu nizamnamenin dokuzuncu maddesi hükmünce muhakeme tealluku olan idare memurları dahi memuriyetlerinin adliye cihetince kezalik mahkeme-i istinafiye müddeiumumisinin nezareti altında olacaktır.

242 — Mahkeme-i istinafiye müddeiumumisi zabita-i adliye memurlarının ve mahkim-i ibtidaiyye ve mahkeme-i istinafiyede bulunan müstentıkların umur memurlarınca kusur ve tekasülleri (130) vukuunda kendilerine ihtar edecek ve ihtarını bir defter-i mahsus kaydeyleyecektir.

(129) Badel-hüküm : Hükümden sonra.

(130) Tekasül : Tembellik.

243 — Tekerrür vukuunda mahkemeye ihbar-ı keyfiyyet ve mahkeme suret-i mahsusada kendilerini celb ve umur memurlarına dikkat etmek için nasihat idecek ve ol babda vukubulaçak masarif kendilerine tazmin ettirilecektir.

244 — İhtar-ı vakiin deftere kaydolunduğu tarihten itibaren bir sene mürur etmeksizin memurin-i mumaileyhimden bir daha kusur ve tekasül edenler mükerrir addolunacaktır.

245 — Liva bidayet mahkemeleri ile mahkeme-i istinafiye müddeiumumilerin zabıta-i adliye veya müstentiklik memuriyetini ifa etmeye mezun oldukları ahvalde her biri ihzar veya tevkif müzakeresi verebilmek salahiyeti müstesna olmak üzere kendisine ait vazaif-i cürmün vukubulduğu mahal civarındaki kazada bulunan müddeiumumiye veya müstantika veyahut kaza bidayet mahkemesine ihale edebilir.

Fasıl-ı Rabi (131)

Cinayetin Usul-i Muhakematına Dairdir.

246 — Maznununaleyh heyet-i ithamiye tarafından itham olunduktan sonra davaya müteallik evrak ve eşya nihayet 24 saat zarfında mahkemeye gönderilecektir.

247 — Madde-i sabıkada beyan olunan yirmidört saat müddet, itham kararının mütteheme tebliğ olunduğu anda bed' edecektir.

248 — Evrakın mahkeme kalemine tesliminden itibaren nihayet yirmidört saat sonra müttehem huzur-ı meclise celp ile isticvap olunacaktır.

249 — Mütteheme müdafaatında muavenet etmek üzere bir vekil intihabı teklif ve intihap etmediği halde mahkeme tarafından derhal bir vekil tayin olunacak ve tayin olunmadığı halde muamele-i müteakibe keenlemyekün hükmünde tutulacaktır. Müttehem bir vekil tayin ettiği halde mahkemenin intihabı keenlemyekün hükmünde tutulacağı gibi adem-i intihap esnasında vaki olan muamele dahi muteber tutulacaktır.

250 — Müttehem veyahut mahkeme tayin edeceği vekili ancak mahkeme maiyetinde bulunan dava vekillerinden intihap etmeye mecbur olacak ve fakat bazen müttehemin akraba veya ehibbasından (132) biri dahi mahkemenin müsade-i mahsusasıyla vekil tayin edilebilir.

(131) Fasıl-ı Rabi : Dördüncü fasıl.

(132) Ehibba : Dostlar, tanıdık bildik olanlar.

251 — İtham kararının mefsuhiyeti iddiasını etmeye kendisini haklı addeder ise beş gün zarfında iddia etmesi ve etmediği takdirde ondan sonra iddiası mesmu olmayacağı mahkeme tarafından mütteheme ihtar edilecek ve gerek bu maddenin ve gerek madde-teyn-i salifeteynin (133) ahkâmı icra olunduğu zabt varakasına yazılacak bu zabt varakası mahkeme katibi ve müttehem tarafından imza olunacak ve müttehem imza etmediği veya etmek istemediği halde keyfiyet zabıt varakasinda beyan ve tasrih kılınacaktır.

252 — Madde-i sabıka mucibince mütteheme ihbar-ı keyfiyet olunmadığı halde müttehemın sükutuyla mefsuhiyet iddiası hakkına hâlel gelmeyecek ve karar-ı katiden sonra bu hakkı istimal olunabilecektir.

253 — Müddeiumumi dahi mefsuhiyete dair iddiası varsa bu iddiasını işbu isticvap tarihinden itibaren beş gün zarfında beyan etmeye mecbur olup bu müddet mürur ettiği halde 251. maddede mucibince iddiası mesmu olmayacaktır.

254 — Mefsuhiyet iddiası ancak heyet-i ithamiyenin itham mazbatası aleyhinde ve esbab-ı atıye-i erbaa (134) üzerine edilebilir. Bu esbabın birincisi mahkemenin adem-i selahiyeti ikincisi dava olunan fiilin kanunen cinayet nevinden madud olmaması üçüncüsü müddeiumumi istima olunmamış olması dördüncüsü hükmü ita eden heyet-i ithamiye azasının adedçe miktar-ı kanunisinin madûnünde bulunması maddesidir.

255 — Mefsuhiyet iddianamesi mahkeme katibine verilmek iktiza edecek ve iddianame verilince mahkeme-i temyiz nezdinde bulunan baş müddeiumumiye irsal olunacak ve mahkeme-i temyiz dahi deavi-i saireye takdimen zikrolunan iddiaya hükmeyleyecektir.

256 — Mefsuhiyet iddiası muhakemeye girilmeden evvel vukubulursa tahkikat muhakeme derecesine kadar götürülüp muhakemeye başlanılmayacaktır. Ve mefsuhiyet iddiası 251. maddede beyan olunan muamelatin icra ve müddetin inkizasından sonra vukubulduğu halde bila tevakkuf muhâkemata başlanılacaktır. Bu halde mefsûhiyet iddiası mahkeme-i cinayetin hükmü katisinden sonra mahkeme-i temyize gönderilecektir.

257 — Vekil her zaman müttehem ile ihtilaf edebilecek ve tahkikata hâlel gelmemek üzere kâffe-i evrakı ahar mahalle götürmeye muayene eyleyecektir.

(133) Maddeteyn-i salifeteyn : Geçen iki madde.

(134) Esbab-ı atıye-i erbaa : Gelecek dört sebep.

258 — İstima olunan şahidlerden maada mahkeme-i cinayetin bulunduğu mahallin haricinde şahidler bulunduğu halde mahkeme o şuhudun bulunduğu mahallin ahar bir sancakta bulunan müstentikini şahidlerin takririni almak üzere memur eder. Ve müstentik dahi takrirlerini zabtedikten sonra bir zarf içine vaz' ile memhuren mahkeme baş katibine gönderir.

259 — Cinayâtı rüyete memur olan mehakimin daveti üzerine gelmeyen ve bir mazaret-i sahiha beyan eylemeyen veya gelipte ifa-yı şهادetden istinkaf eden şahidler bulunduğu mahal mahkemesinde bilmuhakeme 80. madde ahkamına tevfiakan tedip olunacaklardır.

260 — Müttehemlerin vekilleri masarifi kendilerine ait olmak üzere davaya müteallik olup müdafaya medar addedecekleri kâffe-i evrakın suretlerini alabileceklerdir. Fakat cürmün tahakkuku hakkında olan zabıt cerideleri ile şuhudun ifadat-ı tahririyelerinin müttehem müteaddid olsa dahi yalnız bir sureti meccanen verilir.

261 — Bir cürümden dolayı müteaddit eşhas aleyhinde müteaddit ithamnameler verilmiş bulunursa bunların birleştirilmesini müddeiumuminin talebi üzerine veyahut resen dahi reis-i mahkeme emreder.

262 — Bir ithamname müteaddit ceraim-i gayr-i müsterekeyi muhtevi olursa müddeiumumi müttehemlerden birinin veya bir kaçının evvel be evvel muhakeme olunmasını iddia ve reis dahi emredebilir.

Fasl-ı Hamis

Muhakeme ve Hüküm ve Tenfiz Beyanındadır.

Kısm-ı Evvel

Muhakemeye Dairdir.

263 — Müttehem mahkeme huzuruna mukayyet olmayarak çıkacak fakat firar edememek için yanında miktar-ı kafi zabtiye bulunacaktır. Ve reis isim ve şöhret ve sin ve sanat ve mahall-i ikamet ve mevlidini sual edecektir.

264 — Reis müttehemin vekilince vicdanının ve kanuna lazım olan riayetin hilafında bir şey söylememesini ve kemal-i edep ve itidal ile beyan-ı hal eylesmesini ihtar edecektir.

265 — Reis okunacak evraka dikkat etmesini mütteheme ihtar ile zabıt katibine dahi heyet-i ithamiyenin mazbatasıyla müd-

deiumuminin ithamnamesini kıraat eylemesini emredek ve katip dahi cehren kıraat eyleyecektir.

266 — İşbu kıraatden sonra reis müddeiumuminin ithamnamesinin mealini mütteheme tefhim edip ona hitaben “işte sana şu cürmü etmişsin diyorlar bak ettiğini de nasıl isbat ediyorlar” diyecektir. Bunun üzerine müddeiumumi müttehemin ithamına sebep olan maddeyi teşrih ve beyan edecek ve badehü kendisiyle hukuk-ı şahsiye müddeisinin ve gerek müttehemin istid’â ve ifadesi üzrine celp ve istima olunacak şahidlerin pusulasını ibraz eyleyecektir. İşbu pusulayı zabıt katibi cehren okuyacaktır. Mezkur pusulada müddeiumumi veya müde-i şahsi tarafından mütteheme ve müttehem tarafından müddeiumumiye şuhudun vakt-i istimaından ekallen 24 sat evvel isim ve sanat mahall-i ikametleri tahriren bildirilmiş olan şahidlerin isimleri munderic olabilecek ve bu suret 233. maddenin reise verdiği salahiyete mani olamayacaktır. Müttehem veya müddeiumumi kendilerine tahriren bildirilmemiş veyahut bildirilmişte layıkıyla tasrih ve tarif edilmemiş olan şahidlerin istima hakkında itiraz edilebilecek ve itiraz-ı vakıin şayan-ı kabul olup olmadığına mahkeme tarafından derhal karar verilecektir.

267 — Reis şahidlere mahkeme dairesinde kendilerine tahsis olunan odaya gitmelerini emredek ve şahidler dahi tayin olunan odadan çıkamayacaklardır. Ancak ifa-yı şehadet için reis ledel-hace şahidlerin kableş-şehade (135) cürm-i vakıa ve mütteheme dair yek diğeriyle bahis etmelerini mani olacak tedabir-i ihtiyatiyeyi (136) ittihaz ve icra edecektir.

268 — Şahidler müddeiumuminin tertibi vechile münferiden icra-yı şehadet edeceklerdir. Ve icra-yı şehadetten evvel bir gûna havf ve haşyet (137) ve garaz ve husumete mebni ve artık eksik olmayaarak hakikat-ı hali beyan edeceklerine dair tahlif olunacaklardır. Bu suretle kableş-şehade tahlif olunmayan şahidlerin şehadet-i vakıaları keenlemyekün hükmündedir. Reis şahidlere isim ve şöret ve sin ve sanatlarını ve daimi veya muvakkat ikametgahlarını ve ithamnamede beyan olunan cürmün vukuundan evvel müttehemini tanıyıp tanımadıklarını ve mütteheme veyahut müdde-i şahsiye bir gûna karabetleri olup olmadığını ve olduğu takdirde ne derecede bulundu-

(135) Kableş-şehade : Şahitlikten önce.

(136) Tedabir-i ihtiyatiye : Gerekli tedbirler.

(137) Havf ve haşyet : Korku, korkma.

ğu ve müttehemın veyahut müdde-i şahsinin hizmetinde bulunup bulunamadıklarını sual edecek ve badehü şahidler şifahen (138) icra-yı şahadet eyleyeceklerdir.

269 — Reis bu şahidlerin şahadet-i vakıasıyle ifadat-ı sabıkası beyninde zuhur edebilecek ziyade ve noksanı ve tagayyurat ve tebeddülâtı mahkeme katibine zabtettirecektir. Bu misillü ziyade ve noksanın ve tagayyurat ve tebeddülâtın zabt ettirilmesini müddeumumi ile müttehem dahi reisten talep edebileceklerdir.

270 — Her şahidin şahadeti hitam bulduktan sonra reis şahide, “hakkında şahadet ettiği müttehemden muradı hazır bilmeçlis olan müttehem midir?” diye sual edecek ve badehü müttehemde kendi aleyhinde söylenen şeylere cevap verip vermeyeceğini sual eyleyecektir. Şahidin esna-yı şahadetinde kelamı kat’ olunamayacaktır (139). Müttehem veyahut vekili veyahut müddeiumumi veyahut müdde-i şahsi şahide badeş-şehade reis vasıtasıyla istedikleri suali edeceklerdir. Ve zatı veya şahadeti aleyhine olarak def-i davaya medar olabilecek şeyleri söyleyebileceklerdir. Reis, şahidden ve müttehemden hakikat-ı halin zahire ihracı için lüzum göreceği her türlü izahatı talep eyleyecektir. Reisten ruhsat ahziyle izahat-ı meşruhanın talebine azanın salahiyeti olacaktır.

271 — Her şahid icra-yı şahadetten sonra reis tarafından meclisten çıkmasına emir vuku bulmadıkça çıkamayacaktır.

272 — Müddeiumuminin ve hukuk-ı şahsiye müddeisinin ikame ettikleri şahitler istima olunduktan sonra müttehem gerek ithamnamelerde beyan olunan cürme ve gerek kendisinin ehl-i ırz ve müstakim ve hareket-ı memduha eshabından (140) bulunduğu dair şahadet etmek üzere evvelce defterini vermiş olduğu şahidlerini istima ettirecektir. Müttehemlerin istidası üzerine celbolunacak şahitlerin masarır-ı celbiyesi ve şahitlerin ücretleri müttehemlere raci olacaktır. Fakat müttehem tarafından beyan olup hakikat-ı halin zahire ihracı için müddeiumumi canibinden celbine lüzum gösterilecek şahidlerin masarır-ı müstesnadır.

273 — Müttehemın ve teaddüdü halinde içlerinden birinin, evvelâ âbâ ve ecdadının şaniyen evlat ve ahfadının salisen ihvan ve ehavatının ve rabian bu derecelerde bulunan akarib-i sıhriyenin hamisen talak vukuundan sonra olsa bile zevc ve zevcenin sadisen kanunen mükafat-ı nakdiyeye nail olan muhbirlerin şahadetleri

(138) Şifahen : Sözlü olarak.

(139) Kelamı kat’ olunmamak : Sözü kesilmemek.

(140) Harekat-ı memduha eshabı : Beğenilen hareketlerin sahibi.

mesmu değildir. Mamafih zikrolunan eşhasın müddeiumumi veya hut müdde-i şahsi veyahut müttehem taraflarından istima olunmaları aleyhinde bir gûna itiraz vuku bulmaksızın istima olunmuş olmaları muamelatın mefsuhiyetini istilzam etmez.

274 — Kanunen mükafat-ı nakdiyeye nail olmayan muhbirlerin şahadeti mesmu olabilir. Fakat muhbir olduklarına mahkemenin malumatı olmak lazımdır.

275 — Taraflarına celbname gönderilmeksizin müddeiumumi veyahut müttehem tarafından getirilen şahidler evvelce tahriran icra-yı şahadet etmemiş olsalar bile esna-yı muhakemede istima olunabilir. Şu kadar ki işbu şahitlerin isimleri herhalde 266. maddede beyan olunan şuhut pusulasına derc olunmuş olmalıdır.

276 — Şahitler hangi tarafın olursa olsun yek diğerini isticvap edemeyeceklerdir.

277 — Şahidler şahadet ettikten sonra müttehem bunlardan hangilerini isterse dışarı çıkarılmalarını ve dışarı çıkarılanlardan bir yahut bir kaçının tekrar celbiyle birer birer yalnızca veyahut yek diğeri müvacehesinde yeniden istima olunmalarını talep edebilecektir. Şu salahiyeti müddeiumumi dahi haizdir. Bu silsileyi talep vukubulmaksızın reis-i mahkeme resen dahi icra edebilir.

278 — Reis bir şahidin istimaından evvel veya istimai esnasında veyahut istimaından sonra müttehemleri dışarı çıkarıp içlerinden icap edeni davanın bazı cihetleri üzerine münferiden veya müctemian isticvap eylemek için alıkoyabilecektir. Fakat her bir mütteheme kendi gıyabında cereyan eden ahvali ve netayic-i hasilasını bildirmediğe muhakeme-i umumiyeye devam olunamayacaktır.

279 — Muhakeme esnasında müddeiumumi ve aza gerek şahitlerin şahadetlerinde ve gerek müttehemin müdafasında kendilerine mühim görünen şeyleri mübahasata (141) hâlel gelmemek şartıyla zabt ve tahrir edebileceklerdir.

280 — Şahadet esnasında veyahut sonra reis, cürm-i vakia medar-ı sübut olabilecek kaffe-i eşya ve evrakı mütteheme irae ettirecek ve müttehemden bunları tanıyıp tanımadığını bizzat cevap vermek üzere sual edecektir. Reis ledel-hace zikrolunan eşya ve evrakı şahitlere dahi irae ettirebilecektir.

281 — Tetkikat iktizasınca bir şahidin şahadeti kazip olduğu görünürse reis-i mahkeme müddeiumuminin veya müdde-i şahsinin

(141) Mübahasat : Müzakereler, konuşmalar.

veyahut müttehemin talep ve istidası üzerine veyahut resen derakap (142) şahid-i merkûmu (143) tevkif ettirebilecektir. Ve şahid-i mevkuf hakkında müddeiumumi zabıta-i adliye vezaifini ve reis veyahut azadan reisin tayin edeceği bir zat dahi müstantik vezaifini icra edecektir. Ve evrak-ı istintakiye şahid-i mevkufun taht-ı muhakemeye alınıp alınmamasına karar verilmek üzere heyet-i ithamiyeye ita kılınacaktır.

282 — Madde-i sabıkada beyan olunan halin vukuunda müddeiumumi ve hukuk-ı şahsiye müddeisi veyahut müttehem derakap maslahatın meclis-i atıye talikını talep ve mahkeme gerek bunların talebi üzerine ve gerek resen maslahatı, meclis-i atıye talik edebilir.

283 — Davet olunan bir şahit gelmemiş olur müddeiumumi talep eylerse şuhut defterinde ismi münderiç olan birinci şahidin istimaıyle muhakemeye bed' (144) olunmazdan evvel mahkeme rüyet-i davayı meclis-i atıye tehir edebilir.

284 — Eğer bir şahidin gelmemesinden dolayı maslahat meclis-i atıye talik olunmuş ise celp masarılı ve diğer şahitlerin iyab ü zihabları masarılı (145) ve davanın rüyetine ait olan masarifi saire gelmeyen şahit tarafından tazmin olunacak ve muhakemeyi meclis-i atıye talik eden kararnamede müddeiumuminin talebi üzerine masarılı-ı vakıanın indel-icab şahid-i merkumdan hapis ile tahsil olunması derc kılınacaktır. Ve kararname-i mezkûrda lieclil-istima (146) şahid-i merkûmun cebir ile huzur-ı mahkemeye celbi emrolunacaktır. Herhalde davet olunup da mahkemeye gelmeyen veyahut gelip de yemin etmekten veyahut icrayı şahadetten istinkaf eyleyen şahitlerin 80. maddede muharrer cezalarla dahi mücazat olunurlar.

285 — Şahit aleyhinde vâki olan hükmün kendisine veyahut ikametgahına tebliği tarihinden itibaren on gün zarfında ve beher mirya metre mesafede müddet-i mezkûreye bir gün zam olunmak şartıyla hükm-i vaki hakkında itiraz edebilir. Ve mahkemeye gelemediği bir ömr-ü makbûle müstenit olduğunu veyahut aleyhine hükmolunan ceza-yı nakdinin tahkiki icabedeceğini isbat eylerse itirazı mesmu olur.

286 — Müttehem ve şahitler yek diğerinin veyahut bunlardan birisi sairlerinin söylediği lisan ile tekellüm edemediği (147) halde

(142) Derakap : Akabinde.

(143) Şahid-i merkûm : Adı geçen şahit.

(144) Bed' : Başlama, bidayet etme.

(145) İyab ü zihabları masarılı : Gidip gelme masarılı.

(146) Lieclil-istima : Dinlenmesi amacıyla.

reis-i mahkeme resmen lâ ekal 21 yaşında olmak üzere bir tercüman tayin edecek ve bu tercüman doğruca tercümanlık edeceğine dair tahlif olunacaktır. Tercüman bu suretle tayin ve tahlif olunmazsa cerayan eden muamelat keenlemyekün hükmünde tutulur. Müttehem ve müddeiumumi beyan-ı esbab ile tayin olunan tercümanı red-dedebilirler beyan ettikleri esbabın şayan-ı kabul olup olmadığına mahkeme tarafından derhal karar verilir. Müttehem ve müddeiumumi razı olsalar bile tercüman aza-yı mahkeme ve şahitlerden intihap olunamayacaktır. Olunursa muhakeme keenlemyekün hükmünde tutulur.

287 — Eger müttehem sağır ve dilsiz olupta yazı yazmak bilmezse reis bununla mübadele-i efkara (148) en ziyade ülfet ve melekesi olan birisini resen tercüman tayin edecektir. Sağır ve dilsiz şahitler hakkında dahi bu suret icra kılınır. Madde-i sabıkada intihaba müteallik şerait-i saire bu hususta dahi caridir. Sağır ve dilsiz olan müttehem veya şahit yazı yazmak bildikleri halde sorulacak sualleri zabıt katibi bir varakaya tahrir ile kendilerine verecek ve bunlar dahi tahriren cevap ita edeceklerdir. Edilen sualler ve verilen cevaplar zabıt katibi tarafından mecliste kıraat edilir.

288 — Müttehem müteaddit olduğu halde hangisinin en evvel huzur-ı mahkemeye çıkarılması lazım geleceğini reis-i mahkeme tayin edecek ve eger töhmette en ziyade zimedhal (149) olan bir kimse varsa ondan başlanılacak ve her biri başka başka istintak ve isticvab olunacaktır.

289 — Şahitlerin istimaından ve vâki olan şahadetleri üzerine cereyan eden sual ve cevaptan sonra hukuk-ı şahsiye müddeisi ve veyahut vekili ve müddeiumumi töhmet-i vakıayı teyit edecek delillerini izah ve tahsil edeceklerdir. Ve müttehem veyahut vekili dahi cevap verebileceklerdir. Hukuk-ı şahsiye müddeisi ve müddeiumumi dahi bunların cevaplarına cevap verebileceklerdir. Fakat herhalde en sonra söz söylemek hakkı mütteheme veyahut vekiline aittir. Badehü reis muhakemenin hitam bulduğunu beyan eder.

290 — Madde-i sabıka mucibince hitam-ı muhakeme reis tarafından beyan olunduktan sonra reis ve aza müzakere odasına çekilerek ithamnameyi ve zabıt varakalarını ve müddeiumumi ile müdde-i şahsinin ve müttehemnin iddia ve müdafalarını ve asıl maddeyle müteferriyatını biletraf (150) tetkik edecek ve badehü iş hulasa edi-

(147) Tekellüm etmek : Konuşmak.

(148) Mübadele-i efkar : Fikirlerin karşılıklı iletilmesi.

(149) Zimedhal : Dahli olan.

(150) Biletraf : Etraflı bir şekilde.

lip sual olunacak mevad kararlaştırıldıktan sonra, reis, müttehemin iddia olunan fiili, mürtekip olup olmadığına azanın reylerini toplayacaktır. Ve müttehemin iddia olunan fiili mürtekip olduğuna hükümlü olduğu takdirde derece-i mücazâtı müzakeresine girilmeyecektir. Mücrim aleyhinde ekseriyet sülûsan-ı aranının (151) ictimaiyle hasıl olunur.

Kısm-ı Sâni

Hüküm ve Tenfize Dairdir.

291 — Reis müttehemî huzur-ı mahkemeye celbedecek ve zabıt katibi mahkemenin hükmünü müttehemin muvacehesinde kıraat edecektir.

292 — Müttehemin mücrim olmadığına hükümlenmişse reis müttehemin hakkında azvolunan (152) töhmetten tebrî-i zimmet (153) etmiş olduğunu beyan ile başka bir sebep üzerine mevkufl değilse derakap sebilinin tahliye olunmasını ilam eder. Badehü mahkeme tarafeynin tazminat davalarını ve ol bapta müdafalarını ve müddeiumuminin ona müteallik ifadatını istima ettikten sonra icabına göre hükmedecektir. Mamafih mahkeme münasip görürse tarafeyni istima ve senadlarını muayene ile keyfiyeti mahkemeye bâtakrîr (154) arzulemek üzere azadan birisini tayin edebilir. Bu takdirdet arafeyn yine huzur-ı mahkemede mülâhazalarını beyan edebileceklerdir. Ve müddeiumumi dahi yeniden istima olunacaktır. Tebrîye-i zimmet etmiş olan müttehemin kendisine iftira etmiş olmalarından dolayı muhbirlerinden tazminat iddia ve ahzine hakkı olabilir. Fakat memuriyetleri cihetiyle malûmat aldıkları ceraime dair itaya mecbur oldukları ihbaratdan dolayı hükümet memurları aleyhinde iftira ve tazmin davası ikame olunamaz. Mamafih bu misillü memurin hakkında indel-icab iştikâi anilhükâm (155) kaidesine tevfikân arz-ı şikayet caiz olur. Müttehemin talebi üzerine muhbirlerini kendisine bildirmeğe müddeiumumi mecburdur.

293 — Müttehem tarafından muhbirleri veya müdde-i şahsi aleyhinde ve müdde-i şahsi tarafından müttehem veyahut mahkûmunaleyh aleyhinde vukubulan tazminat davaları asıl cinayet da-

(151) Sülûsan-ı ara : Üçte iki oy.

(152) Azvolunma : İsnat edilme.

(153) Töhmetten tebrî-i zimmet ; Suçlamadan kurtulma.

(154) Bâtakrîr : Anlatmak suretiyle.

(155) İştikâi anil hükâm : Bkz. m. 72.

vasını rüyet eden mahkemeye arz olunur. Müdde-i şahsi tazminat davasını cinayet davası üzerine hüküm vukuundan evvel ikame etmek lazımdır. Sonra vuku bulan tazminat davası mesmu değildir. Muhibir malum ise müttehem tarafından da muhibir aleyhinde vuku bulan tazminat davası kezalik cinayet maddesi üzerine hüküm vukuundan evvel olmak lazımdır. Sonra vuku bulan tazminat davası mesmu değildir. Müttehem muhibirini cinayet davası üzerine hüküm vukuundan sonra öğrenmiş ise tazminat davası hakkı sakıt olmayıp işbu davayı hukuk-ı adiyeye mahsus mehakimde rüyet ettirecektir. ikame-i davada müddei veya müddeaaaleyh sıfatında bulunmamış olanların tazminat davaları olduğu halde hukuk-ı adiyeye mehakimine müracaatla rüyet ettirirler.

294 — Kendisine azvolunan töhmetden kanunen tebriye-i zimmet etmiş olan bir şahıs yine o töhmet için bir daha tevkif ve itham olunamaz.

295 — Müttehem tebriye-i zimmet etmişken ibraz olunan evrak mealinden veyahut şahitlerin vukubulan şahadetinden evvelki azvolunan töhmete tealluku olmayan bir töhmeti mürtekip olduğu esna-yı muhakemede anlaşılırsa reis müttehemin evvelki azvolunan töhmetden beriüz-zimme olduğunu beyan ile beraber ikinci töhmet için tahkikat icrasını emrecek ve binaenaleyh 86. maddede tayin olduğu üzere müttehemi celp ve ihzar veya tevkif müzekkeresiyle töhmet-i hadise için yeniden müstantik huzuruna irsal eyleyecektir. Bu muamele ancak müttehemin töhmet-i hadise için taht-ı istintak ve muhakemeye alınması lazım geleceğini müddeiumumi esna-yı muhakemede beyan etmiş olursa icra olunabilecektir.

296 — Müttehemin iddia olunan fiili mürtekip olduğuna hükümlenmişse mahkemeye müddeiumumi tayin-i mücazat iddianamesini ve müdde-i şahsi dahi istirdad-ı emval ve tazminat istidasını takdim edecektir.

297 — Reis, müteheme, müddeiumuminin derece-i cezaya müteallik iddiasına müdafa için söyleyeceği bir şey olup olmadığını sual edecektir. Ne müttehem ve ne de vekili fiilin aslı olmadığına dair def'a (156) tasaddi edemeyip ancak efal-i memnuadan olmadığı ve kanunen cerayimden madud bulunmadığı veya müddeiumuminin tayini, talep ettiği mücazayı istilzam etmeyeceği veyahut müdde-i şahsi tazminat itasına mahal olmadığı veyahud istenilen tazminat fahiş bulunduğu hususlarına dair müdafa edebilecektir.

(156) Def'a : Müdafaya.

298 — Müttehemin mürtekip olduğuna dair hüküm olunan fiil kanun-ı cezada efali memnuadan olmadığı takdirde mahkeme müttehemin adem-i mesuliyetine hükmeder.

299 — Müttehemin mürtekip olduğu fiil efali memnuadan ise mahkeme netice-i muhakemede vezai fi dahilinde olmadığı anlaşılmış olsa bile mücazat-ı kanuniyesini tayin ve tahdid eder. Bir kac cinayet ya cünha birleşmiş olduğu halde yalnız en ağır ceza-yı istilzam eden cürme terettüp eden mücazat tayin olunur.

300 — Müttehem gerek beriüz-zimme ve gerek mahkum bulunsun veya gayr-i mesul olsun mahkeme müdde-i şahsi veya müttehem tarafından iddia olunan tazminat davasını tetkik ve hüküm ile miktarını asıl dava için vereceği ilamda tasrih edecek veyahut 292. maddede beyan bulunduğu vechile tarafeyni istima ve ellerinde bulunan evrakı muayene ile netice-i tetkikatını bâtakrir (157) mahkemeye arzulemek üzere azadan birisini memur eyleyecektir. Mahkemede tevkif olunmuş eşya varsa sahibine iade olunmasını dahi emreder. Fakat müttehem mahkum olmuş ise eşya-yı mevkufe sahibi tarafından mahkumunaleyh temyiz istidası mühletini geçirmiş idiği veyahut temyiz istidası icra olunup maslahat katiyyen faysalpezir olmuş olduğu isbat olunmadıkça iade olunamayacaktır.

301 — Müttehemin mazur olduğu tahakkuk eylediği takdirde mahkeme kanunen mazeretini ilam eyleyecektir.

302 — Müttehem ve müdde-i şahsiden hangisi haksız çıkarsa hasmının ve devletin dava masarısını tediye ve tazmin eder.

303 — Mevadd-ı sabıkada beyan olunan muamelatın icrasından sonra reis ve aza yine müzakere odasına çekilerek tarafeynin iddia ve müdafası hakkında ita-yı rey edeceklerdir. Fakat hüküm mevki-i muhakemede hazır olan halkın ve müttehemin huzurunda reis tarafından cehren tefhim olunur. Reis hükmü beyan ile beraber kanunun hangi maddesine tatbik olunmuşsa onu dahi kıraat eder. Zabıt katibi hüküm-i vakii tahrir ve zabt edip biibaretiha (158) madde-i kanuniyeyi dahi derceder. Hilafında hareket eyleser iki lira ceza-yı nakdi ile mahkum olur.

304 — Hüküm-i vakiin müsveddesi hüküm-i mezkûru veren reis ve aza tarafından imza olunur. Müsvedde-i mezkûre azaya imza ettirilmezse zabıt katibinden beş lira ceza-yı nakdi alınır. Ve indel-icah gerek reis ve aza ve gerek zabıt katibi aleyhinde iştikâi anil hükkam

(157) Bâtakrir : Takrir ederek, anlatarak.

(158) Biibaretiha : İbaresıyla.

hakki dahi istima olunabilir. Müsvedde hükmün tefhiminden itibaren 24 saat zarfında imza olunmak iktiza eder.

305 — Reis hükmü tefhimden sonra iktiza-yı hale göre mücrime sabır ve metanet göstermeyi veya tashihi meslek eylemeyi nasihat edebilir. İlamın evrak-ı dava ile beraber lieclit-temyiz (159) mahkemey-i temyize gönderileceğini ve bir diyeceği varsa evrak ile birlikte gönderilmek üzere bir hafta zarfında bir layiha verebileceğini mahkumunaleyhe ihtar edecektir.

306 — Zabıt katibi usul-i muhakemece muayyen olan muamelelerin icra olduğunu zabıt varakasına işaret edecektir. İşbu zabıt varakasında müttehemlerin verdikleri cevaplar ve şahitlerin vaki olan şahadetleri derc olunmayıp fakat şahitlerin ifadelerinde görülen tenakuz ve tagayyürat 269. maddenin hükmünce işaret edilecektir. Zabıt varakası reis ile zabıt katibi tarafından imza veya temhir edilecektir. İşbu madde ahkâmına riayet olunmadığı halde muamele-i vakia keenlemeyekün hükmünde addolunur. Zabıt varakası tutulmadığı ve işbu maddenin üçüncü fıkrasının hükmü icra kılınmadığı takdirde zabıt katibinden yirmi yüzlük altını ceza-yı nakdi alınır.

307 — Mahkumunaleyh mahkeme-i temyize gönderilmek üzere layiha verecek olduğu halde mahkeme kalemine sekiz gün zarfında teslim eylemesi lazım gelir. Mühlet-i mezkûre zarfında müddei-umumi ve müdde-i şahsinin dahi birer layiha itasına hakları vardır. Fakat müdde-i şahsinin layihası ancak kendi hukuk-ı şahsiyesine at olmak lazım gelir. Mahkeme-i temyiz kararına talikan hükm-i vakiin icrası tehir olunur.

308 — Mahkeme-i temyiz, temyizen rüyet eylediği cinayat ilâmâtını tasdik eylediği halde müdeiumumiye tebliğinden üç gün zarfında hükmü icra olunur. İlamat-ı mezbureden idama dair olanlar Ceza Kanunnamey-i Hümayûn'un 16. maddesi mucibince irade-i seniyenin sudurundan sonra mevki-i icraya konulur.

309 — Mücrim bazı şeyleri beyan etmek istediği halde hükmün icra olunacak mahall-i mahkemesi azasından biriyle zabıt katibi takririni ahz ve tahrir ederler.

310 — Hükm-i vakiin icra olduğuna dair tutulacak zabıt varakası zabıt katibi marifetiyle 24 saat zarfında hüküm ilamı kaydının altına tahrir ve imza edilir ve zabıt varakası hamışine (160) da-

(159) Lieclit-temyiz : Yemyiz için.

(160) Hamış : Zabıt varakasının alt kısmına düşülen not.

hi kayıt olunduğu keyfiyeti işaret olunup kezalik ziri (161) imza edilir. Mevadd-ı muharrerenin hilafı hareket vukuunda zabıt kati- binden iki Osmanlı Lirası ceza-yı nakdi alınır. İşbu zabıt varakası kaydı biaynihi aslı gibi mamülün bih (162) tutulur.

311 — Esna-yı muhakemede gerek bazı evrak ve eşyanın dela- letiyle ve gerek şahitlerin şahadetiyle müttehem in itham olunduğu cinayatten başka cinayat ile dahi müttehem olduğu anlaşıldığı ve işbu yeni zuhur eden cinayat evvelki cinayetlerin müstelzim ol- duğu mücazattan şedit cezaları istilzam eylediği veyahut müttehe- min taht-ı tevkifte şerik-i töhmetleri bulunduğu takdirde mahkeme, müttehem in aleyhinde zuhur eden yeni cinayetler için işbu kanun- name ahkamına tevfikân ikame-i dava olunmasını emredecektir. İş- bu iki surette dahi müddeiumumi evvelki cinayetlerden dolayı müt- tehem in aleyhinde vaki olan hükmün icrasını yeni cinayetler için vukubulacak muhakemenin hitamına kadar tehir eyleyecektir.

312 — Mehakim-i cezaiyeden verilen ilâmâtın kuyud-ı defati- ri (163) ve müsveddeleri hangi mahkemeye müteallik ise o mahke- menin evrak mahzeninde hıfz olunacaktır.

Bab-ı Salis

İlâmâtın Usul-i Temyizine Dairdir.

Fasl-ı Evvel

Tahkikat ve İlâmâtın Nakzını İstilzam Eden Ahvale Dairdir.

313 — Cinayet ve cünha ve kabahata dair son derecede veril- miş olan ilâmât ve bu ilâmâtın müteallik olduğu deavi hakkında sebkât eden muamelat (164) ve tahkikat âtiüz-zikr ahvalde istida üzerine nakz olunabilir.

Fıkra-ı üla

Cinayete Dairdir.

314 — Müttehem aleyhinde hükmolupta gerek heyet-i ithamiye kararında ve gerek mahkeme-i cinayet huzurunda icra kılınmış olan tahkikat ve muhakematda veyahut hüküm ilamında adem-i icras; işbu kanunname hükmünce mefsuhiyeti müstelzim olan muamela- tın birinde veya bir kaçında hilaf-ı kanun hüküm ve zühül (165),

(161) Zir : Alt.

(162) Mamülün bih : Kendisi ile amel edilen.

(163) Kuyud-ı defatir : Defter kayıtları.

(164) Sebkât eden muamelat : Yapılan muameleler.

(165) Zühül : Fazla yorulma sebebiyle unutup yanılma.

vukuu ilâmın mefsûhiyetini müstelzim olacağı gibi mefsûhiyeti icap eden sebab-i evvelin vukuu tarihinden sonra cerayan eylemiş olan muamelatın dahi mefsuhiyetini mucip olur. Mahkemenin adem-i selahiyeti nakz-ı hükmü istilzam edeceği gibi müttehemin veyahut müddeiumuminin kendilerine kanunen verilmiş olan bir hak ve selahiyeti istimal için vaki olan metalibinden (166) biri veyahut birkaçı üzerine zuhulen veyahut reddeden beyan-ı rey olunmasından dolayı dahi muamele-i matlubenin adem-i icrası mucib-i nakz olduğuna dair kanunen sarahat olmasa bile nakzı müstelzimidir.

315 — Müttehemin beraat-ı zimmeti halinde bu hükmü mutazammın olan ilâmın ve muamelat ve tahkikatını temyizden nakzını beraat hükmüne hâlel gelmemek şartıyla mücerret kanunun hüsn-i cereyanını teminen müddeiumumi tarafından iddia olunabilir.

316 — Mefsûhiyet, ilamda hükmolunan cezanın mebhusun anı (167) olan cinayet için muayyen olan mücazat-ı kanuniyenin gayri olmasından münbais ise o halde ilâmın nakzı mahkumunaleyh tarafından iddia olunabileceği gibi müddeiumumi tarafından dahi talep olunabilir ve 298. maddede beyan olunan adem-i mesuliyet hükmü kanunen fıkdan-ı cezaya (168) mübtteni olduğu ve meahaza (169) mücazat-ı kanuniye mevcut bulunduğu halde nakız iddiası müddeiumumiye aiddir.

317 — İlamda hükmolunan ceza, kanunun o cinayet hakkında tayin eylediği ceza olupta ibare-i kanuniyenin ilamda yanlış zikrolunmasından dolayı tarafeynden hiç birinin nakz-ı ilâmı iddiaya selahiyeti yoktur.

318 — Hiç bir halde müdde-i şahsi beraat kararının veyahut adem-i mesuliyet ilâmının nakzını iddia edemez. Fakat o makule ilamda beraat veyahut adem-i mesuliyetine hükmolunan tarafın iddia eylediği miktardan ziyade müdde-i şahsi aleyhine tazminat hükmolunmuş ise ilâmın yalnız bu cihetinin nakzı iddiasına müdde-i şahsinin selahiyeti vardır.

Fıkra-i Saniye

Cünha ve Kabahata Dairdir.

319 — 314. maddede beyan olunan suver-i feshiye cünha ve kabahata müteallik deavide dahi caridir. Gerek aleyhinde cünha ve

(166) Metalib : Talepler.

(167) Mebhususun anı : Bahse konu olan, sözü geçen.

(168) Fıkdan-ı ceza : Cezanın yokluğu.

(169) Meahaza : Bununla birlikte.

yahut kabahat davası ikame edilen şahsın ve gerek müddeiumumi ve müdde-i şahsinin beraet veya adem-i mesuliyet veyahut mahkûmiyete müteallik ilamat dahi müstesna tutulmayarak katiyen verilmiş bilcümle ilâmâtının nakzını iddiaya selahiyeti vardır Şu kadar ki müttehem beraat-ı zimmetine veya adem-i mesuliyetine hükmolunmuş ise kendisinin müdafasını temin için vaz'olunan usul-i muhakeme ahkâmına adem-i riayet veya zühul vuku bulduğu bahanesiyle aleyhine ikame-i dava edemez.

320 — 317. maddenin hükmü cünha ve kabahata müteallik mevadda dair son derecede verilen hüküm ve kararlar hakkında dahi caridir.

321 — Mahkeme-i temyiz veya liva bidayet mahkemesi veyahut mahkeme-i istinaf, muamelât-ı tahkikiyeden birinin mefsûhiyetini hükmettiği takdirde yeniden başlatılacak muamelâttan mütevellit masarifin mefsûhiyetine sebep olan müstantık veya sair memur tarafından tediye olunmasını dahi emredebilir. Ancak bu emir, mefsûhiyetin hatayât-ı cismiyyeden (170) münbahis olduğu ahvalde ve işbu kanunnamenin mevki-i icraya konulduğu tarihten iki sene sonra vuku bulan mefsûhiyetler hakkında sadır olabilir.

Fasl-ı Sani

Temyiz-i İlâmât İstidalarına Dairdir.

322 — Cinayete müteallik ilâmât istidaya hacet olmayarak resen ve resmen temyiz olunur. Cünha ve kabahate müteallik ilamatın temyizi ise istidaya mevkuftur (171). Kabahat ve cünhaya müteallik ahkâm-ı idâdiye ve tahkikiye (172) ve yine bu kabilden olup son derecede verilen hükümler aleyhinde temyiz istidası davanın ilâm-ı kat'isinden sonra mesmu olabilir. O makule karar-ı idâdilerin mahkûm tarafından bil-ihtiyar icra edilmiş olması temyiz istidasını redde sebep olamaz. Bu maddenin hükmü mahkûmun selahiyetine dair verilen hükümlere şamil olmayıp bu makule ahvalde ve ilam-ı kat'isinin sudurununa intizar olunmak lazım gelmez. Cinayet deavisinde dahi adem-i selahiyet iddiası (173) kabahat ve cünhaya müteallik selahiyet iddiası hakkında olan ahkâma tâbidir.

323 — Cünha veyahut kabahata dair olan temyiz istidanamesi mahkumunaleyh tarafından hükmün tarih-i tefhiminden itibaren

(170) Hataiyât-ı cismiye : Cismi hatalar.

(171) İstidaya mevkuftur olma : Dilekçeye bağlı olma.

(172) Kabahat ve cünhaya müteallik ahkâm-ı idâdiye ve tahkikiye : Kabahat ve cünhalarla ilgili soruşturma ve hazırlık hükümleri.

(173) Adem-i selahiyet iddiası : Yetkisizlik iddiası.

8 gün zarfında mahkeme katibine verilir. Ve mahkumunaleyh ve mahkeme katibi tarafından imza olunur. Müsted'i (174) imza eylemek istemez veyahut edemez ise keyfiyet katip tarafından istidanameye işaret olunur. Ve bu istidaname yine bu kaideye tevfikan mahkumunaleyhin vekili tarafından dahi verilebilip bu halde vekaletname istidanameye rabtolunmak lazım gelir. İstidanimeler defter-i mahsusuna kaydolunacak ve bu defter daima açık tutulup herkes istediği kaydın suretini alabilecektir.

324 — Cünha yahut kabahate dair son derecede verilen hükümler aleyhinde temyiz iddiası ya müdde-i şahsi veya müddeiumumi tarafından icra olunduğu halde istidaları madde-i sabıkada beyan olunduğu vechile kaydedildikten başka müddeialeyh tarafına tebliğ olunur. Müddeialeyh mevkuf olmadığı surette (175) temyiz istidamesi mahkeme katibi tarafından kendisine kıraat olup imza ettirilecek ve etmek istemez veya edemez ise keyfiyet istidanameye işaret edilecektir. Müdde-i aleyh mevkuf olmadığı takdirde istidaname mübaşir marifetiyle müddei tarafından müddealeyhin zatına veyahut intihap (176) ettiği ikametgahına tebliğ olunacak ve bu halde mehl-i muayyen üzerine beher mirya metre (77) için iki gün zam-meyleyecektir.

325 — Temyiz iddiası edecek müdde-i şahsi istidanesine hüküm ilamının bir suret-i musaddikasını (178) rabteteğe mecburdur. Ve ilam müvaceheten (179) verilmiş ise beş ve giyaben verilmişse ikibuçuk Osmanlı Lirası ceza-yı nakdi olarak mahkemeye tevdi etmedikçe iddiası mesmu olamaz.

326 — Ceza-yı nakdi tevdiinden, evvelen cinayet ile mahkûm olanlar, saniyen idare-i mülkiyeye ve arazi ve varidat-ı miriyeye müteallik mesalih için dava eden memurlar muaf ve müstesnadırlar ve bu istisna haricinde bulunan eşhas hakkında ceza-yı nakdi, temyiz davasında haksız çıkan tarafa aiddir. Nısıf (180) Osmanlı altınından aşağı vergisi olduğuna veya hiç vergisi olmadığına veyahut fakir ve bıkudret bulduğuna dair hükümet-i mahalliye tarafından müsaddak şahadetname istihsali ile istidanesine rabt edenler dahi temyiz istidası için ceza-yı nakdi tevdiinden muaftırlar.

327 — Hapis cezasıyla mahkûm olanların hal-i mahbusiyette

(174) Müsted'i : Dilekçe sahibi.

(175) Müddeialeyh mevkuf olmadığı surette : Sanık tutuklu değilse.

(176) İntihap : Seçme.

(177) Mirya metre : Bkz. m. 95.

(178) Suret-i musaddıka : Tasdikli suret.

(179) Müvaceheten : Yüze karşı.

(180) Nısıf : Yarım.

buldukları veyahut kefalete rabtile salıverilmiş oldukları sabit olmadıkça temyiz istidaları mesmu olamaz. Hapis veya bilkefale tahliye-i sebil varaka-i resmiyesi temyiz istidanamesine merbut bulunmak lazımdır. Şu kadar ki temyiz iddiası mahkemenin adem-i selahiyetinden naşi ise müstedinin müracaatı makbül olmak için mahkeme-i temyizin bulunduğu mahall-i tevkifhanesinde kendi istidasıyla mahbus bulunduğunu isbat etmesi dahi kafidir. Bu makuleler mahkeme-i mezkurede bulunan baş müddeiumumiye istidaname verip onun işareti üzerine hapishane idaresi tarafından kabul olunabilecektir.

328 — Mahkûmunaleyh veya müdde-i şahsi ya temyiz istidasını verdiği sırada veyahut ondan sonra mürur eden on gün zarfında temyizi talep olunan hükmü veren mahkeme-katibine temyiz istidasını mucip olan esbabı havi layiha verebilecektir. Ve katib-i mahkeme kendisine bir ilmühaber itasıyla beraber layihayı dahi derhal müddeiumumiye teslim edecektir.

329 — Temyiz istidanamesi verildiği tarihten itibaren nihayet 10 gün sonra müddeiumumi evrak-ı davayı ve tarafeynin arzuhal-leri var ise onları Adliye Nezareti'ne gönderecektir. Temyizi talep olunan hükmü veren mahkemenin katibi evrak-ı davanın bila-harç (181) bir defterini yapıp ilâma rabtedecek ve hilafı halinde üç altın ceza-yı nakdi itasına mahkeme-i temyizde hükmolunacaktır.

330 — Adliye Nezareti işbu evrakı ahzinden itibaren 24 saat zarfında mahkeme-i temyize gönderecek ve keyfiyeti evrak-ı mezkureyi göndermiş olan memura bildirecektir. Mahkûmunaleyh olanlar arzuhallerini ve ilâm ile temyiz istidalarının esbab-ı mucibe varakasının suretlerini doğruca mahkeme-i temyiz kalemine dahi ita edebileceklerdir.

331 — Mahkeme-i temyiz her nevi cinayet ve cünha ve kabahate müteallik mevadda temyiz istidalarını işbu fasılda beyan olunan mehlin inkızasından nihayet bir ay zarfında rüyet etmeye mecburdur.

332 — Mahkeme-i temyiziye istidanın mesmu olup olmayacağına dair evvel emirde bir ilam-ı mahsus itasına hacet kalmaksızın hükm-i ilamı tasdik veya nakzeder (182).

333 — Mahkeme-i temyiz cünha veyahut kabahate müteallik bir madde üzerine verilmiş bir ilamı nakzettiği halde davayı ilam-ı mefsuhu vermiş olan mahkemeye veyahut o derecede bulunan diğer bir mahkemeye havale eder.

(181) Bila harç : Harçsız.

(182) Nakzetme : Bozma.

334 — Mahkeme-i temyiz cinayete müteallik bir ilamı nakzederse atîüz-zikr mevadd-i seb'ada (183) beyan olunan ahkama tevfik-i muamele edecektir.

335 — Mahkeme-i temyiz, cinayete müteallik deaviyi madde-i sabıkada beyan olunan ilam-ı menkuz (184) gerek 254. maddede tadat edilen esbaba (185) ve gerek mefsuhiyet hükmü istilzam eder ahvale müteallik bir hataya mebni nakzolunmuş olsun ilam-ı menkuzu veren mahkemeye veyahut onun derecesinde bulunan diğer bir mahkemeye ve eğerçi yalnız hukuk-ı şahsiye cihetinden dolayı nakzolunmuş ise müteallik olduğu hukuk-ı adiyeye mahkemesine havale eder. Ve eğerçi ilâm adem-i selahiyet sebebiyle nakzolunur ise mahkeme-i temyiz davayı ait olduğu mahkemeye havale eder.

336 — Mahkeme-i temyiz bir ilamı nakzedipte davayı rüyet ettirmek üzere bir mahkeme-i iptidaiye veyahut istinafiyeye havale etmek lazım geldiği halde ilamın nakzı kararını müteakiben işin merci-i rüyetini dahi müzakere-yi mahsusa ile kararlaştırıp keyfiyeti vereceği ilâmda zikir ve tasrih edecektir.

337 — Bir ilam nakzolunupta ita etmiş olan mahkemeye iade olunur ise o halde lüzum görülecek tahkikat-ı cedidenin (186) evvelki müstantikler marifetiyle icrası caiz değildir.

338 — Mahkeme-i temyiz bir cinayet davasını hangi mahkemeye havale ederse o mahkeme o davaya bizzat rüyete mecbur olup başka mahkemeye havale edemez.

339 — İlâm, nakz ve havale olunupta irtikap olunan fiilde henüz itham olunmamış şerik-i töhmet bulunduğu halde mahkeme bir müstantiki ve müddeiumumi muavinlerinden birini tayin edip bunların herbiri memuriyetlerince icabeden tahkihatı icra edecek ve evrak-ı tahkikiyeyi mahkemeye ita ve mahkeme dahi evrak-ı mezkûre üzerine töhmette müşarık (187) addolunanların heyet-i ithamiyeye gönderilmeleri lazım gelip gelmeyeceğine hükmeleyecektir.

340 — İlâm, cürmün nevi için kanunen muayyen olan cezanın gayri bir ceza hükmolunmasından dolayı nakzolunmuş ise cezanın nevi ve derecesi tashih olunur. Eğer başka bir sebebe mebni nakzolunmuş ise o halde mahkeme yeniden icra-yı muhakeme eder. Fes-

(183) Atîüz-zikr mevadd-ı seb'a : İleride (âtide) zikredilecek yedi madde.

(184) İlâm-ı menkuz : Bozulmuş hüküm.

(185) Tadat edilen esbab : Sayılan sebepler.

(186) Tahkikat-ı cedide : Yeni soruşturma.

(187) Töhmette müşarık : Suçlamada ortak.

hini istilzam eden hal, ilamın ahkâm-ı münderecesinden bazısını ihlal ediyorsa o halde mahkeme-i temyiz ilamın yalnız muhtel olan hükümlerini nakzedip bakisine dokunmayacaktır.

341 — Mahkûmiyeti nakzolunupda mahkeme-i cinayetde yeniden muhakemesi lazım gelen müttehem ya mevkufiyet veyahut mahbusiyet halinde kalarak muhakemesine memur olan mahkeme-i cinayete gönderilir.

342 — Gerek cünha ve gerek cinayet davalarında haksız çıkan müdde-i şahsi beraet-i zimmeti veya kanunen adem-i mesuliyeti sabit olan tarafa masarifini ita ile beraber beş Osmanlı Lirası tazmin vermekle mahkûm olur. Ve bundan başka hükümet için beş Osmanlı Lirası ceza-yı nakdi dahi alınır. İlâm gıyaben verilmiş ise işbu ceza-yı nakdinin yalnız nısfı ahz olunur (188). Hükümet tarafı deavi-yi şahsiyede haksız çıktığı halde yalnız tazminat ita eder.

343 — Bir ilam, kısmen ve külliyyen her ne sebebe mebni nakzolunursa olunsun ve metn-i ilamda tevdi olunan ceza-yı nakdinin iadesi tasrih edilmemiş dahi bulunsun temyiz ilamının sudurunu müteakiben vedia-yı mezkûre (189) sahibine derhal reddolunur.

344 — Bir ilamın nakzı için olunan istida reddolunduğu halde bu iddiayı eden taraf ne bahane ve vesile ile olursa olsun o ilam hakkında bir daha nakz davası edemiyecektir.

345 — Nakz istidasını reddeden hükmün mahkeme-yi temyiz ceza dairesi reisi ile baş mümeyyizi tarafından mümza (190) bir sureti mahkeme-i temiz nezdinde bulunan baş müddeiumumiye ita olunur. Ve ondan Adliye Nezaretine ve oradan nakzı iddia olunan ilamı veren mahkemede bulunan müddeiumumiye gönderilir.

346 — Son derecede verilmiş bir ilam, def'a-i evveliyede mahkeme-i temyizde nakzedildikten sonra o dava için tarafeyn evvelki sıfatlarında buldukları halde def'a-i saniye olarak verilmiş olan ilam hakkında evvelki esbattan naşi tekrar temyiz-i dava olunacak olursa mahkeme-i temyiz heyet-i umumiye akdiyle hükmeder. Eğer ikinci ilam, birinci ilamın icap ettiği esbattan naşi yine nakzolunursa davanın havale olunduğu bidayet veyahut istinaf mahkemesi, mahkeme-i temyiz ilamında ittihaz ettiği esas-ı kanuniye ittiba edecektir (191).

(188) Nısfı ahz olunur : Yarısı alınır.

(189) Vedia-yı mezkûre : Zikredilen emanet edilmiş şey.

(190) Mümza : İmzalanmış.

(191) İttiba edecektir : Uyacaktır.

347 — Adliye Nezareti tarafından tahriren (192) verilen emri kat'i üzerine mahkeme-i temyizde bulunan baş müddeiumumi kanuna muhalif muamelat-ı tahkikiye vukua gelmiş veyahut ilamat verilmiş olduğunu mahkeme-i temyizcin ceza dairesine haber verirse o makule muamelat ve ilamat nakzolunacağı gibi bunu yapan zabıta-i adliye memurlarıyla hükkâm (193) işbu kitabın dördüncü babının üçüncü faslı mucibince mesul tutulacaklardır.

348 — Mèhakim-i cezaiyeden son derecede verilen bir ilâm şayan-ı nakz olduğu halde tarafeynden hiçbir müddet-i muayyenesi zarfında iktiza eden iddiayı etmemiş bulunsa bile mahkeme-i temyiz nezdinde bulunan baş müddeiumumi inkiza-yı müddete bakmayarak keyfiyeti resen mahkemeye haber verebilir. Ve o halde o ilâm nakzolunsa dahi tarafeyn bu mefsuhiyetden bilistifade icra-yı ahkâmına itiraz ve muhalefet edemeyeceklerdir.

Fasl-ı Salis

Cinayet ve Cünha Davalarının İade-i Muhakematına Dairdir.

349 — Bir adama katli cinayeti isnat olunup aleyhine hüküm olunduktan sonra maktüliyeti iddia olunan (194) şahsın berhayat (195) bulunduğuna delalet edecek emarat-ı kafiye (196) zuhur ederse veyahut bir adam bir cünha veya cinayet için mahkum olduktan sonra diğer birisi aleyhine başka bir ilam ile o cürmün faili olmak üzere hükmedilmiş bulunur ve bu iki ilam yekdiğerleriyle telif olunamayipta bu tezatları mahkumiyetden birinin masumiyetine delalet eylesse veyahut esna-yı muhakemede şehadeti mesmu olmuş olanlardan biri aleyhine badel-hüküm dava olunupta o şahit o davada şehadet-i kazibe (197) etmiş olmakla mahkûm olur veyahut birinin kamilen veya kısmen hukuk-ı medenisinden sukutuna (198) hükmolunmuş bulunursa iade-i muhakeme istida olunabilir. Ve iade-i muhakeme şehadet-i kazibeden münbais olursa (199) şehadet-i kazibe ile mahkûm olan şahidin o davada istimalı caiz olmaz.

350 — İade-i muhakeme talep etmek evvela Adliye Nazırı'na saniyen mahkumunaleyhe salisen mahkumunaleyhin vefatından

(192) Tahriren : Yazılı olarak.

(193) Hükkâm : Hakimler.

(194) Maktüliyeti iddia olunan : Öldürüldüğü iddia edilen.

(195) Berhayat : Hayatta.

(196) Emarat-ı kafiye : Kafi emareler.

(197) Şehadet-i kazibe : Yalan şahitlik.

(198) Kamilen veya kısmen hukuk-ı medeninın sukutu : Tamamen veya kısmen medeni haklardan yasaklılık.

(199) Münbais olma : Doğma.

sonra verese ve akrabasına ve kendi tarafından bâvasiyet tevkil olunanlara (200) aittir. Cünhaya müteallik muhakematın iadesi ancak mahkumunaleyhin hapsine hükmolunmuş olduğu halde caiz olabilir. Alel-ıtlak iade-i muhakemeye müteallik ahvalde Adliye Nazırı ya tarafeynin istidası üzerine veyahut resen mahkeme-i temyiz nezdinde bulunan baş müddeiumumiye emir verip o dahi cinayet dairesine iade-i muhakeme olunmasını talep eder. İlamât-ı mütezâdde (201) dolayı tarafeynden vukubulacak iade-i muhakeme istidası evvelki ilâm ile nâkâbil-i telif (202) olan ilam-ı saninin ve şehadet-i kazibeden (203) dolayı vaki olacak iade-i muhakeme istidası şahadet-i kazibe hakkındaki hükmün suduru tarihinden itibaren 2 sene zarfında vuku bulmamışsa kabul olunmayacak ve muhakemesinin iadesi talep olunan ilâmâtın icrası Adliye Nazırının emriyle mahkeme-i temyiz kararına kadar bihakkın tehir olunacak ve mahkeme-i temyiz iade-i muhakemeye lüzum gördüğü takdirde iade-i muhakemeye hükmetmekle beraber ilâmâtın tehir-i icrasını dahi emredecektir.

351 — Mahkeme-i temyiz iade-i muhakeme talebini kabul ettiği halde eğer dava muhakemeye girişilecek halde değilse mahkeme-i temyiz ya bizzat veya bilvasıta esas maslahat hakkında icra-yı tahkikat edecek ve icap edenleri muvacehe (204) ve istintak (205) ve hüviyetlerini tashih velhasıl hakikat-ı halin meydana çıkmasına medar olacak vesaili (206) istihsal edecektir. Ve eğer dava muhakemeye girişilecek halde olur ve bilmuvacehe muhakeme icrası kabul olduğu taayyün ederse mahkeme-i temyiz ilamları nakzederek müttehem veya maznununaleyhlere edilecek sualleri tertip ve tayin ile beraber kendilerini ibtîda davalarını rüyet etmiş olan muhakemeye veyahut bunun gayri münasip görülecek bir mahkemeye irsal edecektir.

352 — Davada zimedhal olanların (207) cümlesinin mahkeme huzuruna çıkması mümkün olmadığı ve alel-husus (208) mahkumunaleyhlerin veya içlerinden biri vefat veya gaybubet ettiği veya dava veyahut ceza müruruzaman ile sakıt olduğu halde mahke-

(200) Bâvasiyet tevkil olunanlar : Vasiyetle vekil tayin edilenler.

(201) İlamât-ı mütezâdde : Birbirine zid ilamlar.

(202) Nâkâbil-i telif : Telifi mümkün olmayan.

(203) Şehadet-i kazibe : Yalan şahitlik.

(204) Muvacehe : Yüzleştirme.

(205) İstintak : Sorguya çekme.

(206) Vesail : Vesileler.

(207) Davada zimedhal olanlar : Davaya katılmış olanlar.

(208) Alel-husus : Hususiyle, en çok.

me-i temyiz ilam nakzına ve davayı başka mahkemeye havaleye hacet bırakmaksızın müdde-i şahsiler varsa onların ve kendi tarafından müteveffa mahkumunaleyhlerin her biri için tayin olunacak vekillerin huzurunda davayı rüyet edecek ve vefat etmiş olan mahkumunaleyhler hakkında bigayrihakkın hükmolunmuş ise bu hüküm nakz ile namus ve haklarını iade eyleyecektir.

353 — 349. maddede tasrih olunan halde, yani bir adama katl cinayeti isnat olunupta maktuliyeti iddia olunan şahsın berhayat olduğuna dair emarat-ı kafiye bulunur ve o cinayet ile mahkum olan şahıs berhayat olupta kendisine isnat olunan fiil ne cinayet ve ne de cünhadan madut bulunmazsa artık iş başka bir mahkemeye havale olunmayıp o şahıs salıverilir.

Bab-1 Rabi

Usul-i Muhakemeye Müteferri Bazı Hususat Beyanındadır.

Fasl-1 Evvel

Sahteliğe Dair Davalar Beyanındadır.

354 — Evrakın sahteliğine dair dava vukuunda sahte olduğu iddia olunan evrak, mahkemeye ibraz olunduğunu müteakiben her sahifesine mahkeme katibi tarafından imza ve numara vaz'olunarak ve ibraz eden şahsa dahi yazısı olduğu halde imza ettirilerek ve evrak-ı mezkûrenin tafsil halini ve ibraz eden şahsın imza edip etmediğini mübeyyin mahsus bir zabıt varakası tanzim edilerek mahkeme kaleminde hifzettirilecek ve bu muameleye riayet etmeyerek evrak-ı mezkûreyi kabul eden mahkeme katibinden iki lira ceza-yı nakdi ahzolunacaktır.

355 — Sahte olduğu iddia olunan evrak bir daire-i resmiyeden getirildiği halde ita eden memur dahi madde-i sabıka mucibince imza ve numara vazedecek ve bu muameleye riayet etmezse iki lira ceza-yı nakdi itasına mecbur olacaktır.

356 — Sahteliği iddia olunan evrak gerek zabıta-ı adliye memuru ve gerek hazır buldukları halde müdde-i şahsi veyahut vekili canibinden ve hin-i ihzarında (209) maznununaleyh tarafından dahi imza kılınacak ve içlerinde imza etmek istemeyen veyahut edemeyen varsa keyfiyet zabıt varakasında zikrolunacak ve bu bapta ihmal ve müsamaha vukuunda mahkeme katibinden iki lira ceza-yı nakdi ahzolunacaktır.

(209) Hin-i ihzar : Hazır edildiği zamanda.

357 — Sahte olduğu iddia veya ihbar olunan evrak vaktiyle resmi bir hüküm ve muameleye esas ittihaz olunmuş olsa bile yine sahte olduğuna dair aleyhinde iddia ve ihbar caiz olur.

358 — Her sahte olduğu iddia veya ihbar olunan evrak, herhangi idare ve şahıs nezdinde bulunursa bulunsun müddeiumumi veyahut müstantıklardan birinin tahriren talebi üzerine evrak-ı mezkûreyi, hamili, bir makbuz senedi alarak teslimine mecbur olup vermeyenler hapis dahi olunabilecektir. İşbu talepname ile makbuz senedi hamilini evrakın sahibine karşı mesuliyetden kurtaracaktır.

359 — Mukabele ve tatbik için mahkeme kalemine teslim olunan evrak hakkında dahi sahteliği iddia veya ihbar olunan evrak hakkında mevadd-i selase-i anife (210) ahkâmınca yapılması lazım gelen muamele icra kılınacak ve icra kılınmadığı halde mevadd-i mezkûrede tayin olunan mücazat icra olunacaktır.

360 — Mukabele ve tatbik için ibrazı lazım gelen evrak hangi idarede bulunursa bulunsun verildiği halde memurinin (211) hapsi derecesine kadar gidilecek ve talepname ile makbuz senedi sahibine karşı memurini mesuliyetden kurtaracaktır.

361 — Bir sened-i resminin celbi lazım geldikte hangi idare ve şahsın yedinde bulunursa bulunduğu mahallin mahkemesi reisi tarafından musaddak bir suretini aldıkta teslim edecek ve keyfiyet-i tasdik mahkemenin zabıt varakasına kaydolunacaktır. Ancak talep olunan senet, bir defter dahilinde bulunupta tefriki (212) kabil olmazsa suret itasından sarfınazar olunarak defter-i mezkûr celbolunabilecektir.

362 — Evrak ve senedat-ı gayr-i resmiye dahi tarafeynden kabul ve tasdik olunduğu halde lieclit-tatbik ibraz olunabilir. Ancak memurlardan olmayıpta bu misillü evrak ve senet yedlerinde bulunduğunu (213) itiraf edenler bile tesliminden imtina ettikleri halde derhal icbar olunamayıp bir kere mahkeme huzuruna celp ile sebep-i imtinaları (214) makbul olmadığı tebeyyün eylediği halde senedin ahzı için muamele-yi hapsiye icrası emrolunabilir.

363 — Şahidler davaya müteallik olan evrak ve senedat hakkında bir ifadeleri vuku bulduğu halde evrak-ı mezkûreyi imza ey-

(210) Mevadd-ı selase-i anife : Biraz önce zikredilen üç madde.

(211) Memurin : Memurlar.

(212) Tefrik : Ayırma.

(213) Yedinde bulunma : Elinde olma.

(214) Sebeb-i imtinaları : Çekinme sebepleri.

leyeceklerdir. Ve imza edemedikleri halde keyfiyet zabıt varakasında zikrolunacaktır.

364 — Bir davanın hın-i tahkik ve muhakemesinde tarafeynden biri ibraz olunan bir senedin sahte olduğunu iddia ederse sened-i mezbûru istimal edip etmeyeceğini hasmına sual eyleyecektir.

365 — Bu sual üzerine eğer sahte olduğu itiraz olunan bir senedin istimal olunmayacağı cevaben beyan olunur veyahut sekiz güne kadar hiç bir cevap verilmezse sened-i mezkûr nazarı itibara alınmayarak tahkikat ve muhakemata devam olunacaktır. Ve istimal kılınacağı (215) beyan olunursa senedin sahte olduğu davası esas davayı rüyet eden mahkemede dava-yı hadise kabilinden olarak rüyet olunacaktır.

366 — Senedin sahte olduğunu iddia eden kimesne senedin sahtekarı veyahut muini ibraz eden şahıs olduğunu iddia eder veya netice-i muhakemeden sahtekar veyahut muininin berhayat olduğu tebeyyün eder ve müruruzaman ile ikame-i dava hakkı dahi sakıt olmamış bulunursa maslahat, cinayet davası hakkında cari olan usule tevfiakan rüet olunur. Fakat esas dava hukuk-ı şahsiyeye mebni olduğu halde muhakemesi sahtekarlık maddesi hakkında hüküm terettüp edinceye kadar teahhur eder (216). Eğer esas dava cinayet ve cünha veyahut kabahatden mütevellit ise onu rüyet eden mahkeme müddeiumumiye istima ettikten sonra asıl davayı tehir edip etmeyeceğine evvel emirde karar vermeye mecburdur.

367 — Maznununaleyh veyahut müttehemden yazısı istenilir ve mahkeme huzurunda bir iki satır yazı dahi yazdırılabilir. İstin-kaf ve sükut eylediği takdirde keyfiyeti zabıt varakasına dercolunur.

368 — Bir dava hukuk-ı şahsiyeden mütevellit bile olsa fasıl ve rüyetine memur olan mahkeme davayı esna-yı rüyette evrak içinde sahte kağıt olduğuna ve sahtekarın şahsına dair bazı emarat gördüğü halde müddeiumumi veyahut mahkeme reisi evrak-ı mezkûreyi sahtekarlığın vukubulduğu zannolunan veyahut maznununaleyhin tevkif olunabileceği mahal-i müstantıkının refakatinde bulunan müddeiumumi muavinine teslim eyleyecek ve hın-i hacetde maznununaleyhin celbi için ihzar müzekkeresi dahi vermeğe salahiyeti olacaktır.

369 — Senedat-ı resmiyenin mecmuu veya bazı fıkraları sahte olduğu tebeyyün eylediği takdirde sahtekarlık davasını rüyet eden

(215) İstimâl kılınma : Kullanılma.

(216) Teahhur etme : Geriye bırakma.

mahkeme fıkârat-ı mezkûreyi mahv, isbat veya ilave tarikiyle hal-i aslisine irca ettirecek ve keyfiyet zabıt varakasında tafsilen beyan olunacaktır. Esas-ı tatbik olan evrak tarih-i hükümden itibaren 15 gün zarfında alındıkları mahallere iade kılınacaktır. Kılınmadığı takdirde katib-i mahkemeden iki lira ceza-yı nakdi alınacaktır.

370 — Sahtekarlık hakkında mevadd-i sabıkada musarrah olan muamelat haricinde iktiza eden tahkikat, ceraim-i saire hakkında meri olan usule tevfikân cerayan edecektir. Fakat mahkeme-i istinaf reisleriyle müddeiumumiler veyahut muavinleri ve ihtiyar meclisi azası ve müstantıklar daire-i memuriyet ve hükümetleri dahilinde bulunan mahaller haricinde dahi devletin meskukatını ve resmi damgalarını ve evrak-ı nakdiyesini banka tahvilatını taklit ve imal eden veya bu makule mamulatı memalik-i devlete idhal eden veya tedavülüne vasıta olan eşhas-ı maznûnenin (217) ikametgahlarına duhûl ile taharriyat-ı lazıme icrasına mezundurlar.

Fasl-ı Sani

Cinayatta Hüküm-ü Gıyabi Beyanındadır.

371 — Bir şahsın daire-i ithamiyede ithamına hükümlü olduktan sonra derdest olunmadığı veyahut hükümün ikametgahına tebliği tarihinden itibaren 10 gün zarfında mahkemeye geldiği veyahut geldikten veya derdest olunduktan sonra firar ettiği halde mahkemenin reisi veyahut reisin gıyabi takdirinde azanın en kıdemlisi tarafından mütteheme müceddeden (218) on gün mehil verilerek bu mehl-i mütezammın olan kararnamede müttehem müddet-i muayyene zarfında gelmediği halde kendisine kanuna itaat etmemiş nazarıyla bakılarak hukuk-ı medeniyeden iskat kılınacağı ve muhakeme-i gıyabiyesi esnasında emvali haczedileceği ve bu esnada bir günâ dava ikamesine hakkı olamayacağı ve aleyhinde davaya kıyam olunacağı ve kendisinin bulunduğu mahalli haber vermeğe herkes mecbur bulunduğu tasrih ve müttehem olduğu cinayetin neviyle ahz ve girift emri dercedilecektir.

372 — Kararnamenin bir sureti müttehemnin ikametgahı ile hükümet konağı ve mahkeme kapılarına yapıştirıldıktan sonra münadi (219) vasıtasıyla dahi ilan-ı hal olunacak ve birer nüshası dahi müddeiumumi veyahut muavini tarafından müttehemnin emlaki haczolunmak üzere iktiza eden memurin-i mahalliyeye gönderilecektir.

(217) Eşhas-ı maznûne : Zan altında olan şahıslar.

(218) Müceddeden : Yeniden.

(219) Münadi : Tellal.

373 — On gün mehlın inkızasında müttehemin gıyaben muhakemesine şurú (220) olunacaktır.

374 — Müttehemin muhakeme-i gıyabiyesinde tarafından müdafaa için kimse kabul olunmayacaktır. Eğer müttehem memalik-i Osmaniye'de bulunmaz veyahut mahkemeye gelmesi adimül-imkan (221) olursa akraba ve ehibbasının mazeretini beyan ve meşruyetini isbata hakları olacaktır.

375 — İsbat-ı mazeret mahkemece kabul olunduğu halde bûd-ı mesafeye (222) ve beyan olunan özre göre müttehemin muhakemesi ile emvalinin haczi hususi bir müddet-i münasibe ile temhil kılınır.

376 — Mazeretin adem-i vukuu veyahut adem-i kabulü halinde itham mazbatasının ve gaibe tebliğ kılınmış olan kararnamenin sureti ve bunun ilan ve mevaki-i lazimeye talik ve teşhir olunduğunu mübeyyin olan zabıt varakaları kıraat olunarak bunun üzerine müddeiumumi veyahut muavini istima olup müttehemin gıyaben muhakemesine hüküm olunacaktır. Tahkikat-ı vakıa muvafık-ı kanun olmadığı halde münfesih addolunarak hilaf-ı kanun olan birinci muameleden bed' ile tecdidi, mahkeme tarafından emrolunacaktır. Tahkikat-ı vakıa muvafık-ı kaide ise mahkeme mucib-i itham olan fiil hakkında iktiza eden hükmü ita edecek ve hukuk-ı şahsiye davası var ise, onu dahi rüyet eyleyecektir.

377 — Müttehem-i gaib mahkûm olduğu halde sadır olan hükmün icrası tarihinden itibaren emvali, şahs-ı gaip emvali nazarıyla bakılıp o suretle idare olunur. Hükm-ü gıyabiyi fesih için muayyen olan müddetin inkızasıyla hüküm mümteniüt-tagyir (223) haline girdikten sonra gaibin emvali ve muhasebesi müstehakkına teslim olunur.

378 — Müttehem-i gaip aleyhinde terettüp eden hüküm hulasası tarih-i sudurundan itibaren sekiz gün zarfında liva bidayet mahkemesi veyahut mahkeme-i temyiz müddeiumumisi veya muavini marifetiyle mahkumun ikametgah-ı ahirinin (224) tabi olduğu vilayet gazatesi vasıtasıyla neşir ve ilan olunacaktır, ve birer varaka-i mahsusâ dahi mahkum-ı gaibin ikametgah-ı ahiriyle cinayetin mahall-i vukuu olan kazanın hükümet konağıyla mahkemenin kapılarına talik edilecek ve bir nüshası dahi emlakın bulunduğu mahaldeki emlak idaresine verilecektir.

(220) Şurú : Başlama.

(221) Adimül imkan : İmkansız.

(222) Bûd-ı mesafe : Gidilen yolun uzaklığı.

(223) Mümteniüt tagyir : Deđiştirilmesi mümkün olmayan.

(224) İkametgah-ı ahir : Son ikametgah.

379 — Gıyaben sadır olan hükmün temyiz davası mücerret baş müddeiumumi ve hukuk-i şahsiye cihetince dahi müdde-i şahsi tarafından ikame olunur.

380 — Bir müttehem-in gayubeti hazır bulunan müttehem-i müştereklerin teahhur-ı muhakemesine (225) sebep-i müstakil olamaz. İsbat-ı müddea zımında mahkemeye getirilüp kalemine teslim olunmuş olan eşya badel-muhakeme eshabına (226) veyahut müstehaklarına bilaşart veyahut istenildiği halde mahkemeye götürmek şartıyla teslim olunur. Bu misillü eşya eshabına teslim olunmazdan evvel nev' ve cinsi mahkeme katibi tarafından zabt ve tahrir edilecektir. Edilmez ise katipden dört altın ceza-yı nakdi ahz olunacaktır.

381 — Müttehem-i gaibin emvali, hükümetin taht-ı haczi ve idaresinde bulundukça zevce ve evlat ve valideynine ihtiyaçları olduğu halde emlak-ı mezkûre varidatından hükümet-i icraye tasvib olunacak surette iane (227) olunur.

382 — Müttehem-i gaib kendisini hükümete teslim eder veyahut hakkında terettüp eden ceza müruru zaman ile sakıt olmazdan evvel derdest olunur (228) ise hükm-i gıyabi münfesih olacağı gibi 371. madde mucibince verilmiş olan ahz ve girift emrinden bed' ile vukua gelmiş olan bilcümle muamelat bihakkın münfesih olur. Ve davası kaide-i mutade üzere rüyet olunur.

383 — Madde-i sabıkada beyan olunan iki halde dahi bazı şahidlerin huzur-ı mahkemede istimai mümkün olamaz ise evrak-ı dava meyanında gerek bunların mevcut olan şahadet-i tahririyeleri ile müttehem-i müştereklerin ecvibe-i tahririyeleri (229) ve gerek reis tarafından hakikat-i hâli izhara medar addolunacak sair evrak (230) huzur-ı mahkemede kıraat olunacaktır.

384 — Müttehem-i gaib kendi kendine gelip veyahut tutulup da muhakeme-i vicahiyesinde lehinde hüküm kazanmış olsa bile gayububetinden (231) dolayı vukua gelmiş masarifin tazmininden muaf olamaz.

Fasl-ı Salis

Mehakim Memurlarının İcra-i Memuriyet Etmedikleri Zamanda Veyahut Memuriyet Esnasında Vukubulacak Ceraimi Beyan Eder.

(225) Teahhur-ı muhakeme : Muhakemenin gecikmesi.

(226) Eshabına : Sahiplerine.

(227) İane : Yardım.

(228) Derdest olunma : Yakalanma.

(229) Ecvibe-i tahririye : Yazılı cevaplar.

Kısm-ı Evvel

Mehakim Memurlarının İcra-i Memuriyet Etmedikleri Zamanda Vukua Gelecek Cinayet ve Cünhalarının Suret-i Tahkik ve Muhakemesine Dairdir.

385 — Mehakim-i Nizamiye aza ve rüesasından veya müddeiumumi veya müstantiklerden biri cünha nevinden bir fiili mürtekip olmakla maznun bulunur ise mafevkinde (232) bulunan mahkemenin müddeiumumisi marifetiyle celp olunarak o mahkemede muhakemeleri bilicra hükmolunur.

386 — Madde-i sabıkada beyan olunan mehakim memurlarından biri cinayet nevinden bir fiili mürtekip olmakla maznun bulunur ise mafevkinde bulunan mahkemenin reis-i evveli tarafından, mahsusen müstantik ve müddeiumumisi tarafından bir zabıta-i adliye memuru tayin olunur.

Kısm-ı Sani

Mehakim Memurlarının İfa-yı Memuriyet Esnasında Vukua Gelecek Zulüm ve Teâdi (233) vesair Cinayet ve Cünhalarının Suret-i Tahkik ve Muhakemesine Dairdir.

387 — Mahkeme-i temyiz hükkamından biri memuriyetini suis-timal cezasını veyahud daha ağır cezayı müstelzim olur bir cinayeti mürtekip olduğu iddia olundukda müstentiklik vezaifini mahkeme-i temyiz birinci reisi ve müddeiumumilik hizmeti mahkeme-i temyiz başmüddeiumumisi veyahud kendilerinin tayin edecekleri memur tarafından ifa kılınır. Ancak cinayetin eseri meydanda olup henüz müstantiklik ve müddeiumumilik hizmeti hiç bir kimesne uhdesinde tekarrur etmemiş olur ise keyfiyet her zabıta-i adliye memuru tarafından tahkik olunabilip muamelat-ı sairede işbu kanunname-nin ahkâm-ı umumiyesine tevfikan hareket olunur.

388 — Mehakim-i ticaret veya mehakim-i sulhiyeden birinin heyeti mecmuasına memuriyeti suis-timal cezasını veyahud daha ağır bir cezayı müstelzim olur bir cinayet isnat olunur veyahud bidayet ve istinaf Mehakim-i Nizamiyesi'nden birinin heyeti mecmuası veyahud rüesa ve azasından biri veya bir kaç veya müddeiumumi veya

(230) Hakikat-i hali izhara medar addolunacak sair evrak : Gerçeği ortaya çıkarmaya vesile olacak evrak.

(231) Gaybubet : Yokluk.

(232) Mafevkinde : Üstünde.

(233) Teâdi : Ara açılma, düşmanlık.

muavinlerinden biri ifa-yı memuriyet esnasında bir cinayet mürte-kib olmakla maznun bulunur ise ber vech-i ati (234) muamele olunur.

389 — Keyfiyet-i cinayet, Adliye Nazırı'na ihbar olunacak ve Adliye Nazırı dahi icabına göre müddeaaaleyhin icra-i muhakemesi için mahkeme-i temyiz nezdinde bulunan baş müddeiumumiye ve yahud vilayet mahkeme-i istinafi müddeiumumisine emir verecektir. Muhbir-i mağdur iştikâi anil hükkâm (235) salahiyetini istimal halinde bulunur veyahut asıl davanın mahkeme-i temyizde rüyeti esnada keyfiyet-i cinayeti haber verir ise o halde Adliye Nazırı ihbarını kabul edebilecektir.

390 — Mahkeme-i temyiz baş müddeiumumisi veyahut vilayet mahkeme-i istinafi müddeiumumisi nezaret canibinden veyahut tarafeynden kendilerine verilen evrakdan malûmat-ı kafiye istihsal edemedikleri takdirde müştekaanh (236) Dersaadetde ise tahkikat-ı lazimenin icrasına ve şahidlerin istimama Dersaadet mehakimi müstantdiklerinden biri ve vilayatta ise mensup olduğu mahkemenin gayri bir mahkemenin müstantiki mahkeme-i temyiz baş müddeiumumisinin veyahud vilayet mahkeme-i istinafi müddeiumumisinin istidası üzerine tayin kılınır.

391 — Madde-i sabıka ahkâmına tevfikân (237) tayin kılınan müstantik tahkikat-ı vakıasını mütezammın zabıt varakalarını ve evrak-ı saireyi müştekaanh, bidayet mahkemesi hükkâmından ise mensup olduğu mahkeme-i istinaf reisine, ve mahkeme-i istinaf hükkâmından ise mahkeme-i temyiz ceza dairesi reisine mazrufen ve memhuren (238) gönderecek ve onlar dahi gerek bu tahkikatdan ve gerek evvelki evraktan istihsal edecekleri malumat üzerine icap ettiği halde maznununaleyhi müsafereten tevkif ettirecek ve tevfiknamede maznununaleyhin nere tevkifhanesine konulması lazım geleceğini tayin eyleyecektir. Bundan sonra mahkeme-i temyiz ceza dairesi reisi muamelat-ı vakıaya müteallik evrakın derhal baş müddeiumumiye ve vilayet mahkeme-i istinafi reisi vilayet müddeiumumisine verilmesini emredek ve baş müddeiumumi veya müddeiumumi dahi evraki aldığı tarihten itibaren beş gün zarfında maznununaleyh hakkında vaki olmuş olan iştika üzerine tanzim edeceği iddianamesini evrakıyla beraber Dersaadetde mahkeme-i temyiz hukuk dairesine ve vilayetlerde iki yüzluncü madde hükmüne tev-

(234) Bir vech-i ati : İleride, aşağıda açıklanacağı gibi.

(235) İştikâi anil hükkâm : Bkz. m. 72.

(236) Müştekaanh : Şikayet edilen

(237) Madde-i sabıka ahkâmına tevfikân : Geçen madde hükümlerine göre.

(238) Mazrufen ve memhuren : Zarf içine konulmuş ve mühürlenmiş olarak.

fikan vilayet mahkeme-i istinafi azasından teşekkül edecek neyet-i ithamiyeye arz eyleyecektir.

392 — Hukuk dairesi veya mahkeme-i istinaf heyet-i ithamiyesi bu iddianameleri bilmütalaa reddelediği ve maznununaleyh mevkuf bulunduğu halde tahliye-i sebilini emredek ve bilakis iddia-nameyi kabul eder ise maznununaleyhin müttehem olup olmadığına karar verecektir.

393 — Keyfiyet-i şikayet mahkeme-i temyizde derdest-i muhakeme olan asıl davaya tealluk ederek hadisen (239) vukuubulmuş ve dava-yı asliyeyi rüyet eden daire, ceza dairesi ise, maznununaleyhin müttehem olup olmadığına daire-i mezkûreden ve değilse de madde-i sabıka vechile hukuk dairesinde karar verilir.

394 — Mahkeme-i temyiz devairinden bir iştikâi anil hükka ma dair veyahut sair bir davayı rüyet ederken gerek doğrudan doğruya ve gerek hadisen şikayet vuku bulmamış olsa bile 385. madde muharrer mehakim azasından biri aleyhinde cinayet davası ikame olunmak iktiza edeceğini müşahade eder ise madde-i sabıka ahkamına tevfikan keyfiyetin icap eden mahkemeye gönderilmesini emredebilir.

395 — Mahkeme-i temyiz heyet-i umumiyesinde bir davanın hin-i rüyetinde madde-i sabıka icabınca aza-yı mehakimden biri aleyhinde ikame-i dava lüzumu tebeyyün ettiği halde hukuk dairesine havale olunur.

396 — Hükkam aleyhine ikame olunan davalarda maznununaleyhin müttehem olup olmadığına mahkeme-i temyiz hangi dairesi karar verecek ise ve müstantik vezaifini dahi ol dairesinin reisi icra eyleyecektir.

397 — Daire-i mezkûre reisi şuhut istimanı ve maznununaleyhin istintakını bir başka müstantike dahi havale edebilecektir.

398 — Reis tarafından verilecek tevkifnamede, mahbusen maznununaleyhin tevkif olunacağı tevkifhane tayin kılınacaktır.

399 — Mahkeme-i temyiz dairelerinden heyet-i ithamiye haline girecek daire ve vilayetlerde 200. madde hükmüne tevfikan mahkeme-i istinaf azasından teşekkül eden heyet-i ithamiye aleni olmayarak ve azası tek olarak maznununaleyhin müttehem olup olmadığına karar verecek ve maznununaleyhin müttehem olmadığına ekseriyet-i ara (240) hasıl olduğu halde şikayet-i vakıa bir kararname

(239) Hadisen : Taze, yeni.

(240) Ekseriyet-i ara : Oy çokluğu.

ile reddolunup maznununaleyh Dersaadette ise sebili derhal baş müddeiumumi ve taşrada ise vilayet mahkeme-i istinaf müddeiumumi tarafından tahliye kılınacaktır.

400 — Ekseriyet-i ara ile maznununaleyh itham olunduğu halde o babda bir itham mazbatası tanzim ve bunda müttehemim ahz ve girift olunması emri tasrih olunarak kendisi muhakemesi için tayin olunacak mahkemenin tevfikhanesine konulacaktır.

401 — Mahkeme-i temyizde cereyan eden işbu muameleatin suver-i icraiyesine itiraz olunamaz. Ve muameleat-ı mezkûre müttehemimin şerik-i töhmetleri (241) sınıf-ı hükkâmdan (242) olmasalar bile onlar hakkında dahi aynıyle cereyan edecektir.

402 — İşbu kanunnamenin bu fasılda münderiç ahkâmına muğayir olmayan ahkâm-ı sairesine (243) dahi riayet olunacaktır.

403 — Hükkâmdan biri hakkında verilmiş olan hüküm lieclit-temyiz (244) mahkeme-i temyizcin ceza dairesine geldiği halde o işe dair itham mazbatasını vermiş olan daire azasından kimse bulunur ise rey veremeyecektir. Fakat yine o madde def'a-i saniyede temyiz için geldikde aktolunacak heyet-i umumiyede kaffe-i azasının rey itasına salahiyeti olacaktır. Mahkeme-i temyiz aza ve müddeiumumi ve müstantiklarından biri gerek ifa-yı memuriyet esnasında ve gerek haricinde mücazat-ı tedibiye (245) ve terhibiyeyi (246) istilzam eder bir harekette bulundukta Adliye Nezareti'nin takriri üzerine Divan-ı Ali'de muhakemesi icra kılınır.

Fasl-ı Rabi'

Mehakim ve Hükümet Memurlarına İcrası Lazım Olan Riayet Hilafında Vukubulacak Ahval Beyanındadır.

404 — Bir mahkeme huzurunda veyahut her ne mahalde olursa olsun umum muvacehesinde vukubulan tahkikat esnasında huzar tarafından muamele-i tahsiniye veya takbihiye (247) müşahede olunduğu veyahut her ne suretle olursa olsun gürültü edildiği halde bu makule evzada (248) bulunanlar reis-i mahkeme veyahut

(241) Müttehemim şerik-i töhmetleri : Sanığın suç ortakları.

(242) Sınıf-ı hükkâmdan : Hakimler sınıfından.

(243) Ahkâm-i saire : Diğer hükümler.

(244) Lieclit temyiz üzerine.

(245) Mücazat-ı tedibiye : Bkz. . 482.

(246) Mücazat-ı terhibiye : Bkz. m. 29.

(247) Muamele-i tahsiniye ve takbihiyye : İyi veya kötü muamele.

(248) Evza : Vaziyetler, durumlar.

müstantik tarafından tard olunacaktır. Ve muhalefet eden veyahut tard olunduktan sonra avdet eyleyen olur ise reis veyahut müstantikin emri üzerine tutulup tevkifhaneye gönderilir ve keyfiyet zabt varakasına dercolunur. Tevfikhane müdürü zabt varakasının bir sureti kendisine irae olundukta götürülen adamı yirmidört saat tevkif eder.

405 — Gürültü, müdarebe (249) ve müşateme (250) gibi mücazat-ı tedibiyeye (251) veya tekdiriyeyi (252) müstelzim bir hareketi intac eder ise tahkikatı bilicra cürmün sübutunu müteakiben mücazâtı derhal heyet-i hazıra-i mahkeme tarafından hükmolunur. Hükmolunan ceza mücazat-ı tekdiriyeden ise hangi mahkeme tarafından hükmolunmuş olursa olsun istinaf olunamaz. Mücazat-ı tedibiyeden ise istinafı kaidesine tabi olur.

406 — Cinayete hükmedemeyen bir mahkeme huzurunda bir cinayet vukubulduğu takdirde mütecasileri (253) mahkeme-i mezkûre tarafından tevkif olunup ona dair olan zabt varakası evrakı saire ile beraber cinayet-i vakianın merci-i rüyeti olan mahkemeye gönderilir.

407 — Mahkeme-i temyizcin dairesinde ve bidayet mahkemeleri ile mahkeme-i istinafiye huzurunda vukubulan müdarebe cinayete münkalip olur (254). Ve sair cinayet-i meşhude vukubulur ise derhal muhakemesine ibtidar olunur (255). Şuhut ile beraber cânî de alenen istima olunarak keyfiyet tahakkuk eyledikten ve müddeiumumi veya muavini dahi kezalik alenen istima ve cinayet isbat olunduktan sonra ceza hükmolunur.

408 — Madde-i sabıkada münderiç vukuatın muhakemesinde hazır olan hükkam beş ya altı nefer olduğu dört rey ve yedi nefer bulunduğu takdirde beş rey ve sekiz ya ziyade olur ise hükkam-ı hazıra adedinin üç rub'unun reyi (256) ile hükmolunur.

(249) Müdarebe : Döğüşme.

(250) Müşateme : Şamata, Gürültü.

(251) Mücazat-ı tedibiyeye : Bkz. m. 482.

(252) Mücazat-ı tekdiriye : 1274 tarihli Ceza Kanununname-i Oumayunu'nda kabahat türünden fiillere verilen cezalar "mücazat-ı tekdiriye" olarak ifade edilmektedir. Bu cezalar, yirmidört saatten bir haftaya kadar hapis ve nihayet 100 kuruşa kadar mücazat-ı nakdiyedir. Gbi. bkz. Gökçen, s. 117.

(253) Mütecasiler : Cesaret edenler.

(254) Münkalip olma : Dönme, döğüşme.

(255) İbtidar olma : Acilen başlama.

(256) Hükkam-ı hazıra adedinin üç rub'unun reyi : Hazır olan hakimlerin 3/4 ünün reyi.

409 — Valiler ve mutasarrıflar ve kaymakamlar ve müdürler ve zabıta-i mülkiye ve adliye memurları alenen icra-yı memuriyet ettikleri esnada işbu kanunnamenin 400. maddesinde muharrer olan vazaifi icraya mezundurlar. Ve maznununaleyhi ahzu girift ile keyfiyeti mutazammın zapt varakası tanzim ettirip icap ettiği halde mercii bulunan mehakim huzuruna göndereceklerdir.

Fasl-ı Hamis

Firar Edip Derderst Edilen Mahkûmunaleyhlerin İsbat-ı Hüviyetine Dairdir.

410 — Firari olan mahkumunaleyh ahz ve girift olunduğu halde tedkik-i hüviyeti (257), aleyhine hükmeden mehakime ait olduğu gibi firarlarından dolayı kanunen haklarında terettüp eden mücazat-ı münzamme (258) dahi mehakim-i mezbûre tarafından hükmolunur.

411 — İşbu hükümler gerek müddeiumuminin ve gerek mahkûmunaleyhin talebi üzerine celb olunmuş olan şahidlerin istimaindan sonra ita olunacaktır. Ve bu muhakeme dahi aleni olacak ve ahz ve girift oluna şahıs mevcut bulunacaktır. Aksi halinde hükm-i vaki keenlemyekün addolunur.

412 — Hüviyete dair hüküm mazbatası aleyhinde işbu kanunname muayyen olan usul üzere ve mehl-i muayyeni zarfında temyiz istidasına müddeiumuminin ve müddeialeyhın salahiyetleri olacaktır.

Fasl-ı Sadis

Bir Muhakemenin Evrak-ı Hükmiye ve Müteferriası Telef veya Sirkat (259) Olunduğu Halde İcra Olunacak Muameleye Dair.

413 — Cinayet ve cünhaya müteallik mevadda dair ilamat müveddeleri veya henüz neticepezir olmamış (260) tahkikat ve muhakemata müteallik evrak harik ve şeyip (261) ve sair esbab-ı fevkalade (262) ile telef veya gaib olup (263) veya sirkat olunupta yeniden tanzim olunmaları mümkün olmadığı halde ber vechi ati muamele olunur.

(257) Tedkik-i hüviyet : Hüviyetinin araştırılması.

(258) Mücazat-ı münzamme : İlave ceza.

(259) Sirkat : Çalma, hırsızlık etme.

(260) Neticepezir olma : Neticelenmiş olma.

(261) Harik ve şeyip : Yangın ve sel.

(262) Esbab-ı fevkalade : Olağanüstü sebepler.

(263) Gaib olma : Kaybolma.

414 — İlamın suret veya nüsha-i musaddakası mevcut olduğu halde gerek efrad-ı nasdan ve gerek memurinden her kimin yedinde bulunur ise bulunsun hasılı bu babda mahkeme reisi tarafından verilecek emir üzerine ilâmı vermiş olan mahkeme kalemine teslim etmeye mecbur olacak itmediği halde cebren alınabilecektir. Ve bu makule evrak müsvedde hükmünde hıfzolunacaktır. Ve reisin işbu emri ilamın müteallik olduğu kimselere karşı hamilini mesuliyetten tahlis (264) eder ve böyle telef ve zayi olan veyahut sirkat olunan müsveddeleri veya nüsha-ı musaddakalarını hamil olanlar bunları mahkemeye teslim ettikleri halde birer suretlerini meccanen (265) almaya hakları olacaktır.

415 — Bir madde-i cinayet hakkında sadır olan hüküm ilamının bir sureti veya nüsha-i musaddakası bulunmayıp yalnız müttehemin ma bihil ithamı (266) olan fiili işleyip işlemediğine dair mahkemenin karar-ı müsveddesi mevcut ise iş bu karara tevfiқан tatbik-i kanun muhakemesine mübaderet olunur.

416 — Madde-i sabıkada beyan olunan evrak zayi olmuş olur ve karar müsveddesi dahi bulunmaz ise tahkikat ve muhakemat evrakı zayi olan kısmından bed' ile yeniden başlanılır.

Beşinci Bab

Deavinin Tayin-i Merciiyle Bir Davanın Bir Mahkemeden Diğerrine Nakli Beyanındadır.

Birinci Fasil

Davanın Tayin-i Mercii Beyanındadır.

417 — Deavinin tayin-i mercii hakkında verilen istid'amaneler ber vechi ati muhtasaran tahkik ve hükmolunur.

418 — Bir cinayet veya cünha veya kabahatin veya bunlardan biriyle müşterek olan bir cürmün muhakemesi yek diğerine merbutiyeti olmayan müteaddit mehakim ve müstentikına havale olunmuş olduğu halde mahkeme-i temyiz iktizasına göre o davanın merciiini tayin eder.

419 — Kezalik bir cinayet veya cünha veya kabahatin veya bunlar ile müşterek olan bir cürmün tahkikat ve muhakemesi bir taraftan bir mahkeme-i askeriye veya bahriyeye veya zabita-i adliye-i askeriye memuruna veyahut sair mehakim-i mahsusadan bi-

(264) Mesuliyetten tahlis olma : Mesuliyetten kurtulma.

(265) Meccanen : Bedava olarak.

(266) Ma bihil itham : İthamın gerekçesi.

rine ve diğer taraftan kaza veya liva bidayet mahkemelerine veya hut mahkeme-i istinafiye veyahut bir müstentika havale olunmuş olduğu halde mahkeme-i temyiz iktizasına göre davanın merciini tayin eder.

420 — Tayin-i merci-i dava hakkındaki istidaname mahkeme-i temyize takdim olundukta, mahkeme-i temyizin ceza dairesi evrak-ı müteferriasını rüyet ettikten sonra evrakın kamilen tarafeyne tebliğ olunmasını emir veyahut hakk-ı itiraz sakıt olmamak üzere husus-ı müstedaya katıyyen hükmeder.

421 — Tebligat-ı mezkûre maznununaleyh ve müttehem ve müdde-i şahsinin tayin-i merci hakkında vuku bulan istidası üzerine emrolunduğu halde mahkeme-i temyiz davanın havale olunmuş olduğu mehakim-i müteaddidede müddeiumumilik hizmetini ifa eden zevata bu davaya mütealik nezdlerinde bulunan evrakı irsal ve bu istida hakkında mütalâalarını müdellel olarak işar eylemelerini (267) emreder.

422 — Tebligat-ı mezkûre davanın havale olunmuş olduğu mehakim-i müteaddidede müddeiumumilik hizmetinde bulunanlardan birinin istidası üzerine emrolunduğu halde diğer mahkemenin müddeiumumisine o davaya dair nezdinde bulunan evrak ve senedatı irsal ve rey ve mütalâasını dahi müdellel olarak işar eylemesi emrolunacaktır.

423 — Mahkeme-i temyiz evrakın tarafeyne tebliği emrini havi olan müzekkeresinde sebep-i ihtilaf olan muamelatı muhtasaran gösterecek ve bu'd-ı mesafeye (268) göre evrak ve mütalâanamelelerin mahkeme-i temyiz kalemine irsali için bir mehl-i münasip tayin edecektir.

Mahkeme-i temyiz işbu tebliğ-i evrak emrini havi müzekkeresi tarafına tebliğ olunduğu anda alelumum o davaya dair murafaat tatil olunacağı gibi cinayet davalarında muamelat-ı tahkikiyeye hallet gelmemek üzere eğer maznununaleyh itham olunmak üzere bulunur ise ithamı ve eğer itham olunmuş bulunupda muhakemesine başlanılacak halde ise muhakemesi tehir ve tatil olunur. Maznunaleyh ve müttehem ve müdde-i şahsi iş bu kanunda munderiç temyiz kaidesine tevkifen bu ihtilaf hakkındaki itirazlarını temyiz mahkemesine arzdebilecektir.

424 — Mahkeme-i temyizin mevadd-ı sabıkada beyan olunan evrakın tarafeyne tebliğine lüzum görmeyüp de yalnız takdim olu-

(267) Müdellel olarak işar eylemek : Delilleri ile birlikte göstermek.

(268) Bu'd-ı mesafe : Mesafenin uzaklığı.

nan istida üzerine tayin-i merci ettiği halde buna dair vereceği müzekkeresi mahkeme-i temyiz baş müddeiumumisi ve Adliye Nazırı marifet ve vesatatiyle dava hangi mahkeme veya müstentiktan kaldırılacak ise o mahkemenin müddeiumumisine veya o müstentika ve maznununaleyh veya mütteheme ve müdde-i şahsi var ise ona dahi tebliğ olunur.

425 — Maznununaleyh veya müttehem ve müdde-i şahsi işbu kanunnamede münderiç temyiz usulüne tevfikan mahkeme-i temyizin madde-i sabıkada beyan olunan müzekkeresine üç gün zarfında itiraz edebileceklerdir.

426 — Madde-i sabıka mucibince mahkeme-i temyizin müzekkeresine itiraz vukuunda 423. maddede gösterildiği vechile muhakeme tehir ve tatil olunur.

427 — Mevkuf bulunmayan maznununaleyh ve mahbus bulunmayan müttehem ve müdde-i şahsinin evvelce veyahut 425. maddede tayin olunan müddet zarfında beyanlarında ihtilaf olan muhakemeden birinin dairesi dahilinde ikametgah tayin etmemiş oldukları halde madde-i sabıkada beyan olunan itiraz hakından istifade edemeyecekleri gibi kendilerine tebligat vuku bulmamış olmasından dolayı şikayete dahi selahiyetleri ve sahib-i istidanın kendilerine tebligat icrasına mecburiyeti olmayacaktır.

428 — Mahkeme-i temyiz madde-i muhtelefün fihâya (269) hükmetmekle beraber davayı hangi mehakim ve müstentiklardan ref edecek ise o mehakim ve müstentiklar tarafından icra olunmuş olabilen muamelat hakkında dahi karar verir.

429 — Mahkeme-i temyiz 423. maddede beyan olunan tebliğ evrakı emrini havi müzekkereyi verdikten ve bunun hükmü icra olunduktan sonra madde-i muhtelefün fihâ (270) hakkındaki hüküm ilamına itiraz olunamaz.

430 — Mahkeme-i temyizin gerek 423. maddede beyan olunan tebliğ-i evrak emrine havi müzekkereden sonra ve gerek 425. maddede muharrer itiraz üzerine vermiş olduğu ilâm 427. madde ahkâmına tevfikan tarafeyne tebliğ olunacaktır.

431 — Maznununaleyh veya müttehem müddeiumumi ve şahsi mehakim-i ibtidaiyeden birinin veya müstantikin adem-i selahiyeti iddiasını havi o mahkeme veya müstantika müzekkere verdikleri

(269) Madde-i muhtelefün fihâ : Üzerinde ihtilaf olan madde.

(270) Madde-i muhtelefün fihâ : Bkz. m. 428.

halde tayin-i merci-i dava için doğrudan doğruya mahkeme-i temyize müracaat edemeyip o iddiaları mehakim-i mezbûre tarafından kabul olunmuş olsun olmasın o mahkeme veya müstantikin hüküm ve kararını o mahkemenin ilâmını istinaf edebilen mahkemede istinaf ettirecek ve ancak mafevkinde bulunan mahkemenin hükmünü temyiz ettirmek için ledel-hace mahkeme-i temyize müracaat edebilecektir.

432 — Cinayet veya cünha veya kabahat veyahut bunlarla müşterek cürümlere müteallik bir dava bir mahkeme-i istinafiyenin dairesi dahilinde bulunan mehakim-i ibtidaiyeden iki mahkemeye veya müstantika havale olunmuş bulunduğu halde davanın tayin-i mercii, o mahkeme-i istinafiyeye aittir. Ancak o mahkeme-i istinafiyeni ol babta olan hükmü ledel-hace (271) mahkeme-i temyizde temyiz ettirilebilir.

433 — Müdde-i şahsi ve maznununaleyh veya müttehem, davanın tayin-i mercii hakkında olan iddialarında haksız çıktıkları halde kendilerinden 20 lirayı tecavüz etmemek üzere ceza-i nakdi alınacak ve bunun nisfı diğer tarafa verilecektir.

Fasl-ı Sani

Davanın Bir Mahkemeden Diğerine Nakli Beyanındadır.

434 — Mahkeme-i temyiz baş müddeiumumisinin talebi üzerine cinayet ve cünha ve kabahata dair deaviyi emniyeti umumiye-yi muhafaza veyahut şüphe-i dai (272) esbab-ı makbûle-i nizamiyeye (273) binaen ait oldukları mehakim ve müstantik derecesinde diğer bir mahkemeye veya müstantika naklettirebilir. İşbu, nakil maddesi tarafeynin istidası üzerine dahi icra olunabilirse de bu babda istida mücerret şüpheyi dai esbab-ı makbûle-i nizamiyeye müstenit olmak lazım gelir.

435 — Tarafeynden biri davasını hüsn-ü rızasıyla bir mahkeme veya müstentik huzurunda rüyet ettirmekte bulunduğu halde muahharen nakl-i dava istidasında bulunur (274) ise beyan edeceği esbab-ı kanuniyenin muahharen zuhur etmiş olması lazım gelir.

436 — Müddeiumumiler esbab-ı kanuniyeye binaen bir davanın başka bir mahkemeye naklini doğrudan doğruya mahkeme-i tem-

(271) Ledel-hace : İhtiyaç halinde.

(272) Şüphe-i dai : Şüpheyi davet eden.

(273) Esbab-ı makbûle-i nizamiye : Nizami makbul sebepler.

(274) Muahharen nakl-i dava istidasında bulunma : Daha sonra davanın nakli talebinde bulunma.

yizden talep edebilirler, fakat emniyeti umumiyei muhafazaten nakl-i dava talebinde bulunurlar ise evrak-ı dava ile layihalarını ledel-hace mahkeme-i temyiz havale olunmak üzere evvel emirde Adliye Nazırına takdime mecburdurlar.

437 — 420. madde ahkâmına tevfikân müddeiumuminin işbu layihası ile evrak-ı müteferria mahkeme-i temyiz ceza dairesinde ledel mütalaa hakk-ı itirazı sakıt olmamak üzere husus-u müsted'aya katiyyen karar verilir veyahut evrakın tarafeyne tebliğ olunması emrolunur.

438 — Nakl-i dava istidası maznununaleyh veya müttehem veyahut müddei şahsi tarafından vuku bulup da mahkeme-i temyiz bu istidanın derhal kabulü veya reddini tensip etmediği halde istidanameyi bir müzekkereye leffen davanın rüyet olunmakta olduğu mahkemenin müddeiumumisine veya müstentika gönderip bu davaya müteallik evrakı irsal ve nakl-i dava hakkında olan mütalaalarını müdellel olarak işar etmelerini ve istidanın diğer tarafa dahi tebliğ olunmasını ledel-hace müzekkerede emredecektir.

439 — Nakl-i dava istidası müddeiumumi tarafından vuku bulup da mahkeme-i temyiz bu babda karar-ı kati vermediği halde istidanamenin tarafeyne tebliğini ledel-hace emredecek veyahut münasip göreceği sair bir tedbir-i idâdî (275) ittihaz eyleyecektir.

440 — Mevadd-ı sabıkada beyan olunan istida ve evrak üzerine mahkeme-i temyiz nakl-i davaya katiyyen hükmettiği halde işbu hüküm ilamını baş müddeiumumisi ve Adliye Nezareti marifet ve vesatatiyle dava hangi mahkemededen kaldırılacak ise o mahkemenin müddeiumumisine veyahut müstentikına ve gerek müddei şahsi ve maznununaleyh ve mahkumunaleyhin zatlarına veya intihap eyledikleri ikametgahlarına tebliğ ettirecektir.

441 — Bu hüküm aleyhinde vuku bulacak itiraz 425. madde ahkâmına mutabık olduğu halde kabul olunacaktır.

442 — Böyle bir itiraz kabul olunduğu halde 423. madde ahkâmına tevfikân muhakeme tehir ve tatil olunacaktır.

443 — Davanın tayin-i merci hakkında olan 417., 422., 423., 426., 427., 428., 429., 430. ve 433. maddelerin ahkâmı nakl-i dava hakkında dahi caridir.

444 — Nakl-i dava istidasının mahkeme-i temyiz tarafından reddolunması muahheren zuhur edecek esbaba mebni bir diğer nakil istidasına mani olmaz.

(275) Tedbir-i idâdî : Hazırlık tedbiri.

Bab-ı Sadis

Menafi ve Emniyet-i Umumiyyeye Dair Bazı Mevad Beyanındadır.

Fasl-ı Evvel

Muhakemata Müteallik Evrakın Kayıt ve Zabtı Beyanındadır.

445 — Cinayet, cünha ve kabahat mahkemesi katipleri aleyhinde ceza hükmolunan kesanın (276) isim ve şöhret ve sin ve sanat ve ikametgahlarını huruf-ı hece (277) tertibiyle bir defter-i mahsusa kaydetmeye ve hizalarına ve muhtasar vecihle davalarını ve esbab-ı mahkumiyetlerini yazmaya mecbur olup bu babda sehvettikleri halde her sehiv (278) için kendilerinden ikişer lira ceza-i nakdi alınacaktır.

446 — Mehakim katibleri madde-i sabıkada muharrer defatirin birer suretlerini üç ayda bir kere Adliye ve Zabtiye nazırına göndermeye mecbur olup göndermedikleri halde, kendilerinden dört lira ceza-i nakdiye alınacaktır.

447 — Adliye Nezareti ve Zabtiye Nezareti madde-i sabıkada beyan olunan suretler kaydolunmak üzere birer defter-i umumi tutturacaklardır.

Fasl-ı Sani

Tevkif ve Hapishaneler Hakkındadır.

448 — Mücazat için müesses olan hapishanelerden maada her mahkeme-i cezaiyye nezdinde birer tevkifhane bulunacaktır.

449 — İşbu tevkifhaneler mücazaat için tesis olunan hapishanelerden bütün bütün ayrı olacaktır.

450 — Hükümet memurları mezkûr hapis ve tevkifhanelerin emniyet ve nezafetine (279) ve sıhhat-i bedeniyeyi ihlal ve ifsat etmeyecek derecede bulunmasına dikkat ve itina edeceklerdir.

451 — Hapishane ve tevkifhane bekçileri hükümet tarafından tayin kılınacaklardır.

452 — Hapishane ve tevkifhane bekçileri birer defter tutmaya mecbur olup tevkifhane defterlerinin her sahifesi mensup oldukları

(276) Kesan : Kişiler.

(277) Huruf-ı hece : Harf sırasına göre.

(278) Sehiv : Unutma.

(279) Nezafet : Temizlik.

mahkeme reisi tarafından ve hapishane defterleri vali veya mutasarrıf veya kaymakam tarafından imza edilecektir.

453 — Tevkif veyahut ahz ve girift (280) emrini veya mahkûmiyet ilâmı ahkâmını icraya memur olanlar bir kimesneyi tevkifhane veyahut hapishaneye teslim etmezden evvel hamil oldukları emri defatir-i mahsusasına kayıt ettirmeye mecbur olup teslim ve tesellüm senedi dahi muvacehelerinde tanzim olunarak gerek kendileri ve gerek tevkifhane veyahut hapishane bekçileri tarafından imza kılınacak ve sened-i mezkûrun bekçiler tarafından mümzi bir kıta sureti yedlerine ita kılınacaktır (281).

454 — Tevkifhane ve hapishane bekçileri kendilerine ahkâm-ı nizamiyesine tevfikan bir mahkeme tarafından verilmiş tevkif emri veya bir itham mazbatası veya bir hüküm ilâmı ibraz olunmadıkça ve bunları defatir-i mahsusalarına kayıt etmedikçe kimseyi kabul ve hapis ve tevkif edemeyecekler ve ettikleri halde bigayrı hakkın haps-i eşhasa mütecasir olanlar (282) hakkındaki mücazata kesb-i istihkak eyleyeceklerdir.

455 — Tevfikhane ve hapishane defterlerinde mevkufin ve mahbusinin tarih-i tevkif ve hapsi gösterildiği gibi sebilleri tahliye olundukta salıverdikleri tarih ve bu babda sudur eden evamir ve ilâmât ahkâm dahi karşılıklı kayıt ve zabt olunacaktır.

456 — Müstentıklar la ekal ayda bir kere ve mehakim-i cezaiye rüesası üç ayda bir kere tevkifhanelerde bulunan mevkûfini muayene edecekler ve hükümet memurları dahi iktizasına göre tevkif ve hapishaneleri muayene eyleyeceklerdir.

457 — Dersaedetde Zabtiye Nazırı ve vilayatta valiler mevkufin ve mahbusinin me'külat ve meşrubatının (283) sağlam ve kafi olmasına ve alelumum tevkif ve hapishanelerin umur-ı inzibatiyesine dikkat ve nezaret edeceklerdir.

Fakat mehakim-i cezaiye rüesasına ve müstantikler mahkemelerine mensup olan tevkifhane ve hapishane bekçilerine tahkikat ve muhakematça lüzumu olan her gûna tedabiri (284) emredebileceklerdir.

(280) Ahz ve girift : Yakalama.

(281) Yedlerine ita kılınma : Elllerine verilme.

(282) Bigayrı hakkın haps-i eşhasa mütecasir olma : Haksız yere şahısları hapsedmeye kalkışma, (cesaret etme).

(283) Mevkufin ve mahbusinin me'külat ve meşrubatı : Tutuklu ve mahkûmların yiyecek ve içecekleri.

(284) Her gûna tedabir : Her türlü tedbirler.

Bir müstantik mevkufinden birinin ihtilatdan men olunması (285) lüzumunu gördüğü halde bunun için bekçiye ayrıca emri tahriri verecek ve bu emir hapishane defterine kayıt olunup ihtilatdan men maddesi tekerrür edebilecekse de bir defada on günden ziyade mümted olmayacaktır (286). Müstantik bir mevkufu ihtilatdan men ettiği halde, keyfiyeti müddeiumumiye haber vermeye mecbur olacaktır.

458 — Mevkufin veya mahbusinden biri tevkifhane veya hapishane bekçisi veya sair memurlarını veyahut mevkufin veya mahbusin-i saire hakkında muamelat-ı tehdidiye veya tahkiriye veyahut cebriye cüret eylediği halde verilecek emri mahsus üzerine münferiden hapsolunur. Hiddet veyahut muamele-i şedide-i cebriye tasaddi eylediği halde demire dahi vurulur. Ancak hareket-i vakıalarından dolayı icra olunabilecek muhakemelerine helal gelmez.

Fasl-ı Sadis

Mahbusiyyet-i Nameşruaya Karşı Hürriyet-i Şahsiyyenin Suret-i Vikayesi Beyanındadır.

459 — Her kim hükümetçe tevkifhane veyahut hapishane ittihaz olunmamış olan bir mahalde birinin hapis ve tevkif kılındığını istihbar eder ise hemen keyfiyeti ya müddeiumumiye veyahut muavinine veya müstantika veyahut zabita idaresine veya baş müddeiumumiye haber vermeye mecburdur.

460 — Madde-i sabıkada beyan olunan memurlar böyle bir haber aldıklarında derhal o hapis mahalline gitmeye ve mahbusu salıverdirmeye ve mahbûsiyeti hakkında bir sebep-i meşru beyan olunduğu halde mahbus-ı merkûmu o anda fiilin müteallik olduğu mahkemeye göndermeye mecbur olacak ve bu muamelatı ifa etmediği halde mahsus-ı merkûmu o anda fiilin müteallik olduğu bakılıp taht-ı muhakemeye alınacaktır. Ve bu muamelat için bir zabıt ceridesi dahi tutulacaktır.

461 — Memurin-i merkûma ledel-iktiza işbu kanunnamenin 96. maddesinde musarrah olduğu vecihle evamir dahi ita edecek ve kendilerine muhalefet eden olduğu halde kuvve-i müselleha istihzarına dahi salahiyetleri olacağı gibi her kime emir eder ise icra-yı muavenete (287) mecbur olacaktır.

462 — Tevkifhane ve hapishane bekçileri mensup oldukları tevkif veya hapishanenin umur-ı inzibatiyesine (288) nezaret eden

(285) İhtilatdan men olunma : Diğerleri ile birlikte olmaktan yasaklanma.

(286) Ziyade mümted olmayacaktır : Fazla uzamayacaktır.

(287) İcra-yı muavenet : Yardım etme.

(288) Umur-ı inzibatiye : Asayiş, güvenlik işleri.

idare memurlarına bir mevkuf veya mahsusu göstermedikleri veya hut gösterilmemesi için bir emir ibraz etmedikleri ve defterlerini irae eylemekden ictinab veyahut bazı mevadd-ı mündericesinin istinsahına (289) muhalefet eyledikleri halde bigayrı hakkın haps-i eşhas fiilinin faili veya muini nazarıyla bakılarak taht-ı muhakeme ye alınacaklardır.

Fasl-ı Rabi

Mahkuminin İade-i Hukuk-ı Memnuası (290) Beyanındadır.

463 — Mücazat-ı terhibiye ve tedibiye ile mahkûm olanların müddeti- cezalarını ikmal veyahut tahsil-i muafiyet eyledikleri halde hukuk-ı memnuası iade olunabilir.

464 — Mücazat-ı terhibiye ile mahkûm olanlar sebilleri tahliye olunduğu tarihten beş sene sonra iade-i hukuku memnua istidasında bulunabilirler. Hukuk-ı medeniyeden iskat edilenler için işbu müddet aleyhlerindeki hükmün lâyetegayyer haline girdiği günden ve hapis cezasıyla dahi mahkûm olmuşlar ise müddet-i mahbusiye- tin inkızası gününden ve yalnız Zabtiye Nezareti altına alınanlar için mahkumiyetlerinin lâyetegayyer haline girdiği günden itibaren hesap olunur. Ve mücazat-ı tedibiye ile mahkûm olanlar için bu müddet üç senedir.

465 — Mücazat-ı terhibiye ile mahkûm olmuş olanlar mütevaliyen (291) beş sene bir kazada ikamet ve bu beş senenin iki sene-i ahiresini (292) bir karye ve civarında imrar etmedikçe (293) iade-i hukuk-ı memnua istidasında bulunamazlar. Ve mücazat-ı tedibiye ile mahkûm olmuş olanlar mütevaliyen üç sene bir kazada ikamet ve son iki seneyi bir karye veya civarında imrar etmedikçe iade-i hukuk-ı memnua istida edemezler.

466 — İade-i hukuku memnua istidasında bulunanlar sakin oldukları kaza müddeiumumisine takdim edecekleri istidanamelerinde tarih-i mahkumiyetlerini ve sebilleri tahliye olunduktan sonra nerede ikamet etmiş olduklarını ve haptiden çıktıkları tarihten beri 464. maddede muayyen müddetden ziyade vakit geçmiş ise onu dahi göstereceklerdir.

(289) Bazı mevadd-ı mündericesinin istinsahı : Bazı maddelerin kopye edilmesi.

(290) Mahkuminin İade-i Hukuk-ı Memnuası : Mahkumların yasak haklarının iadesi.

(291) Mütevaliyen : Devamlı.

(292) İki sene-i ahire : Son iki sene.

(293) İmrar etmek : Geçirmek.

467 — İade-i hukuk-ı memnua istidasında bulunanlar kendilerine dava harcı ve mücazat-ı nakdiye ve tazminat hükmolunmuş ise onları ifa eylediklerini veyahut ifasından af olunduklarını veya bunlara mukabil kanunen kendilerine hükmolunan hapis müddetini ikmal ettiklerini veya mutazarrır olanların hapis iddiasından farig olduklarını ve hile ile izhar-ı iflas etmiş iseler ifalaslarında zuhur eden düyunun re'sülmal ve güzeşte ve mesarif-i sairesini (294) ifa etmiş veyahut bunlardan af olunmuş bulduklarını isbat etmeye mecbur olacaklardır.

468 — Bu istida üzerine kaza müddeiumumisi müstedinin ikamet ettiği mahallin daire-i belediyesinden hükümet vasıtasıyla hakkında şahadetname talep edecek ve bu şahadetnamede evvela mahkûmunaleyhin her bir karye ve civarında ikamet eylediği müddet ile bidayet ve nihayet-i ikameti, saniyen müddet-i ikametde hareket-ı vakıası salisen müddet-i mezkûre zarfından suret-i teayyüşü (295) beyan olunacak ve bu şahadetnamenin is'af-ı istidasına (296) medar olmak üzere ita olduğu gösterilecektir. Bundan başka müddeiumumi müstedinin mahall-i ikametinde bulunan ihtiyar meclisinin bu babda reyini dahi sual eyleyecektir.

469 — Kezalik kaza müddeiumumisi müstedinin aleyhindeki hüküm ilâmının bir suretiyle hapis olunmuş olduğu hapishanede ne hareketde bulunmuş olduğuna dair hapishane kuyudundan bir hülasa istihsal edecek ve bu evrakı mütalaasının ilavesiyle beraber liva müddeiumumisine irsal edecektir.

470 — İade-i hukuku memnua istidanameleri mahkumunaleyhin sakin olduğu liva bidayet mahkemesine takdim olunmak üzere evrak-ı müteferriasi ile beraber liva bidayet mahkemesi müddeiumumisi tarafından mahkemenin kalemine teslim olunacaktır.

471 — Bu evrak liva bidayet mahkemesi kalemine tevdi olduğu günden itibaren iki ay zarfında daire-i ithamıyeye ita kılınacak ve müddeiumumi netice-i müddeasını tahriren ve müdellelen beyan edecektir (297). Ve davanın her halinde tahkikat-ı cedide icrasını mahkeme resen veyahut müddeiumuminin talebi üzerine emredebilip fakat bundan dolayı maslahat altı aydan ziyade tehir olunamayacaktır.

(294) Düyunun re'sülmal ve güzeşte ve mesarif-i sairesi : Borçların ana para, faiz ve diğer masrafları.

(295) Suret-i teayyüşü : Yaşama biçimi.

(296) İs'af-ı istidası : Talebin yerine getirilmesi.

(297) Netice-i müddeasını tahriren ve müdellelen beyan etme : İddiasının neticesini yazılı olarak ve delilleri ile birlikte bildirme.

472 — Mahkeme müddeiumumiyi badel-istima karar mütalaasını müdellelen beyan eder.

473 — Mahkemenin karar mütalaası iade-i hukuk istidasını terviç tarafında olmadığı halde istida tarihinden itibaren iki sene mürrur etmedikçe müstedi tekrir-i istida edemez.

474 — Mahkemenin karar mütalaası iade-i hukuk istidasını terviç (298) tarafında olduğu halde mütalaname evrak-ı müteferriasiyla beraber müddeiumumi marifetiyle müteakiben Adliye Nazırına irsal olunur. Adliye Nazırı dahi müstedinin vaktiyle aleyhinde hüküm etmiş olan mahkemenin re'yini dahi istifsar (299) edebilir.

475 — Madde-i sabıkada beyan olunan muamelatdan sonra keyfiyet Adliye Nezareti'nin takriri üzerine hâk-i pa-yi Şahaneye ledel-arz irade-i seniyesi istihsal kılınır.

476 — İstida mevadd-ı sabıkada beyan olunduğu üzere kabul olunmuş olduğu halde iade-i hukuk-ı memnua buyurultusu ita olunur.

477 — Mezkûr buyrultu 470. maddede gösterildiği vechile bu istida hakkında mütalaa beyan etmiş olan mahkemeye ve bir suret-i musaddakası dahi müstedinin aleyhinde hükmetmiş olan mahkemenin hüküm mazbatası müsveddesinin kaydı hizasına kayıt olunmak üzere mahkemeye gönderilir.

478 — İade-i hukuk-ı memnua hükmü mahkûmun mahkumiyeti sebebiyle zatınca müstakbel için sakıt olan kâffe-i hukukunu iade eder. Mevadd-ı sabıka hükmünce iade-i hukuk-ı memnûaya nail olmak Ticaret Kanunnamesinin 313. maddesi ahkâmına hâlel getirmez. Mükerrer olarak mücazat-ı terhibiye ile mahkûm olanlar ikinci defa olarak aleyhlerinde vukubulan hükümden sonra iade-i hukuk-ı memnuaya nail olamazlar.

Fasl-ı Hamis

Müruruzaman ile Mücazatın Sukutu Beyanındadır.

479 — Cinayetden dolayı hükmolunan mücazat tarih-i hükümden itibaren yirne sene sonra sakıt olur. Ancak müruruzaman ile mücazâtı sakıt olmuş olan müçrimler zâten veyahut malen kimler aleyhinde irtikâb-ı cinayet etmiş iseler onların veyahut ebeveyni ve evlatlarının ikamet eyledikleri sancak dahilinde ikamet edemeyip bu misillülere hükümet tarafından ikametgah tayin olunabilir.

(298) Terviç : Revaç verme, kıymet ve itibarını artırma.

(299) İstifsar : Sorma.

480 — Cünhadan dolayı hükmolunan mücazat son derecede ita olunan ilâmın tarihinden ve mehakim-i ibtidaiye tarafından hükmolunmuş ise ilâmın müddet-i istinafiyesi (300) güzeran ettiği tarihten itibaren beş sene sonra sakıt olur.

481 — İdam cezası veya müebbeten mücazat-ı terhibiye (301) veyahut mavakkaten mücazat-ı terhibiyeyi müstelzim bir cinayetin vukuu tarihinden itibaren on sene zarfında hakkında ikame-i dava ve icra-yı tahkikat olunmamış olduğu halde o müddetin inkizasında o cinayet hakkında hukuk-ı umumiye ve şahsiye davası sakıt olur. Ve bu müddet zarfında ikame-i dava ve icra-yı tahkikat olunup da henüz ilâm verilmemiş olduğu halde en ahîr (302) olan muamele tarihinden itibaren on seneden sonra hukuk-ı umumiye ve şahsiye davası sakıt olur.

482 — Madde-i sabıkada zikrolunan iki halde mücazat-ı tedbiyeyi (303) müstelzim efal için hukuk-ı umumiye ve şahsiye davası yine madde-i sabıkada mezkûr mebde'lerden (304) itibaren üç sene sonra sakıt olur.

483 — Kabahat hakkında hükmolunan mücazat 480. maddede cünha hakkında tayin olunan mebde'lerden itibaren iki sene sonra sakıt olur.

484 — Bir kabahatin vuku bulduğu tarihten itibaren bir sene zarfında tahkikat icra ve ikame-i dava ve hacz-i emval ve eşya (305) vukubulmuş olsa bile hüküm ilâmı verilmemiş olduğu halde müddet-i mezkûreden sonra ve kabahat hakkında kabil-i istinaf olarak bir hüküm ita olunup da istinaf istidası vukubulmuş olduğu halde istinaf istidasının tebliği tarihinden itibaren bir sene sonra hukuk-ı umumiye ve şahsiye davası sakıt olur.

485 — Haklarında hükmü giyabi verilmiş olan eşhasın mahkûm oldukları ceza işbu kanunname hükmünce müruruzaman ile sakıt olduktan sonra isbat-ı vücut ettikleri halde mehakim tarafından kabul olunmayacaklardır.

(300) Müddet-i istinafiye : İstinaf süresi.

(301) Mücazat-ı terhibiye : Bkz. m. 29.

(303) Mücazat-ı tedbiye : Cünha fiilleri için öngörülen "bir haftadan ziyade"

(303) Mücazat-ı te'dibiye : Cünha fiilleri için öngörülen "bir haftadan ziyade olan hapis ve muvakkaten nefy ve memuriyetten tard ve ceza-i nakdi" cezalarıdır. Bkz. : Gökçen, s. 117.

(304) Mebde' : Başlama, başlangıç.

(305) Hacz-i emval ve eşya : Eşya ve malların haczi.

486 — Cinayet ve cünha ve kabahatten dolayı hukuk-ı şahsiye cihetince vukubulmuş hükümler lâyetegayyer (306) haline girdikleri tarihten itibaren onbeş sene sonra sakıt olur.

487 — İşbu faslın ahkâmı bazı cünha ve kabayiha müteallik devavinin (307) müruruzaman ile sukutunu tayin eden nizamat-ı mahsusa ahkamına halel getirmez.

Dörtyüzüncü Maddeye Zeyl (308)

Kara bidayet mahkemelerinin reisleri ile azasının indel-iktiza (309) muhakemeleri liva bidayet mahkemelerinde ve liva bidayet mahkemelerinin reisleri ile azasının muhakemeleri vilayet mehakim-i istinafiyesinde ve vilayet istinaf mahkemelerinin reisleri ile azasının muhakemeleri mahkeme-yi temyizde icra olunur. Nüvvab-ı (310) şerin niyabet-i şeriyeye ait ahvalden dolayı muhakemeleri makam-ı meşihatın (311) ve mahkeme-i nizamiye riyasetine ait ahvalden dolayı muhakemeleri Adliye Nezaretinin tensip ve işarıyla icra olunur. 5 Recep 1296.

(306) Lâyetegayyer : Değişmez

(307) Deavi : Davalar.

(308) Zeyl : İlave.

(309) İndel-iktiza : Gerektiğinde.

(310) Nüvvab : Naipiler.

(311) Makam-ı meşihat : Şeyhülislâmlık makamı.